

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Vanja Černivec

Vloga Organizacije združenih narodov pri reševanju kosovskega vprašanja

Diplomsko delo

Ljubljana, 2008

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

**Vanja Černivec
Mentorica: doc. dr. Petra Roter**

Vloga Organizacije združenih narodov pri reševanju kosovskega vprašanja

Diplomsko delo

Ljubljana, 2008

Zahvaljujem se mentorici doc. dr. Petri Roter za neprecenljivo pomoč in potrpežljivost pri pisanju diplomskega dela.

Hvala Nini za konstruktivno kritiko in spodbudne besede.

Največja zahvala gre mojim najbližjim, ki so mi ves čas stali ob strani in mi v najtežjih trenutkih kazali pot naprej.

Vanja

Vloga Organizacije združenih narodov pri reševanju kosovskega vprašanja

V diplomski nalogi sem obravnavala vlogo Organizacije združenih narodov (OZN) pri reševanju kosovskega vprašanja. V analizo sem zajela obdobje od začetka 90. let minulega stoletja, ko se je OZN nasplošno ukvarjal z jugoslovanskim vprašanjem, do razglasitve neodvisnosti Kosova v začetku leta 2008. Na podlagi analize številnih primarnih in sekundarnih virov sem v nalogi želela ugotoviti, kakšno vlogo je v tem obdobju imel OZN pri upravljanju kosovskega vprašanja in kateri so bili odločilni dejavniki, ki so vplivali na delovanje organizacije in njenih organov na Kosovu. Naloga je pokazala, da je bil OZN zaradi nacionalnih interesov velikih sil v času ključnih političnih vprašanj odmaknjen ob rob dogajanja, sprejemanje odločitev pa je prepustil regionalnim organizacijam in Skupini za stike. Prav tako sem prišla do zaključka, da so na delovanje OZN vplivali tudi številni drugi dejavniki, kot so preobremenjenost OZN in nesposobnost hitrega in primernega odziva; slaba koordinacija mednarodnih organizacij na terenu; pomanjkanje politične volje držav članic OZN, da prispevajo potrebna finančna sredstva, osebje in logistiko in nerazumevanje narave konflikta med Srbi in kosovskimi Albanci. Ti dejavniki so po eni strani povzročili neučinkovitost OZN oziroma njegovo neaktivnost ter neudeležnost, po drugi pa prispevali k nasilju in človeškemu trpljenju na Kosovu, kar je privedlo do končnega statusa Kosova, ki tudi v prihodnje ostaja sporen tako na regionalni, kot tudi na globalni ravni.

Ključne besede: mednarodno upravljanje, Organizacija združenih narodov, Kosovo, etnični konflikti, upravljanje konfliktov.

The role of the United Nations in managing the Kosovo question

The thesis discusses the role of the United Nations (UN) in managing the Kosovo question, in the period between the early 1990s, when the UN was dealing with the break-up of the former Yugoslavia, and early 2008, when Kosovo declared its independence. Based on the analysis of numerous primary and secondary sources, the thesis seeks to explain what role the UN played in that period with respect to the management of the Kosovo question, and what elements influenced decisively the UN in Kosovo. An argument is put forward in the thesis that the UN was frequently sidelined in the decision-making processes on key political questions regarding Kosovo. This was primarily and overwhelmingly due to the national interests of powerful states. All this led to the primary role in the management of the Kosovo question being played by regional organisations and by the powerful states - members of the Contact Group. The thesis also shows that the role of the UN in Kosovo was determined by, among others, the fact that the UN was generally overstretched, by its inability to react swiftly and appropriately to new conflicts, by the lack of member states' political will to contribute adequate funds, personnel and logistics, and by the failure to understand the nature of Kosovo conflict. On one hand, all this made the UN weak at times, silent or not engaged at other times, and, on the other hand, it led to violence and human suffering in Kosovo, and to the final status of Kosovo that continues to be disputed regionally and globally.

Key terms: international governance, the United Nations, Kosovo, ethnic conflicts, conflict management.

1	UVOD	10
1.1	OPREDELITEV PROBLEMA.....	10
1.2	STRUKTURA NALOGE IN METODOLOGIJA	12
2	POMEN MEDNARODNIH ORGANIZACIJ PRI UPRAVLJANJU KONFLIKTA	16
2.1	ZUNANJI DEJAVNIKI PRI UPRAVLJANJU KONFLIKTOV	18
3	(NE)REŠEVANJE KOSOVSKEGA VPRAŠANJA	24
3.1	KOSOVSKO VPRAŠANJE V OKVIRU REŠEVANJA JUGOSLOVANSKE KRIZE (1991-1995)	24
3.2	VARSTVO ČLOVEKOVIH PRAVIC	27
4	UPRAVLJANJE KONFLIKTA NA KOSOVU IN POSKUS PREPREČITVE SPOPADA (1998-1999)	30
4.1	VKLJUČITEV MEDNARODNE SKUPNOSTI V UPRAVLJANJE KONFLIKTA	30
4.1.1	<i>Poskus mirnega reševanja kosovskega vprašanja</i>	30
4.2	(PONOVRNO) STOPNJEVANJE KONFLIKTA NA KOSOVU	35
4.3	SESTANEK V RAMBOUILLETU IN POSREDOVANJE NATA	37
4.3.1	<i>Vloga Organizacije združenih narodov v času pogajanj v Rambouilletu in Natove intervencije</i>	39
5	VRNITEV ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV K REŠEVANJU KOSOVSKEGA VPRAŠANJA	43
5.1	IZREDNE RAZMERE (JUNIJ 1999 – OKTOBER 2000)	46
5.2	KONSOLIDACIJA (OKTOBER 2000 – JUNIJ 2002)	49
5.2.1	<i>Politični mejniki v obdobju konsolidacije</i>	50
5.3	SOOČENJE Z RAZMERAMI NA TERENU IN STAGNACIJA (MAJ 2002 – FEBRUAR 2004)	52
5.4	SPREJEMANJE RAZMER (MAREC 2004 – MAJ 2006)	55
5.4.1	<i>Prvo Eidejevo poročilo</i>	56
5.4.2	<i>Drugo Eidejevo poročilo</i>	57
6	ISKANJE REŠITVE KONČNEGA STATUSA KOSOVA	59
6.1	IMENOVANJE POSEBNEGA ODPOSLANCA ZA PRIHODNJI STATUS KOSOVA	59
6.1.2	<i>Začetek neposrednih pogajanj na Dunaju</i>	60
6.1.3	<i>Predlog Posebnega odposlanca v Varnostnem svetu</i>	61
6.2	NADALJEVANJE POGAJANJ V OKVIRU TROJKE.....	65
6.2.1	<i>Poročilo Trojke</i>	67
6.3	DINAMIKA V VARNOSTNEM SVETU PRED RAZGLASITVIJO NEODVISNOSTI KOSOVA	69
6.4	RAZGLASITEV NEODVISNOSTI	72
7	ZAKLJUČEK	74
8	LITERATURA	80
	PRILOGA A: OSNUTEK RESOLUCIJE VARNOSTNEGA SVETA ŠT. 1	100
	PRILOGA B: OSNUTEK RESOLUCIJE VARNOSTNEGA SVETA ŠT. 2	103
	PRILOGA C: OSNUTEK RESOLUCIJE VARNOSTNEGA SVETA ŠT. 3	106
	PRILOGA Č: OSNUTEK RESOLUCIJE VARNOSTNEGA SVETA ŠT. 4	110
	PRILOGA D: OSNUTEK RESOLUCIJE VARNOSTNEGA SVETA ŠT. 5	119
	PRILOGA E: GLAVNE TOČKE RUSIJE ZA OSNUTEK IZJAVE PREDSEDUJOČEGA	128
	PRILOGA F: PISMO SRBIJE, NASLOVLJENO NA PREDSEDUJOČEGA VARNOSTNEMU SVETU, 12. FEBRUAR 2008.....	129

PRILOGA G: PISMO RUSIJE, NASLOVLJENO NA PREDSEDUJOČEGA VARNOSTNEMU SVETU, 12. FEBRUAR 2008.....	130
--	------------

SEZNAM KRATIC

APEC	<i>Asia-Pacific Economic Cooperation</i> (Azijsko-pacifiško ekonomsko sodelovanje)
BiH	Bosna in Hercegovina
EGS	Evropska gospodarska skupnost
ES	Evropska skupnost
EU	Evropska unija
ICG	<i>International Crisis Group</i>
ICJ	<i>International Court of Justice</i> (Meddržavno sodišče)
ICR	<i>International Civilian Representative</i> (Mednarodni civilni upravitelj Kosova)
ICRC	<i>International Committee of the Red Cross</i> (Mednarodni odbor rdečega križa)
IDP	<i>Internally Displaced Persons</i>
JIAS	<i>Joint Interim Administrative Structure</i> (Skupna prehodna upravna struktura)
KFOR	<i>Kosovo Force</i> (Sile za Kosovo)
KPC	<i>Kosovo Protection Corps</i> (Kosovski zaščitni korpus)
KVM	<i>Kosovo Verification Mission</i> (Verifikacijska misija OVSE na Kosovu)
NAFTA	<i>North American Free Trade Agreement</i> (Sporazum o severnoameriškem prostotrgovinskem sporazumu)
Nato	<i>North Atlantic Treaty Organization</i> (Organizacija severnoatlantskega sporazuma)
NVO	mednarodne nevladne organizacije
OECD	<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj)
OHCHR	<i>Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights</i> (Urad visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice)
OVK	Osvobodilna vojska Kosova (<i>Kosova Liberation Army – KLA</i> oziroma <i>Ushtria Çlimentare e Kosovë – UÇK</i>)
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
OZN	Organizacija združenih narodov
PEU	Pogodba o Evropski uniji
PISG	<i>Provisional institutions of self government</i> (Začasne samoupravne institucije)
PRST	<i>Presidential Statement</i> (Izjava Predsedujočega)
STO	Svetovna trgovinska organizacija
SZVP	skupna zunanja in varnostna politika
UL	Ustanovna listina

UNHCHR	<i>United Nations High Commissioner for Human Rights</i> (Visoki komisar Združenih narodov za človekove pravice)
UNHCR	<i>United Nations High Commissioner for Refugees</i> (Visoki komisar Združenih narodov za begunce)
UNICEF	<i>United Nations Children's Fund</i> (Sklad Združenih narodov za otroke)
UNMIK	<i>United Nations Interim Administration Mission in Kosovo</i> (Začasna misija Združenih narodov na Kosovu)
UNOSEK	<i>United Nations Office of the Special Envoy for Kosovo</i> (Urad Posebnega odposlanca Združenih narodov za Kosovo)
UNPROFOR	<i>United Nations Protection Force</i> (Zaščitne sile Združenih narodov)
VB	Velika Britanija
WHO	<i>World Health Organization</i> (Svetovna zdravstvena organizacija)
ZDA	Združene države Amerike
ZEU	Zahodnoevropska unija
ZN	Združeni narodi
ZRJ	Zvezna republika Jugoslavija

SEZNAM GRAFOV IN TABEL

Graf 2.1: Število sprejetih resolucij Varnostnega sveta (od 1946 do 2007)

Tabela 5.1: Statistika kriminala na Kosovu

Tabela 6.1: Seznam neposrednih pogovorov med srbskimi in kosovskimi oblastmi

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Na svetu ni organizacije, ki bi posebej imela toliko idealov in po drugi strani prinašala toliko frustracij kot Organizacija združenih narodov (OZN). Njeni plemeniti cilji, opredeljeni v Ustanovni listini OZN (UL OZN), stremijo ne samo k temu, da obvarujejo »bodoče rodove pred strahotami vojne«, marveč tudi k temu, da potrdijo »vero v temeljne človekove pravice« in pripomorejo »k socialnemu napredku in k boljšim življenjskim pogojem v večji svobodi« (Ustanovna listina združenih narodov, preambula). Kljub temu je OZN le občasno igral glavno vlogo pri napredovanju in doseganju teh ciljev, saj je Varnosti svet po mnenju Evansa (2006, 11) večino svojega obstanka ujetnik manipuliranja velikih sil, Generalna skupščina pa oder za prazno govorništvo.

Ustanovljen z namenom zagotavljanja predvidljivosti in reda v svetovni ureditvi, OZN predstavlja simbol skupne želje prebivalcev sveta po boljšem in varnem življenju za vse, forum za razpravljanje in instrument za implementacijo dogovorjenih ciljev (Thakur 2006, 2). V zagotavljanju svoje primarne naloge, tj. vzdrževanja mednarodnega miru in varnosti, je OZN od svojega nastanka požela tako uspehe kot razočaranja¹ ali pa sploh ni igral vidnejše vloge v številnih konfliktih.

Po razpadu nekdanje Jugoslavije je stopnjevanje napetosti na Balkanu pripeljalo do internacionalizacije jugoslovanske krize. Leta 1991 so se vanjo vključili številni mednarodni subjekti – Evropska unija (EU, tudi Unija), Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE), Nato (*North Atlantic Treaty Organization* - Organizacija severnoatlantskega sporazuma), OZN, Združene države Amerike (ZDA), Rusija, Velika Britanija (VB), Nemčija, Francija, Italija in tudi OZN –, da bi našli najugodnejšo rešitev za vse vpletene strani. Oči mednarodne skupnosti so bile sprva uprte v dogajanje na Hrvaškem in v Bosni in Hercegovini (BiH), medtem ko napetosti na Kosovu niso pritegnile večje pozornosti.

Čeprav so od leta 1991 na Kosovu že delovali številni mednarodni vladni in nevladni subjekti (OVSE, Posebni odposlanec OZN za človekove pravice Tadeusz Mazowiecki in kasneje Elizabete Rehn, Amnesty International in Human Rights Watch), ki so opozarjali na kršitve

¹ Med uspehe OZN v času hladne vojne Evans (2006, xi) šteje: upravljanje dekolonizacije; iznajdbo mirovnih misij kot novega načina upravljanja s konflikti; velik korak naprej v boju z lakoto, varovanju izseljenih ljudi in varovanju ljudi pred boleznimi. Po hladni vojni so najvidnejši uspehi OZN na področju vzpostavljanja in ohranjanja miru ter pokonfliktne obnove. Na drugi strani pa med velika razočaranja OZN Evans (2006, xi-xii) uvršča: neučinkovit odziv organizacije na zelo obsežne kršitve miru v Ruandi, Sudanu in na Balkanu; neupoštevanje Varnostnega sveta pri napadu na Irak leta 2003, nevarno marginalizacijo OZN in neupoštevanje glavnih pogodb organizacije in neučinkovitost Sekretariata ter drugih agencij OZN.

človekovih pravic na Kosovu, so po mnenju Neodvisne mednarodne komisije za Kosovo² med letoma 1993 in 1997 najpomembnejšo vlogo odigrale nevladne organizacije (NVO). Kot je v poročilu zapisala Komisija za Kosovo: nihče od glavnih mednarodnih akterjev, vključno z EU, OVSE in OZN, Kosovu ni posvetil več od bežne pozornosti (Komisija za Kosovo 2000, 21). Kmalu po zaostitvi krize v južni srbski pokrajini leta 1998 so mednarodne organizacije le spoznale, da Kosovo predstavlja grožnjo miru in varnosti v že tako nestabilni regiji, zato so se začele dejavneje vključevati v reševanje napetosti.

Glede vključevanja mednarodne skupnosti v reševanje kosovskega vprašanja je pomembno izpostaviti odnos OZN do Kosova, saj se je, kot bo pokazala diplomatska naloga, med letoma 1993 in 1998 organizacija le bežno ukvarjala s kosovskim vprašanjem, nato se je popolnoma umaknila z mirovnih pogajanj v Rambouilletu v začetku leta 1999 in se še istega leta, s sprejetjem resolucije Varnostnega sveta 1244 (1999), vrnila v ospredje reševanja kosovskega vprašanja. Naloga bo prav tako pokazala, da je bil OZN po devetih letih upravljanja na Kosovu, ponovno izključen iz pogajanj in sprejemanja odločitev o končnem statusu Kosova. Pri tem se zastavlja vprašanje, zakaj je bila krovna organizacija, zadolžena za zagotavljanje miru in varnosti v svetu, ob sprejemanju ključnih političnih odločitev odmaknjena ob rob dogajanja, glavno vlogo pri reševanju kosovskega vprašanja pa je posledično prepustila regionalnim institucijam: OVSE, EU in Natu.

Primer Kosova je pomemben vsaj zaradi dveh razlogov. Prvič, ker se Kosovo kljub dejstvu, da tam že drugo desetletje delujejo mednarodne organizacije, ki poskušajo vzpostaviti pravno državo, še vedno sooča s številnimi zaskrbljujočimi problemi, kot so npr.: napetosti med kosovskimi Albanci in pripadniki manjšin na Kosovu,³ šibko gospodarstvo, 50-odstotna brezposelnost, revščina, organiziran kriminal. In drugič, ker kljub pomembni vlogi mednarodnih organizacij na Kosovu ta vloga ni sistematično raziskana.⁴ Raziskovalci se tako praviloma ukvarjajo z vprašanji o legalnosti in legitimnosti Natove intervencije⁵ ter o

² Neodvisna mednarodna komisija za Kosovo – *Independent International Commission on Kosovo*, v nadaljevanju Komisija za Kosovo. Komisija za Kosovo je bila ustanovljena leta 1999 na pobudo Gorana Perssona, takratnega predsednika švedske vlade, s ciljem, da prouči delovanje pomembnejših mednarodnih akterjev na Kosovu. Komisijo je sestavljalo 11 članov: dr. Hanan Ashwari iz Palestine, profesor Grace d’Almeida iz Benina, senator Akiko Domoto iz Japonske, profesor Richard Falk iz ZDA, veleposlanik Oleg Grinevsky iz Rusije, Michael Ignatieff iz Kanade, profesorica Mary Kaldor iz VB, profesorica Martha Minow iz ZDA, profesor Jacques Rupnik iz Francije, Theo Sommer iz Nemčije in Jan Urban iz Češke republike.

³ Etnična struktura prebivalstva na Kosovu (podatki so za leto 2008): 88 odstotkov Albanci, 7 odstotkov Srbi, 5 odstotkov ostali (Bošnjaki, Gorani, Romi, Turki, Aškali in Egipčani) (CIA 2008).

⁴ Primer Kosova je prav tako pomemben zaradi številnih vprašanj povezanih z nedavno razglasitvijo neodvisnosti Kosova ter z legitimnostjo in legalnostjo Natove intervencije leta 1999, vendar se s temi vprašanji v diplomski nalogi ne bom ukvarjala.

⁵ Več o humanitarni intervenciji v: Haas (1999); Chomsky (2000); Wheeler (2001); Kumbaro (2001); Booth (2001) in Roth (2004).

prihodnjem statusu Kosova (oziroma o posledicah enostranske razglasitve neodvisnosti Kosova),⁶ medtem ko vloga OZN ni predmet njihove analize, čeprav je organizacija v določenih obdobjih (npr. takoj po intervenciji Nata) odigrala ključno vlogo pri upravljanju Kosova. Diplomatska naloga bo tako dopolnila obstoječo literaturo o upravljanju kosovskega konflikta z analizo delovanja OZN v tem procesu.

V diplomski nalogi želim proučiti delovanje organov OZN pri reševanju kosovskega vprašanja, tj. ukrepe, ki so se jih posluževali pri pomirjanju sprtih strani ter kasneje pri pokonfliktni obnovi. Ključno vprašanje, na katerega bom v nalogi iskala odgovore, je, kakšno vlogo je pri upravljanju kosovskega vprašanja imel OZN. Kako in skozi katere organe se je OZN vključeval v reševanje konflikta in kateri so bili odločujoči dejavniki, ki so vplivali na delovanje organizacije in njenih organov na Kosovu? Kaj so bile prednosti in omejitve OZN pri reševanju krize na Kosovu? Še posebej me bo zanimalo, kako se je OZN odzval na razglasitev neodvisnosti Kosova 17. februarja 2008 in kaj razglasitev pomeni za vlogo organizacije na Kosovu? Namen naloge je tako na primeru Kosova proučiti delovanje OZN v skladu z načeli, zapisanimi v UL OZN, in ne rezvrščati delovanja OZN na Kosovu med uspehe ali neuspehe organizacije.

Z namenom odgovoriti na zastavljena vprašanja bom analizirala obdobje od začetka 90. let minulega stoletja, ko se je OZN na splošno veliko ukvarjal z jugoslovanskim vprašanjem, do razglasitve neodvisnosti Kosova 17. februarja 2008. Odnos OZN do konflikta na Kosovu bom raziskovala s pomočjo analize primarnih dokumentov, večinoma tistih, ki so jih sprejeli različni organi OZN. Podrobno bom analizirala resolucije Varnostnega sveta, Generalne skupščine in poročila Generalnega sekretarja. V zadnjem časovnem obdobju, tj. iskanju rešitve političnega statusa Kosova, bom uporabila tudi metodo opazovanja z neposredno udeležbo⁷ in kjer bo to mogoče, svoja opažanja podkrepila z analizo primarnih in sekundarnih virov.

1.2 STRUKTURA NALOGE IN METODOLOGIJA

Naloga ima poleg uvodnega poglavja še pet poglavij in zaključek. Cilj drugega poglavja je proučiti, in sicer s pomočjo analize in interpretacije sekundarnih virov, delo mednarodnih

⁶ Več o prihodnjem statusu Kosova v: Balcer (2003); International Crisis Group (2006a, 2006b, 2005 in 2002) in Wright (2006).

⁷ V času med 1. novembrom 2007 in 7. julijem 2008 sem opravljala delo na misiji Republike Slovenije pri Združenih narodih (ZN) v New Yorku, kjer sem bila navzoča na številnih sestankih o Kosovu v OZN in EU (na podlagi 19. čl. Pogodbe o Evropski Uniji (PEU) se države članice EU tedensko sestajajo na koordinacijskih sestankih, glede vprašanj Varnostnega sveta. Na rednih sestankih članice Varnostnega sveta poročajo ostalim državam članicam EU o dogajanju v Varnostnem svetu).

organizacij⁸ v okviru upravljanja konfliktov. V poglavju bom izpostavila vlogo in pomen organizacij pri upravljanju konfliktov ter ovire, s katerimi se mednarodne organizacije pri tem srečujejo. Osredotočila se bom na upravljanje konfliktov v obdobju po hladni vojni, ko so stabilnost v mednarodni skupnost ogrožali zlasti medetnični notranji konflikti. Namen poglavja je izpostaviti tiste ovire, s katerimi se mednarodne organizacije najpogosteje srečujejo pri upravljanju konfliktov. Na podlagi tega bom v naslednjih poglavjih na primeru Kosova natančno analizirala, katere tovrstne ovire so vplivale na delovanje OZN ter kako.

Cilj tretjega poglavja je prikazati odnos OZN do kosovskega vprašanja v času, ko so bile oči mednarodne skupnosti uprte v dogajanje na Hrvaškem in BiH. To poglavje bom razdelila na dve podpoglavji, in sicer na obdobje med letoma 1991 in 1995, ko sta Varnostni svet in Generalna skupščina v glavnem opozarjala na dogodke v Jugoslaviji in Kosova sploh nista omenjala, ter na obdobje med letoma 1995 in 1998, ko so številne države na plenarnih zasedanjih Generalne skupščine strogo obsojale diskriminatorne ukrepe in kršitve človekovih pravic Zvezne republike Jugoslavije (ZRJ) proti Albancem na Kosovu. V tem poglavju bom uporabila metodo analize primarnih virov in si pri razlaganju dokumentov pomagala z analizo sekundarnih virov. V prvem podpoglavju bom obravnavala resolucije Varnostnega sveta, sprejete v letu 1991, ki so se ukvarjale z nekdanjo Jugoslavijo oziroma s Kosovom. V drugem pa bom analizirala resolucije Generalne skupščine, saj se Varnostni svet med letoma 1995 in 1998 s Kosovom ni ukvarjal.

V četrtem poglavju bom obravnavala vlogo OZN med letoma 1998 in 1999, ko se je nasilje na Kosovu dan za dnem stopnjevalo, mednarodna skupnost pa je vztrajala pri iskanju mirne rešitve za konflikt na Kosovu. Poglavje bom razdelila na tri dele, ki bodo pokazali, da se je OZN v času stopnjevanja nasilja leta 1998 še aktivno vključeval v urejanje razmer na Kosovu, nato pa se je v začetku leta 1999 popolnoma umaknil v ozadje dogajanja in glavno vlogo pri reševanju konflikta prepustil regionalnim organizacijam in Skupini za stike.⁹ Umik OZN je najbolj očiten v času mirovnih pogajanj v Rambouilletu, februarja in marca 1999, ko je mednarodna skupnost odločala o prihodnosti 'črne luknje' na Balkanu, OZN pa se ni vključil v pogajanja, saj so bile posledice v primeru poloma mirovnih pogovorov vnaprej dobro znane – oborožena akcija (humanitarna intervencija) proti suvereni državi z mandatom OZN ali brez njega.¹⁰ V prvem in drugem podpoglavju bom ponovno uporabila analizo primarnih virov, s pomočjo katerih bom ugotavljala, kako se je OZN odzval na stopnjevanje konflikta na Kosovu. Tokrat bom poleg resolucij

⁸ Izraz mednarodne organizacije bom v nalogi uporabila, ko bom pisala o mednarodnih vladnih organizacijah.

⁹ Skupina za stike je nastala leta 1994, in sicer kot ena od neformalnih institucij, ki naj bi pripomogle k ponovni vzpostavitvi miru na Balkanu. Na začetku je Skupina za stike štela pet članic: Nemčijo, VB, ZDA, Rusijo in Francijo. Skupini se je leta 1996 pridružila tudi Italija (Schwengmann 2000, iii).

¹⁰ Strokovna literatura o doktrini humanitarne intervencije se deli na zagovarnike doktrine (Lilich 1974; Walzer 1977; Rawls 1993; Reisman 1995) in na njene nasprotnike (Brownlie 1947; Ronzitti 1985; Akehurst 1995).

Generalne skupščine, sprejetih leta 1998, analizirala tudi številna poročila Generalnega sekretarja, z namenom, da bi proučila implementacijo relevantnih resolucij Varnostnega sveta (1160 (1998) in 1199 (1998)). V tretjem podpoglavju bom zaradi nesodelovanja OZN na mirovnih pogajanjih v Rambouilletu in odmika od Natove intervencije znova uporabila analizo sekundarnih virov, saj v tem času organi OZN niso sprejemali dokumentov o Kosovu. Cilj tega poglavja je analizirati vlogo OZN v času stopnjevanja konflikta na Kosovu in dejavnike, ki so vplivali na njegovo delovanje, posebej Varnostnega sveta, v ključnih trenutkih za prihodnost Kosova.

Namen petega poglavja je analizirati vrnitev OZN v središče reševanja krize na Balkanu in začetek mednarodnega upravljanja Kosova. V poglavju bom raziskala vzpostavitev mednarodne civilne uprave na Kosovu, z namenom upravljanja vseh vej oblasti, ustanavljanja demokratičnih institucij in vzpostavitve razmer, primernih za dokončno rešitev političnega statusa Kosova. Proučila bom delovanje mednarodne skupnosti v obdobju od leta 1999 do pogajanj o končnem statusu Kosova pod vodstvom Posebnega odposlanca OZN za Kosovo Marttija Ahtisaarija, z namenom, da bi ugotovila, kako se je mednarodna skupnost v različnih obdobjih upravljanja odzvala na spremembe na terenu. Zaradi boljše preglednosti in lažjega razumevanja dogodkov je poglavje razdeljeno na štiri podpoglavja. V tem poglavju bom izhajala izključno iz že omenjene resolucije Varnostnega sveta 1244 (1999), saj slednja predstavlja temelj delovanja mednarodne skupnosti na Kosovu. S pomočjo obširnih poročil Generalnega sekretarja ter sekundarne literature bom proučila vlogo resolucije pri vzpostavitvi mednarodne prisotnosti na Kosovu, njeno implementacijo in posledice za delovanje mednarodnih institucij (OVSE, EU, Nato in še posebej OZN) na Kosovu. Na koncu poglavja bom analizirala, kako uspešno je bilo uresničevanje ukrepov mednarodne skupnosti (npr. 'Standardi pred statusom') in dejanske razmere na Kosovu po izbruhu nasilja v marcu 2004. To bom naredila s pomočjo analize Eidejevih poročil, v katerih je predstavljeno dejansko stanje na Kosovu. Eide priporoča takojšen korak naprej k pogajanjem o statusu Kosova in postopen umik OZN iz province. Namen analize je predstaviti upravljanje mednarodne skupnosti s ciljem dolgoročne ureditve razmer in hkrati prikazati razkorak med sprejetimi določili Varnostnega sveta v New Yorku ter njihovo realizacijo na terenu.

Namen šestega poglavja diplomske naloge je predstaviti vlogo OZN v procesu pogajanj o končnem statusu Kosova. Glede na različna obdobja v času pogajanj, je poglavje je razdeljeno na štiri podpoglavja, v katerih bom analizirala pogajanja pod okriljem Posebnega odposlanca za prihodnji status Kosova Marttija Ahtisaarija in v okviru Trojke ter dinamiko Varnostnega sveta pred razglasitvijo neodvisnosti Kosova in po njej. V zadnjem poglavju bom uporabila metodo opazovanja z neposredno udeležbo, svoja opažanja v času delovanja na misiji Republike

Slovenije pri ZN pa bom podkrepila z analizo primarnih in sekundarnih virov. Cilj zadnjega poglavja je izpostaviti glavne akterje in njihove interese v procesu odločanja o prihodnjem statusu Kosova ter, kako so slednji vplivali na delovanje OZN (posebej Generalnega sekretarja in Varnostnega sveta) v ključnih trenutkih odločanja. Prav tako bom skušala odgovoriti na vprašanje, kaj razglasitev neodvisnosti Kosova pomeni za bodočo vlogo OZN na Kosovu.

2 POMEN MEDNARODNIH ORGANIZACIJ PRI UPRAVLJANJU KONFLIKTA

Po koncu hladne vojne, ko ni bilo več grožnje za svetovni spopad med dvema ideologijama in blokoma, se je z vso težo vrnila na svetovno prizorišče nacionalna država kot potencialni problem (Luard 2001, 29-38).¹¹ Istočasno so v mednarodnih odnosih ponovno vzkli procesi multipolarnosti in fragmentacije, ki pa jih moramo razumeti »predvsem kot razpad (npr. držav, zavezništev, mednarodnih organizacij itd.) in ponovno združevanje v drugačnih povezavah« (Simoniti 1996, 9). Glavna grožnja mednarodni varnosti je tako postala »nevarnost medetničnih notranjih konfliktov ter njihovo širjenje z možnostjo destabilizacije širše regije« (Skočajnič 2006, 9). Carnegie Commission (v nadaljevanju Komisija Carnegie) je celo zapisala, da nevarnost medetničnih notranjih konfliktov ogroža svetovno stabilnost in slabi prav tista pravila in norme obnašanja, ki jih države želijo vzpostaviti (npr.: spoštovanje človekovih pravic in človekovega dostojanstva, varstvo manjšin, norme pravičnosti in mirnega reševanja konfliktov) (Komisija Carnegie 1997, 105-106).

Po mnenju Komisije Carnegie (1997, 105) primarna odgovornost za preprečevanje in upravljanje notranjih konfliktov še vedno ostaja v pristojnosti držav. Države so tiste, ki se morajo v primeru konflikta odločiti, ali bodo ukrepale enostransko, v sodelovanju z drugimi državami, s pomočjo mednarodnih organizacij, ali pa, da ne bodo ukrepale. Kljub temu so se mednarodne organizacije razvile v pomembne akterje pri upravljanju notranjih konfliktov (Miall, Ramsbotham in Woodhouse 1999, 116), saj hitri procesi globalizacije krepijo zavedanje o vse kompleksnejši medsebojni odvisnosti držav in ker »okvir mednarodne varnosti po koncu hladne vojne s številnimi razdrobljenimi konflikti /.../ še naprej krepi potrebo po dejavnem sodelovanju tretjih strani pri preprečevanju, upravljanju in razreševanju notranjih konfliktov« (Skočajnič 2006, 9).

Miall, Ramsbotham in Woodhouse (1999, 33-34) so navedli štiri dejavnike, ki potrjujejo, da se zunanji subjekti neizogibno vključujejo v upravljanje konfliktov, pri čemer velikokrat igrajo tudi pomembno vlogo. Prvič, vzroke sodobnih konfliktov najdemo tako znotraj kot zunaj države. Drugič, zaradi naraščajoče medsebojne odvisnosti držav konflikti posledično vplivajo na interese sosednjih in drugih držav v regiji. Tretjič, obsežno poročanje medijev o človeškem trpljenju poveča pritisk na vlade, da v primeru konflikta ukrepajo. In četrtič, skoraj vse študije potrjujejo, da je vključitev zunanjih akterjev v dolgotrajne konflikte edini način za njihovo rešitev.

¹¹ Za obdobje po drugi svetovni vojni je značilno »upadanje števila meddržavnih oboroženih spopadov, istočasno pa se notranji spopadi številčno povečujejo in praviloma trajajo dalj, čeprav manj intenzivno, kot pa meddržavni spopadi« (Jelušič 1997, 59). T. i. sodobni konflikti (regionalni konflikti, nasilni etnični spopadi, državljanske vojne), ki so postali glavni vzrok za rastoče število vojnih žrtev, se torej ne odvijajo med dvema ali več državami temveč znotraj njih (*ibid.*) in ponavadi niso v strateškem interesu velikih sil (Mills 2005, 164).

Tradicija ukrepov preprečevanja in upravljanja konfliktov zunanjih akterjev (držav, mednarodnih organizacij) v mednarodnih odnosih izvira iz grških mestnih držav in Rimskega imperija, kasneje pa je postala prepoznaven model meddržavne diplomacije v zgodnji moderni dobi. Glavno vlogo so takrat igrale sosednje države in velike sile, v glavnem v prid lastnim interesom. V 19. stoletju so se ti ukrepi izoblikovali v bolj formalne omejitve bojevanja (Dunajski kongres, Koncert Evrope), v 20. stoletju, po svetovnih vojnah, pa so bili ti ukrepi sistematizirani v okviru Društva narodov in kasneje OZN. Pomembno vlogo pri reševanju sodobnih konfliktov igrajo, poleg dotične države, trije tipi mednarodnih subjektov (mednarodnih institucij): OZN, mednarodne regionalne organizacije in mednarodne nevladne organizacije (NVO) (Miall, Ramsbotham in Woodhouse 1999, 34-35).

OZN in njegove agencije ostajajo osrednji instrument mednarodne skupnosti pri iskanju rešitev za sodobne konflikte. V času hladne vojne je bila uspešnost OZN pri upravljanju mednarodnih konfliktov različna. OZN je postal glavni instrument, s katerim mednarodna skupnost poskuša umiriti krize in konflikte, doseči premirja, organizirati mirovne misije, izvajati volitve in nadzirati razorožitve. Na vseh teh področjih si je OZN nabral veliko znanja in izkušenj, zato je bilo po koncu hladne vojne pričakovati, da bo prevzel predvidene naloge, kot jih opredeljuje UL OZN. Vendar so bili rezultati OZN v obdobju po hladni vojni mešani, od odmevnih uspehov (Namibija, Kambodža, El Salvador, Mozambik) do žalostnih neuspehov (Somalija, Bosna, Ruanda). Pomembna razlika med slednjimi, kot poudarjajo Miall, Ramsbotham in Woodhouse (1999, 35), pa »ni bila institucionalne narave, temveč politika velikih sil v Varnostnem svetu in neukrotljivost konfliktov samih«.

Regionalne organizacije predstavljajo drugi tip zunanjih akterjev pri upravljanju sodobnih konfliktov. Da bi razbremenil OZN, je takratni Generalni sekretar OZN Boutros-Ghali v Dnevnem redu za mir (*Agenda for Peace*) leta 1992 predlagal večjo odgovornost regionalnih organizacij pri upravljanju konfliktov, saj so bile v minulih desetletjih premalokrat izkoriščene v ta namen (Generalni sekretar 1992, 65. odst.). Debiel (2000, 35) prav tako pozdravlja vključevanje regionalnih organizacij pri upravljanju konfliktov,¹² vendar hkrati opozarja na nevarnost marginalizacije OZN v okviru varnostnih vprašanj in na »selektivno izkoriščanje OZN« za upravičevanje prisilnih sredstev. Pri tem poudarja, da mora odločanje o vojaškem posredovanju striktno ostati v pristojnosti Varnostnega sveta OZN (*ibid.*).

Pri reševanju konfliktov so poleg OZN in drugih regionalnih organizacij svojo vlogo našle tudi humanitarne organizacije in NVO, ki igrajo še kako pomembno vlogo (Miall, Ramsbotham

¹² Tudi če OZN okrepi svoje operativne sposobnosti, se ne bo mogel posvetiti vsakemu konfliktu, ki bi izbruhnil na svetu (Debiel 2000, 35).

in Woodhouse 1999, 37). Nekdanji Generalni sekretar Boutros-Ghali je prepričan, da NVO bistveno prispevajo pri ohranjanju in vzpostavitvi mednarodnega miru, saj samo države in OZN niso sposobni zagotoviti miru v najširšem smislu (Generalni sekretar 1992, 84. odst.). Njegov naslednik Kofi Annan je prav tako izpostavil, da je za dosego učinkovitega reševanja konfliktov

pogosto potrebna usklajenost različnih organov in agencij (OZN). Ker so imeli slednji različne interese, v preteklosti niso bili vajeni medsebojnega sodelovanja. Kljub vidnemu napredku pa še vedno ostaja veliko prostora za tesnejše sodelovanje med organi in agencijami, še posebej med njimi in NVO ali zasebnimi korporacijami (Sporočilo za javnost 1999d).

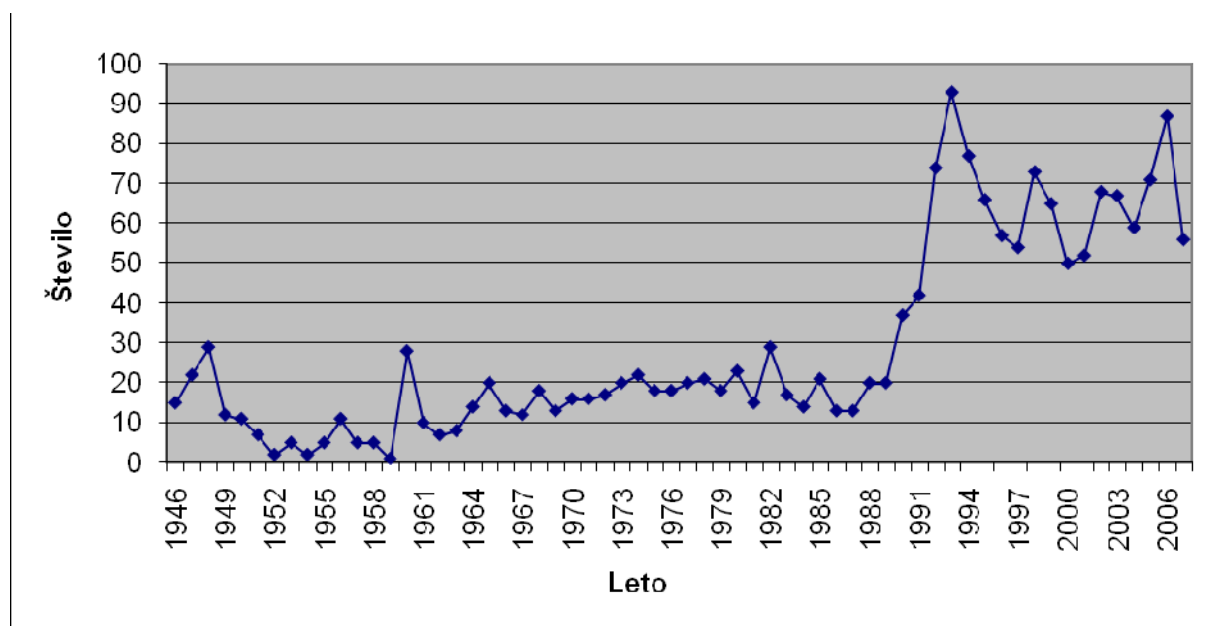
Kljub temu, da imajo NVO običajno omejena sredstva, se lahko vključijo v konflikt tam, kjer to iz razlogov suverenosti in nevmešavanja v notranje zadeve mednarodnim vladnim organizacijam in vladam ni dovoljeno. NVO so prav tako sposobni prilagoditi svoje metode delovanja glede na kulturo, v katero vstopajo, kar se je iz preteklih izkušenj izkazalo za veliko prednost (Miall, Ramsbotham in Woodhouse 1999, 160). Istočasno so NVO postali pomemben partner OZN pri procesu demokratizacije in služijo kot kanal za širjenje razvojne pomoči (Joner 1999, 342). NVO igrajo ključno vlogo tudi na področju človekovih pravic, prav zaradi njihove sposobnosti delovanja izven državne oblasti in suverenosti (Callaway in Harrelson-Stephensen 2007, 70) ter zaradi dejstva, da so države v preteklosti neustrezno in neučinkovito naslavljale in reševale izzive na globalni ravni (npr.: kršitve človekovih pravic in okoljevarstvo) (Çakmak 2008, 9).

Kljub pomembni vlogi regionalnih organizacij in NVO OZN ostaja glavni akter pri upravljanju konfliktov, vendar pa je njegovo delovanje odvisno od številnih dejavnikov in ne le od volje same organizacije.

2.1 ZUNANJI DEJAVNIKI PRI UPRAVLJANJU KONFLIKTOV

V času hladne vojne je geopolitična realnost prevladovala nad možnostmi OZN na področju upravljanja konfliktov. Varnostni svet je sprejel le 15 resolucij v letu 1946 in sedem v letu 1951, medtem ko jih je ob koncu hladne vojne leta 1989 sprejel 20, samo v letu 2001 pa 51. V prvih štirih desetletjih obstoja je OZN opravil 13 mirovni misij, med letoma 1988 in 1998 pa 36 (Griffin 2003, 204). Matheson (2001, 76) prav tako poudarja, da je bil OZN v času hladne vojne dolga leta postavljen ob rob dogajanja v okviru upravljanja konfliktov in si je posledično nabral le malo izkušenj, po koncu hladne vojne pa je bil postavljen pred večje izzive kot kadarkoli prej (Barnett 1999, 513).

Graf 2.1: Število sprejetih resolucij Varnostnega sveta (od leta 1946 do 2007).

Vir: Spletna stran Varnostnega sveta, resolucije. Dostopno prek: http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions.html (10. 3. 2008).

Za obdobje po hladni vojni je značilen vedno večji konsenz znotraj OZN, drugih mednarodnih vladnih organizacij in NGO ter vlad o pomembnosti preprečevanja konfliktov (Miall, Ramsbotham in Woodhouse 1999, 95). Boutros-Ghali je v Dnevnem redu za mir leta 1992 poudaril, da se je vrnila priložnost, da OZN doseže visoko zastavljene cilje v UL OZN, saj je organizacija sposobna »varovati mednarodni mir in varnost, pravičnost in človekove pravice in spodbujati /.../ 'k družbenemu napredku in k boljšim življenjskim pogojem v večji svobodi'« (Generalni sekretar 1992, 3. odst.). V poročilu je hkrati predvidel, da bo OZN po hladni vojni postal učinkovit akter pri preprečevanju in upravljanju nasilnih konfliktov, večjo vlogo pri »preventivni diplomaciji, vzdrževanju miru (*peacekeeping*), vzpostavljanju miru (*peacemaking*) in pokonfliktni izgradnji miru (*postconflict peace-building*)« pa je namenil regionalnim dogovorom (VIII. poglavje UL OZN¹³) (Generalni sekretar 1992, 64. odst.).

M. Griffin (2003, 204) podobno označi 90. leta kot obdobje velikega optimizma, katerega posledice so bile neuspešnost mirovni misij zaradi »katastrofalne preobremenjenosti OZN«. Navzlic govoru o »novem svetovnem redu (*new world order*)« po intervenciji koalicijskih sil v Iraku leta 1991 se je izkazalo, da se je OZN nesposoben hitro odzvati na izzive kot na primer v

¹³ VIII. poglavje UL OZN pravi, naj Varnostni svet »spodbuja razvoj mirnega reševanja lokalnih sporov s pomočjo /.../ regionalnih dogovorov ali /.../ regionalnih ustanov« (člen 52.3) in »uporablja, kjer je to primerno, /.../ regionalne dogovore ali ustanove, da bi izvedel prisilno akcijo pod svojim vodstvom« (člen 53.1).

BiH, Ruandi in na Kosovu (Chollet 2007, 57). Po izkušnjah v Somaliji, Srebrenici in Ruandi so mirovne misije vstopile v »obdobje zadržanosti in regionalizacije« in število pripadnikov mirovnih sil je upadlo z 80.000 v letu 1993 na 14.000 v letu 1998 (Griffin in Jones v Griffin 2003, 204). V petih letih se je torej število pripadnikov mirovnih sil zmanjšalo kar za 82,5 odstotka.

Istočasno se je takrat začel uveljavljati trend enostranskih dejanj velikih sil in zavezniškega regionalizma v zunanji in varnostni politiki. Zato Debiel (2000, 25) v luči geopolitičnih premikov moči, novih varnostnih izzivov in povsod navzočega pritiska h globalizaciji opozarja, da je upanje o večstranskem sodelovanju izginilo. Še več, OZN grozi, da bo v obdobju ki prihaja, ponovno postavljen ob rob reševanja varnostnih vprašanj (npr. Kosovo 1999 in Irak 2003). Za takšen potek je deloma odgovoren OZN, saj je v času po hladni vojni na hitro spreminjajoče se varnostne potrebe večkrat odgovoril z nepremišljenim aktivizmom. Vendar ključni problem po mnenju Debiela (2000, 25) tiči v preprečevanju velikih sil pri sprejemanju odločitev, v nasprotju z njihovimi nacionalnimi interesi.

Po mnenju Debiela (2000, 31) so se mirovne misije OZN znašle v obdobju krize, katere pomembnost je podcenjena. Izkušnje iz Somalije, Ruande, Angole in nekdanje Jugoslavije so jasno pokazale, kako težko je vplivati na regionalne in državljanske vojne. Razlogov za neuspeh je več: blokada Varnostnega sveta in nemoč ukrepanja (npr. v primeru Ruande), odpornost državljskih vojn na konstruktivno upravljanje konfliktov in nenazadnje številne birokratske napake OZN, neustrezno upravljanje in neprimerne strategije ukrepanja. Zaradi teh razlogov tako Debiel (*ibid.*) kot M. Griffin (2003, 204–205) ugotavljata, da je OZN preobremenjen, saj ni sposoben hitro, primerno in fleksibilno reagirati. Neuspehi misij so v veliki meri torej posledica navade Varnostnega sveta, da odobri politično sprejemljive mirovne misije brez »potrebne osebja, logistike in finančnih sredstev« (Griffin 2003, 204–205). Thakur (2006, 62) prav tako izpostavlja, da so države članice OZN nepripravljene prispevati več osebja in sredstev, na drugi strani pa so mandati misij veliko kompleksnejši od tradicionalnih 'modrih čelad', saj vključujejo demobilizacijo in demilitarizacijo vojskujočih se strani, pripravo volitev, dostavo humanitarne pomoči, podporo civilni policiji in varovanje civilnega prebivalstva. Narava naštetih odgovornosti pa zahteva moderno opremo in profesionalno izurjene ljudi v takojšnji pripravljenosti (Debiel 2000, 33).¹⁴

Takratni Generalni sekretar Boutros-Ghali je podobno izpostavil dva faktorja, ki sta oslabila uspešnost misij OZN: prvič, da je bil OZN 'vržen' v konflikte, za katere ni bil niti primerno

¹⁴ Več v: Generalna skupščina. 2000. *Report of the panel on United Nations Peace Operations* - Poročilo odbora o mirovnih operacijah Združenih narodov ali Brahimijevo poročilo, A/55/305-S/2000/809, sprejeto na 55. zasedanju Generalne skupščine, 21. 8. 2000. Dostopno prek: http://www.un.org/peace/reports/peace_operations/ (27. 3. 2007).

pripravljen niti opremljen, in drugič, kljub temu, da so države članice določile OZN za upravljanje določenega konflikta, same niso bile pripravljene prispevati nujno potrebnih sredstev (Boutros-Ghali 1999, 337). Tako neskladno delovanje držav članic OZN Väyrynen (1999, 9) poimenuje »kot osnovno dilemo OZN«, tj., kako uskladiti razhajanje med potrebo po vojaški akciji na eni strani in nasprotovanju ter bojaznijo velikih sil pred obvezo k upravljanju konflikta na drugi strani. Po mnenju Väyrynena (*ibid.*) je prav ta dilema uničila kredibilnost misije OZN v nekdanji Jugoslaviji, medtem ko je za sam izbruh nasilja leta 1991 kriva »relativna nezainteresiranost mednarodne skupnosti«.¹⁵ Tukaj predvsem misli na OZN, ki se je vključil v urejevanje razmer na Balkanu šele konec leta 1991, ko je evropskim institucijam spodletelo pri omejevanju konflikta (Trifunovska 1997, 525 in Väyrynen 1999, 10).

»Prelivanje krvi v BiH je naraščalo«, kljub temu da sta OVSE in Evropska skupnost (ES) (kasneje EU)¹⁶ sprejela številne ukrepe z namenom, da bi preprečila poslabšanje razmer v nekdanji Jugoslaviji (Wieruszewski 1993, 290). Vendar, po mnenju Reychlerja (v Trifunovska 1997, 552–553) »niti OVSE niti EU nista bila pripravljena primerno odgovoriti« na nastajajoče razmere v Jugoslaviji. Vloga OVSE¹⁷ je bila omejena, saj ta ni imel primerne strukture in sredstev, da bi se uspešno spopadel z nastajajočo krizo, medtem ko je EU¹⁸ spodletelo zaradi neusklajenosti držav članic o razvoju skupne zunanje in varnostne politike (SZVP) (Väyrynen 1999, 9 in Reychler 1994, 14–15).

Po mnenju Wieruszewskega (1993, 316) je kriza v nekdanji Jugoslaviji »še enkrat več dokazala, da človekove pravice igrajo sekundarno vlogo v kontekstu mednarodne politike«, saj je mednarodna skupnost kljub vednosti »dopuščala obširne kršitve človekovih pravic in mednarodnega prava, ker slednje niso predstavljale neposredne grožnje interesom velikih sil«. Zato interes velikih sil igra ključno vlogo pri upravljanju konfliktov, saj je »odločanje o mednarodnem miru in varnosti v OZN /.../ odvisno od volje držav s posebnim statusom« (Šabič 1999, 27).

Claude (1996, 290) celo pravi, da moramo razlikovati med dvema identitetama OZN, ki ju poimenuje »prvi OZN« in »drugi OZN«. »Obe 'instituciji' sta zelo prepleteni in medsebojno odvisni, kljub temu pa se razlikujeta glede zmožnosti«. Prvi OZN sestavljajo osebje, mednarodni

¹⁵ CIA je leta 1990 izdala poročilo, v katerem je opozorila, da bo vojna v nekdanji SFRJ v roku 18 mesecev pripeljala do razpada republike (Trifunovska 1997, 552).

¹⁶ Rimska pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti (EGS) je bila podpisana 25. marca 1957 (v veljavo je stopila 1. januarja 1958). Pogodba o Evropski uniji je bila podpisana 7. februarja 1992 v Maastrichtu in je začela veljati 1. novembra 1993. Pogodba je ime »Evropska gospodarska skupnost« skrajšala v »Evropska skupnost« in z dopolnitvijo obstoječega sistema Skupnosti z medvladnim sodelovanjem »vzpostavila novo politično in gospodarsko strukturo, sestavljeno iz treh 'stebrov'«. Ti trije stebri tvorijo Evropsko unijo (EU) (Europa 2007).

¹⁷ Več o vlogi OVSE v jugoslovanski krizi v Sica (1997) in Remacle (1993).

¹⁸ Več o vlogi EU v Edwards (1992, 1997).

sekretariat oziroma birokratski aparat v New Yorku, Ženevi in na drugih regionalnih sedežih OZN. Drugi OZN pa sestavljajo države članice, ki izvajajo dejansko moč nad organizacijo.¹⁹ Prvi OZN je tako odvisen od volje drugega OZN (tj. držav članic), saj mu slednji zagotavlja sredstva, dobavitelje, podpornike, svetovalce in stranke za večino njegovih aktivnosti (Claude 1996, 291). Dejstvo, da je sposobnost OZN pri izvrševanju svoje primarne naloge odvisna od petih stalnih članic Varnostnega sveta (Kitajske, Francije, Rusije, VB in ZDA), pa ni nujno negativno, saj lahko služi v pomoč ali pa predstavlja oviro pri sprejemanju odločitev Varnostnega sveta. Kot poudarja Makinda (1996, 160-161), je vse odvisno od tega, kako bodo te odločitve vplivale na interese velikih sil.

Kljub temu Makinda (1996, 161) opozarja na obdobje po hladni vojni, ko so ZDA in njeni zaveznici, Francija in VB, prevladovali v Varnostnem svetu ter tako vplivali na vsebino večine njegovih resolucij. Posledično so bili nacionalni interesi teh treh držav interpretirani kot »volja celotne mednarodne skupnosti« in so določali nadaljnje ukrepanje Varnostnega sveta (Makinda 1996, 161). Tako so bile humanitarne intervencije v zgodnjih 90-ih v Iraku in na Haitiju (ne pa v Somaliji) odobrene zaradi nacionalnih interesov velikih sil in ne zaradi širjenja globalnih vrednot. Makinda (1996, 163) se zato upravičeno sprašuje: če je Varnostni svet v zgornjih primerih ukrepal na podlagi humanitarne zaskrbljenosti, zakaj potem ni posredoval v Sudanu, kjer je bila razsežnost humanitarne katastrofe veliko večja kot v Iraku leta 1991? Aktivistka za človekove pravice Monique Mujawamariya je podobno vprašanje postavila ameriškemu kongresniku, odgovornemu za Afriko, v primeru Ruande leta 1994. »Amerika nima prijateljev. Amerika ima interese in teh v Ruandi ni«, je odgovoril (PBC 2004).

Medtem ko Makinda (1996, 161) poudarja, da Varnostni svet ne bo deloval konsistentno, dokler bodo države članice osnovale in podpirale resolucije na podlagi svojih interesov, nekateri avtorji²⁰ izpostavljajo odnos ZDA-OZN kot glavni dejavnik za nekonsistentnost OZN pri upravljanju konfliktov. Podobnega mnenja je Chollet (2007, 58), ki pravi, da čeprav OZN igra večjo vlogo kot kadarkoli prej pri reševanju svetovnih problemov, še vedno ostaja v nefunkcionalnem (*dysfunctional*) odnosu z ZDA. Mirovne operacije OZN (na Bližnjem vzhodu, v južni Afriki, Srednji Ameriki, jugovzhodni Aziji in na Haitiju) tako že desetletja služijo ameriškemu varnostnim interesom (Thakur 2006, 64). OZN bi zelo težko deloval v mirovnih misijah brez aktivne podpore ZDA, še posebej proti njenim vitalnim interesom oziroma odločnim nasprotovanjem, saj ne razpolaga s svojo vojsko in policijo in je odvisen od držav

¹⁹ Claude (1996, 291) celo zapiše, da je Generalni sekretar poveljnik prvemu OZN, medtem ko so ZDA poveljnik drugemu OZN.

²⁰ Npr. Chollet (2007), Lyons (1999) in Boutros-Ghali (1999).

donatork (Thakur 2006, 63). Iz teh razlogov se bo takšen odnos med OZN in ZDA nadaljeval tudi v bodoče (Thakur 2006, 65).

Lyons (1999, 497) trdi, da je odnos med ZDA in OZN napet že od zgodnjih 60. let prejšnjega stoletja, z izjemo zalivske vojne leta 1991, nadalje pa sta odnos zaostрила še dva dogodka: smrt 18 ameriških vojakov v okviru misije OZN v Somaliji in misija OZN v BiH, ki se je izkazala za prešibko, da bi dejansko obvarovala t. i. varna območja (*safe areas*). Hkrati so se ZDA začele vse bolj zatekati k »alternativnim sistemom mednarodnih organizacij« (Nato, EU, Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (*Organisation for Economic Co-operation and Development* – OECD)) (Lyons 1999, 499). Istega mnenja je Thakur (2006, 65), ki razlaga, da je uporaba sile s strani velikih sil neločljiva od njihovih nacionalnih interesov. Iz slednjega razloga so ZDA v zgodnjih 90. letih izvedbo vojaških akcij (*task of enforcement*) preusmerile od OZN k Natu. Kljub temu pa ostaja dejstvo, da si ZDA, podobno kot druge države, še vedno prizadevajo uresničevati svoje nacionalne interese v mednarodni politiki in v ta namen brez zadržkov izkoriščajo OZN (Lyons 1999, 500).

Delovanje OZN torej ni odvisno samo od volje organizacije. Na njegovo delovanje vplivajo številni dejavniki, kot so: preobremenjenost OZN in nesposobnost hitrega odziva, neustrezno upravljanje, neprimerne strategije ukrepanja ter nepripravljenost držav članic OZN, da prispevajo potrebno osebje, logistiko in finančna sredstva. OZN je torej v veliki meri odvisen od politične volje svojih držav članic, še posebej velikih sil. Nacionalni interesi slednjih velikokrat pripeljejo do blokade Varnostnega sveta (Kosovo, Irak, Sudan) in posledično do uveljavljanja politične volje po drugih poteh.

3 (NE)REŠEVANJE KOSOVSKEGA VPRAŠANJA

3.1 KOSOVSKO VPRAŠANJE V OKVIRU REŠEVANJA JUGOSLOVANSKE KRIZE (1991-1995)

Varnostni svet je bil prvi organ OZN, ki se je posvetil reševanju kosovskega vprašanja, vendar le v okviru jugoslovanske krize. Med letoma 1991 in 1993 je sprejel številne resolucije, s katerimi je želel vzpostaviti mir in stabilnost na Balkanu, vendar v njih Kosovo ni bilo posebej omenjeno. Septembra 1991 je Varnostni svet izrazil globoko zaskrbljenost nad bojevanjem v Jugoslaviji, izgubo številnih življenj, veliko gmotno škodo ter odzivi v sosednjih državah na te dogodke (Varnostni svet 1991a). Članice Varnostnega sveta so se strinjale, da razmere v Jugoslaviji ogrožajo mednarodni mir in varnost, zato so podprle ES in OVSE pri njenih prizadevanjih za vzpostavitev miru in dialoga v Jugoslaviji. Varnostni svet je istočasno uvedel popoln embargo na dostavo orožja in vojaške opreme Jugoslaviji ter pozval vse države, naj se vzdržijo vsakršnih dejanj, ki bi lahko prispevala k stopnjevanju konflikta (*ibid.*, 6. odst.). Novembra istega leta je Varnostni svet, na pobudo Stalnega predstavnika Jugoslavije pri OZN, prvič razpravljal o vzpostavitvi mirovne operacije v Jugoslaviji ter zadolžil Generalnega sekretarja, da Varnostnemu svetu čim prej predloži priporočila o namestitvi mirovnih sil (Varnostni svet 1991b, 1.-4. odst.). Varnostni svet je tako februarja 1992 ustanovil Zaščitne sile Združenih narodov (*United Nations Protection Force* – UNPROFOR), in sicer z namenom, da bi vzpostavil pogoje za mir in varnost, potrebne za pogajanja o rešitvi jugoslovanske krize.

Na dnevnem redu Varnostnega sveta zasledimo kosovsko vprašanje šele avgusta 1993, ko ZRJ ne odobri vstopa misije OVSE na njeno ozemlje (Varnostni svet 1993), potem pa kosovsko vprašanje do leta 1998 ponovno ponikne v ozadje dogajanja v BiH in na Hrvaškem.

V tem obdobju (tj. med letoma 1993 in 1998) je Kosovu s pomočjo številnih poročil OVSE, NGO²¹ in tudi posebnega odposlanca OZN za človekove pravice, Tadeusza Mazowieckiega in kasneje Elizabeth Rehn, o kršitvah človekovih pravic na tem območju le uspelo pritegniti pozornost Generalne skupščine OZN (Komisija za Kosovo 2000, 22). Ta se je na plenarnih zasedanjih vse od leta 1993 posvečala človekovim pravicam na Kosovu in tako za nekaj let prevzela pobudo za reševanje kosovskega vprašanja v OZN (Generalna skupščina 1993). V resoluciji A/RES/49/204, sprejeti 29. decembra 1994, je Generalna skupščina strogo obsodila diskriminatorne ukrepe jugoslovanskih oblasti in kršitve človekovih pravic proti Albancem na

²¹ Amnesty International in Human Rights Watch sta izdala številna poročila o razmerah na Kosovu. Ta so dostopna prek: <http://www.amnesty.org/en/region/europe-and-central-asia/balkans/serbia> in <http://www.hrw.org/doc?t=europe&c=serbia> (2. 6.2008).

Kosovu ter pozvala, da se takšno ravnanje takoj prekine. Generalna skupščina je prav tako pozvala ZRJ, da spremeni diskriminatorno zakonodajo, ustanovi demokratične institucije na Kosovu, začne dialog s predstavniki kosovskih Albancev ter odobri takojšnjo vrnitev misije OVSE na Kosovo. Med drugim je pozvala tudi Generalnega sekretarja, da v sodelovanju z Visokim komisarjem Združenih narodov za begunce (*United Nations High Commissioner for Refugees* – UNHCR) in s Skladom Združenih narodov za pomoč otrokom (*United Nations Children's Fund* – UNICEF), nadaljuje s humanitarnimi dejavnostmi na Kosovu (Generalna skupščina 1994). Leto kasneje je Generalna skupščina na 99. plenarnem zasedanju ponovno sprejela resolucijo o položaju človekovih pravic na Kosovu, v kateri je ponovila opažanja in zahteve iz leta poprej ter pozdravila Daytonski sporazum, sprejet 21. novembra 1995, v upanju, da bo pozitivno vplival na zaščito človekovih pravic na Kosovu (Generalna skupščina 1995). V praksi pa se je kasneje zgodilo ravno obratno. Učinek Daytonskega sporazuma na razmere na Kosovu je bil vse prej kot pozitiven.

Kosovski Albanci so bili globoko razočarani nad pogajanja v Daytonu, saj vprašanja o njihovem položaju in bodočem statusu sploh ni bilo na dnevnem redu.²² Caplan (1998, 750) meni, da se je to zgodilo iz dveh razlogov. Prvič, ker je v mednarodni skupnosti prevladoval občutek, da bodo pogajanja z vključitvijo Kosova preobsežna, in drugič, ker nihče ni želel odtujiti Slobodana Miloševića, 'mirovnika', ki je prisilil Bosanske Srbe, da sprejmejo potrebne kompromise za podpis Daytonskega sporazuma, in čigar sodelovanje je bilo potrebno za uspešno implementacijo tega sporazuma. Kljub ostri politični represiji in sistematičnemu kršenju človekovih pravic na Kosovu je Ibrahim Rugova na čelu Demokratične zveze Kosova verjel, »da je kosovsko neodvisnost treba vzpostaviti na miroljuben in političen način ter preprečiti vsak poskus oborožene vstaje proti srbski nadvladi« (Pirjevec 2003, 464), saj naj bi Srbi po njegovem mnenju le čakali na izgovor za napad na albansko prebivalstvo (Komisija za Kosovo 2000, 15).

Z vztrajanjem pri pasivnem odporu so se kosovski Albanci »obsodili na nekakšen limb«, meni Pirjevec (2003, 466), saj se mednarodni skupnosti, zadovoljni zaradi navideznega miru, ni zdelo potrebno, da bi se soočala s tamkajšnjimi razmerami. Podobno pa Caplan (1998, 751) in Judah (2000, 124-125) odsotnost vojne na Kosovu in miroljubno politiko Rugove navajata kot dodaten razlog za neuspeh kosovskih zahtev na pogajanjih v Daytonu.

Mednarodna skupnost pasivnemu odporu na Kosovu ni posvečala pozornosti, saj je ocenila, da ne predstavlja grožnje mednarodnemu miru in stabilnosti. S tem je dala nevarno sporočilo,

²² Po sklenitvi Daytonskega sporazuma je Unija leta 1996 priznala ZRJ, ob tej priložnosti pa ni niti poskušala zahtevati od Beograda, da obnovi kosovsko avtonomijo, temveč se je omejila zgolj na ugotovitev, da bo izboljšanje mednarodnih odnosov z ZRJ odvisno »od konstruktivne politike« ZRJ do albanske manjšine (Pirjevec 2003, 466).

tako Kosovu kot tudi ostalim podobnim primerom po svetu (Republika Srpska, Gorski Karabah, Južna Osetija, Abhazija, Čečenija), da je za pridobitev pozornosti mednarodne skupnosti ter za doseg svojih ciljev potrebno nasilje.

Ker mirovna konferenca v Daytonu ni izpolnila pričakovanj kosovskih Albancev, so nekateri njihovi voditelji nasprotovali taktiki Rugove, podprli radikalnejše pristope za doseg svojih ciljev in v ospredje je stopila Osvobodilna vojska Kosova (OVK; *Kosova Liberation Army – KLA* oziroma *Ushtria Çlimentare e Kosovë – UÇK*). Na svoje zastave je OVK zapisal geslo 'Svobodno Kosovo' ter 'Velika Albanija' in s tem zahteval »združitev celotnega etničnega prostora znotraj srbskih, črnogorskih in makedonskih meja z matično domovino« (Pirjevec 2003, 467). Mnogi Albanci so, podobno kot Veton Surroi, eden najvidnejših predstavnikov albanske inteligence in založnik časopisa *Koha Ditore*, na osnovi pogajanj v Daytonu zaključili, da je vojna edini način, s katerim lahko Kosovo pritegne pozornost mednarodne skupnosti (Surroi v Caplan 1998, 752). Posledično je OVK sprožil vrsto oboroženih incidentov in se odločil, da bo na nasilje države odgovoril »z nasiljem« (Pirjevec 2003, 468). Podobno je Milošević na vzpon nasilja odgovoril z 'železno pestjo' (Pirjevec 2003, 468-469) in kosovsko vprašanje je nemudoma dobilo mednarodno razsežnost,²³ ki je Rugovi ni uspelo doseči.

Z izvajanjem pritiska na beograjski režim in na vodje kosovskih Albancev so si mednarodne organizacije prizadevale pripeljati sprti strani do premirja ter s pogajanja doseči sporazum o mirni rešitvi kosovske krize (Minić 2000, 18). Vendar, kot pojasnjuje Väyrynen (1999, 9), je bila vloga mednarodnih institucij pri upravljanju konflikta omejena. OVSE ni imel »primerne strukture in sredstev«, da bi se lahko učinkovito spopadel z nastajajočo krizo, medtem ko je EU spodletelo zaradi neusklajenosti držav članic o razvoju SZVP. V naraščajočo krizo na Balkanu se je tako vključil tudi OZN. Nekdanji Generalni sekretar Boutros-Ghali (1999, 38) pravi, da je bila organizacija prisiljena stopiti v ospredje reševanja krize na Balkanu, saj ZDA in Evropa nista bili pripravljeni prevzeti odgovornosti.

OZN naj bi se po mnenju Väyrynena (1999, 9) izkazal kot primeren akter za reševanje krize, saj se je lahko zanašal na odločitve Varnostnega sveta in na UL OZN. OZN je istočasno postal forum, kjer so zahodnoevropske države, skupaj z Rusijo in ZDA, odločale o nadaljnjem upravljanju jugoslovanske krize. Iz tega razloga je OZN postal edina mednarodna organizacija, sposobna vzpostaviti mir na Balkanu. Po drugi strani, dodaja Väyrynen (1999, 9), se je organizacija soočala s t. i. 'osnovno dilemo OZN' – torej z razhajanjem med potrebo po vojaški

²³ Septembra 1997 je Skupina za stike izrazila svojo »globoko zaskrbljenost« zaradi položaja na Kosovu in povabila beograjske in albanske voditelje k miroljubnemu dialogu (Pirjevec 2003, 469–470).

akciji na eni strani in nasprotovanjem ter bojaznijo velikih sil pred obvezo k upravljanju konflikta na drugi strani.

3.2 VARSTVO ČLOVEKOVIH PRAVIC

Generalna skupščina je v obdobju med letoma 1995 in 1998 še naprej spremljala dogajanja na Kosovu in stalno opozarjala na kršitve človekovih pravic ter izpostavljala problematiko manjšin in beguncev v ZRJ. Obsojala je diskriminatorne ukrepe vlade ZRJ proti kosovskim Albancem (brutalno nasilje policije, arbitrarne aretacije, diskriminatorna zakonodaja) in zahtevala takojšnjo vrnitev opazovalne misije OVSE na območje ZRJ (Generalna skupščina 1993, 1994 in 1995). Medtem pa se je Varnostni svet umaknil v ozadje dogajanja vse do leta 1998, z izjemo resolucije 1022 (1995) (Varnostni svet 1995), s katero je preklical vse sankcije proti ZRJ kot priznanje Beogradu za njegov »trud pri doseganju dolgotrajnega miru v Bosni in Hercegovini« (Varnostni svet 1995, preambula). Weller (1999, 216) pojasnjuje, da so ta ukrep sprejeli z namenom, da bi ZRJ ponovno integrirali v mednarodno skupnost, medtem ko Pirjevec (2003, 462) dodaja, da je bil namen spodbuditi Beograd k miroljubni rešitvi kosovskega vprašanja.

Z izbruhom množičnega nasilja februarja 1998 se je Varnostni svet OZN vrnil k upravljanju kosovskega konflikta oziroma se je reševanje konflikta prvič samostojno pojavilo na dnevnem redu Varnostnega sveta. Ta je 31. marca 1998, ob vzdržanju Kitajske, sprejel resolucijo 1160 (1998) (Varnostni svet 1998c), v kateri je na podlagi VII. poglavja UL OZN²⁴ pozval ZRJ, da nemudoma stopi v dialog s predstavniki Kosova in upošteva priporočila Skupine za stike, ki jih je ta sprejela na srečanjih 12.²⁵ in 27. marca 1998.²⁶ Istočasno je pozval voditelje kosovskih Albancev, da obsodijo vsa teroristična dejanja, ter poudaril, naj se zatekajo izključno k sredstvom mirnega reševanja spora. Varnostni svet je v resoluciji 1160 (1998) potrdil predlog Skupine za stike, da mora rešitev kosovskega vprašanja temeljiti na načelih ozemeljske celovitosti ZRJ in biti hkrati v skladu z OVSE standardi, vključno s tistimi iz Helsinške sklepne listine iz leta 1975, ter UL OZN.²⁷ Istočasno mora rešitev upoštevati pravice kosovskih Albancev

²⁴ »Za opravljanje dolžnosti ohranjanja mednarodnega miru in varnosti VII. poglavje UL OZN podeljuje Varnostnemu svetu posebne pravice, ki mu omogočajo takojšnje in učinkovito ukrepanje. Varnostni svet lahko razišče vsak spor ali položaj, ki bi utegnil pripeljati do trenja med državami. Če spor preraste v oborožen spopad, je prva naloga Varnostnega sveta, da spopad čimprej zaustavi. Varnostni svet sme tudi odločati o uporabi prisilnih ukrepov, ekonomskih sankcij ali o kolektivnih vojaških akcijah« (OZN 2006).

²⁵ V pismu S/1998/223 je Skupina za stike predlagala Varnostnemu svetu tako ustanovitev misije UNHCHR kot vrnitev misije OVSE na Kosovo in embargo na orožje proti ZRJ, vključno s Kosovom (Varnostni svet 1998a, aneks).

²⁶ Na sestanku 25. marca 1998 je Skupina za stike pozvala Miloševića, da konča z izvajanjem nasilja na Kosovu in se obveže k politični rešitvi spora, ter obe strani pozvala k takojšnjemu dialogu (Varnostni svet 1998b, aneks).

²⁷ Stopnjevanje vojaške aktivnosti in nasilja nasproti civilnemu prebivalstvu je pripeljalo do prvega javnega razmišljanja Nata o vojaški intervenciji junija 1998 (Komisija za Kosovo 2000, 27).

in drugih prebivalcev Kosova. Varnostni svet je prav tako izrazil podporo izboljššanemu statusu Kosova, ki bi po predlogu vključeval »znatno večjo stopnjo avtonomije in dejansko samoupravo« (Varnostni svet 1998c, 5. odst.). V skladu s VII. poglavjem UL OZN je Varnostni svet z resolucijo ponovno vpeljal popoln embargo nad prodajo in dobavo orožja za ZRJ, vključno s Kosovom. Prav tako je zaprosil Generalnega sekretarja, da priporoči vzpostavitev učinkovitega režima za nadzor nad implementacijo sankcij iz resolucije in da vsakih 30 dni poroča o zadevi. Med drugim je resolucija uvedla tudi misijo Visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice (*United Nations High Commissioner for Human Rights – UNHCHR*) na Kosovu.

Po sprejetju resolucije 1160 (1998) so zahodne države (VB, ZDA, Francija) zaradi razmer na Kosovu izrazile močno zaskrbljenost nad grožnjo regionalnemu miru in varnosti, medtem ko je Rusija glasovala v prid embargu, in sicer pod pogojem, da resolucija ne omenja grožnje mednarodnemu miru in varnosti. Kitajska je prav tako poudarila, da je vprašanje Kosova notranja zadeva ZRJ, da ne predstavlja grožnje mednarodnemu miru in varnosti ter da sprejeta resolucija ne bo pripomogla k približevanju sprtih strani k pogajalski mizi (Sporočilo za javnost 1998a). »/K/er Rusija ni bila pripravljena na bolj odločno politiko«, pojasnjuje Pirjevec (2003, 472), je v resoluciji 1160 (1998) prevladalo takšno previdno stališče, precej podobno tistemu iz 1991, kar je »presenetilo same beograjske voditelje«, ki so pričakovali strožji odziv Varnostnega sveta.

Septembra istega leta je zaradi zaostrovanja razmer na Kosovu²⁸ Varnostni svet (Kitajska se je znova vzdržala) izglasoval resolucijo 1199 (1998), v kateri je pozval vse vpletene strani, da »nemudoma prekinejo s sovražnimi operacijami in vzpostavijo prekinitev ognja« ter da se začnejo pogajati o političnem statusu Kosova (Varnostni svet 1998č). Varnostni svet je posebej opozoril Miloševića, naj »umakne in kaznuje posebne vojaške enote, ki so se znašale nad civilnim prebivalstvom,« ter dovoli, da pridejo na Kosovo mednarodni opazovalci (Pirjevec 2003, 483). Pred glasovanjem o resoluciji je Kitajska ponovila že znano stališče, da je vprašanje Kosova notranja zadeva ZRJ ter da osnutek resolucije 1199 (1998) ne upošteva načela suverenosti ZRJ, medtem ko je Rusija poudarila, da bi lahko razmere na Kosovu imele resne humanitarne posledice, in izpostavila, da je vsebina resolucije skladna z načelom ozemeljske celovitosti ZRJ (Sporočilo za javnost 1998b).

Kljub poslabšanju varnostnih razmer na Kosovu je Varnostni svet ponovno prepustil glavno vlogo pri reševanju konflikta regionalnim organizacijam, kar potrjuje dejstvo, da vse do maja

²⁸ Milošević je na Kosovu okrepil policijske enote in tja poslal tudi nove čete jugoslovanske armade, da bi se spopadle z OVK. »Proti koncu junija je bilo na Kosovu že 25.000 policistov in 30.000 vojakov, ki so razpolagali s tanki, topništvo in helikopterji in so imeli nalogo, da enkrat za vselej zadušijo vstajo« (Pirjevec 2003, 474).

1999 ni sprejel nobene resolucije, z izjemo 1203 (1998), v kateri je pozdravil in podprl sporazum, podpisan 16. oktobra 1998 v Beogradu, o verifikacijski misiji OVSE na Kosovu (*Kosovo Verification Mission – KVM*) in dan prej podpisani sporazum o operaciji Orlovsko oko (*Eagle Eye*) (Varnostni svet 1998d). V resoluciji 1203 (1998) je Varnostni svet prvič jasno podprl »politiko Severnoatlantskega zavezništva na Kosovu« (Pirjevec 2003, 486), zaradi česar sta se tokrat pri glasovanju o resoluciji vzdržali Rusija in Kitajska.²⁹ Rusija je izpostavila, da je igrala aktivno vlogo pri upravljanju razmer v ZRJ in da v resoluciji ni omenjenega doseženega napredka (sodelovanje ZRJ z mednarodno skupnostjo). Prav tako se ni strinjala s predlogi Skupine za stike, ki so bili večinoma povzeti v resoluciji Varnostnega sveta 1203 (1998) (Sporočilo za javnost 1998c). Kitajska je dodala, da vmešavanje regionalne organizacije v notranje zadeve ZRJ, brez mandata Varnostnega sveta, predstavlja kršitev načel UL OZN, mednarodnega prava in načela suverenosti držav ter predstavlja nevaren precedens v mednarodnih odnosih (*ibid.*).

Zaradi nasprotujočih si stališč stalnih članic Varnostnega sveta je glavno pobudo pri reševanju kosovskega vprašanja prevzela Skupina za stike pod vodstvom ameriške administracije.

²⁹ Zaveznice Nata so zavzele nasprotno stališče: da je bila grožnja o uporabi sile nujno potrebna za podpis sporazuma (Sporočilo za javnost 1998c).

4 UPRAVLJANJE KONFLIKTA NA KOSOVU IN POSKUS PREPREČITVE SPOPADA (1998-1999)

4.1 VKLJUČITEV MEDNARODNE SKUPNOSTI V UPRAVLJANJE KONFLIKTA

Komisija za Kosovo je kritično ocenila delo Varnostnega sveta, češ, da je z resolucijo 1160 (1998) le sledil predhodnim priporočilom in odločitvam Skupine za stike ter da je – kljub dejstvu, da resolucija izhaja iz VII. poglavja UL OZN – glavno nalogo izvrševanja njenih ciljev prepustil regionalnim organizacijam, prisotnim na Kosovu. Po mnenju Komisije so bili glavni razlogi za umik OZN ob rob dogajanja na Kosovu nepripravljenost držav članic prispevati osebje za mirovne operacije, pomanjkanje sredstev in politične volje (Komisija za Kosovo 2000, 53). Podobno meni Wieruszewski (1993, 316): kriza v nekdanji Jugoslaviji je »ponovno dokazala, da človekove pravice igrajo sekundarno vlogo v kontekstu mednarodne politike«. Mednarodna skupnost naj bi, čeprav je zanje vedela, »dopuščala obširne kršitve človekovih pravic in mednarodnega prava, ker slednje niso predstavljale neposredne grožnje interesom velikih sil« (Wieruszewski 1993, 316).³⁰ V tem primeru se je tako še enkrat potrdilo, da je interes velikih sil ključnega pomena pri upravljanju konfliktov, saj je »odločanje o mednarodnem miru in varnosti v OZN /.../ odvisno od volje držav s posebnim statusom« (Šabič 1999, 27).

Komisija za Kosovo (2000, 50) je ocenila, da je prav nezmožnost zgodnjega ukrepanja mednarodne skupnosti na razmere na Kosovu, poleg pomanjkanja usklajenosti politik velikih sil, kasneje prispevala k težavnosti diplomatske rešitve kosovskega vprašanja (Komisija za Kosovo 2000, 50).

4.1.1 Poskus mirnega reševanja kosovskega vprašanja

Ker se je bojevanje na kosovskih tleh v drugi polovici leta 1998 samo še stopnjevalo,³¹ je bilo jasno, da sankcije Varnostnega sveta zoper ZRJ niso bile uspešne. Kljub resoluciji 1199 (1998), v kateri je Varnostni svet pozval vse vpletene strani, da »nemudoma prekinejo sovražne operacije in zagotovijo prekinitev ognja« (Varnostni svet 1998č), je Generalni sekretar v svojih poročilih (Generalni sekretar 1998a, 9. odst.; 1998b, 6. odst.; 1998c, 10. odst.; 1998č, 11. odst.) opozarjal na vedno hujše zaostrovanje varnostnih razmer in poslabšanje humanitarne situacije na Kosovu. Hkrati je izpostavil, da zaradi odsotnosti Sekretariata OZN na Kosovu nima dostopa do informacij iz prve roke, zato se v poročilih zanaša na sekundarne informacije od institucij,

³⁰ Tudi Mills (2005, 167) trdi, da so velike sile vedele, da se v Ruandi pripravlja genocid, in da so prav tako vedele, kdaj se je dejansko zgodil. Velike sile niso ukrepale, ker to ni bilo v njihovem strateškem interesu.

³¹ V času odprtega spopada leta 1998 med srbskimi silami in kosovskimi Albanci je življenje izgubilo okrog 1.500 kosovskih Albancev, 400.000 ljudi pa je bilo prisiljenih zapustiti svoje domove (Nato 2006).

prisotnih na območju. Iz poročil je razvidno, da so bili med najdejavnejšimi OVSE, Nato, EU, Skupina za stike ter UNHCR, ki so dnevno poročali o incidentih na meji z Albanijo in v drugih predelih Kosova, o številčni navzočnosti srbskih specialnih enot ter jugoslovanske vojske in o čedalje večjem številu napadov OVK.

Prav tako se je iz dneva v dan slabšal položaj civilnega prebivalstva na Kosovu. UNHCR je poročal o številnih beguncih in množici notranje razseljenih oseb (*mass displacements*), o množičnih kršitvah temeljnih človekovih pravic, ubojih, ugrabitvah in o sistematičnem uničevanju vasi (Generalni sekretar 1998b, 20. odst.; 1998c, 10. odst.; 1998č, 12. odst.). Generalni sekretar je še posebej izpostavil zaskrbljenost nad naraščajočim nasiljem, ki bi po njegovem mnenju lahko zasenčilo vsakršno politično prizadevanje za preprečevanje stopnjevanja krize, ter opozarjal Varnostni svet na odsotnost dialoga med ZRJ in predstavniki kosovskih Albancev (Generalni sekretar 1998b, 36. in 46. odst.).

Generalni sekretar je menil, da OZN, v okviru svojih proračunskih sredstev, ni bil sposoben vzpostaviti in hkrati nadzirati režima nadzora nad implementacijo sankcij (embarga nad orožjem) v skladu z resolucijo Varnostnega sveta 1160 (1998), zato je predlagal, da se k nadzoru priključijo druge regionalne organizacije, ki so bile že navzoče na Kosovu (OVSE, EU, Nato, ZEU in Donavska Komisija) (Generalni sekretar 1998a, 6.–7. odst.). Vse naštete institucije so v izmenjavi pisem z Generalnim sekretarjem izrazile pripravljenost sodelovati v režimu v okviru svojih sposobnosti (Generalni sekretar 1998b, aneks I. in II.; 1998c, aneks I.–III.), kljub temu pa je Generalni sekretar v enem od kasnejših poročil zapisal, da skupna sredstva organizacij sama zase prav tako niso zadostna za učinkovito delovanje režima (Generalni sekretar 1998č, 6.–7. odst.). Ker Generalni sekretar ni ocenil, zakaj države članice mednarodnih organizacij niso bile pripravljene prispevati zadostnih sredstev za implementacijo sankcij Varnostnega sveta, lahko sklepamo, da je bilo krivo pomanjkanje politične volje držav članic. Takšen odgovor mednarodne skupnosti na razmere na Kosovu je bil po mnenju Komisije za Kosovo (2000, 50) odraz različnih nacionalnih interesov velikih sil. Dodatno je k pomanjkanju usklajenosti v iskanju mirne rešitve konflikta prispevalo dejstvo, so ključne države istočasno iskale rešitev za vprašanje Kosova po različnih poteh znotraj OZN, Nata, OVSE, EU in Skupine za stike.

Mednarodna skupnost je med letoma 1998 in 1999 še naprej vztrajala pri iskanju mirne rešitve konflikta, navkljub neupoštevanju zgoraj omenjenih sankcij Varnostnega sveta in zaostrovanju razmer na Kosovu, zato so prav v tem obdobju poleg OVSE, Nata, EU in Skupine za stike izredno pomembno vlogo odigrale številne humanitarne organizacije in agencije: UNHCR, Svetovna zdravstvena organizacija (*World Health Organisation* – WHO), UNICEF,

Mednarodni odbor rdečega križa (*International Committee of the Red Cross – ICRC*). Te organizacije so se 'na terenu' spopadale s humanitarno katastrofo.

Pri upravljanju kosovskega konflikta je bilo delovanje OZN prav tako osredotočeno na humanitarno pomoč ter varstvo človekovih pravic, saj je po obisku Sekretariata OZN v ZRJ³² sredi oktobra 1998 Generalni sekretar ugotovil, da je jasno razvidno, da OVSE z 2000 pripadniki KVM na Kosovu postaja vodilna politična mednarodna institucija, ki se ukvarja s krizo na Kosovu: »glavna naloga misije bo, da nadzira uresničevanje resolucije Varnostnega sveta 1199 (1998). Misija ne bo vsiljevala uresničevanja resolucije, niti ne bo reagirala na lokalne izgrede in sovražnosti, in ne bo vsiljevala dostopa humanitarnim organizacijam« (Generalni sekretar 1998d, 43. odst.). V okviru OZN na humanitarnem področju sta glavno vlogo prevzela UNHCR in Urad visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice (*Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights – OHCHR*) v sodelovanju z drugimi organizacijami, delujočimi na Kosovu, ter KVM. Kljub temu je Generalni sekretar v svojem decembrskem poročilu opozoril, da humanitarna pomoč nikakor ne sme predstavljati alternative političnemu procesu rešitve kosovskega vprašanja, ter istočasno pozdravil trud mednarodne skupnosti in podporo Skupine za stike³³ pri vzpostavitvi neposrednega dialoga med srbskimi in kosovsko-albanskimi voditelji (Generalni sekretar 1998e, 37. odst.).

V tem obdobju (1998–1999) je zaradi neskladnosti delovanja organov OZN na Kosovu pomembno posvetiti pozornost njihovemu posamičnemu delovanju pri upravljanju kosovskega vprašanja. V primeru Kosova so nacionalni interesi stalnih članic pripeljali do blokade Varnostnega sveta, saj sta Rusija in Kitajska že vnaprej napovedali veto na kakršno koli vojaško posredovanje v podporo avtonomnosti Kosova (Franck 1999, 117).³⁴ Prav nasprotno pa je

³² Sekretariat OZN je sredi oktobra 1998 odposlal svojo misijo, v okviru katere sta bila obiska ZRJ, vključno s Kosovom in Črno goro, in sekretariata OVSE na Dunaju. Predstavniki misije so se sestali s številnimi vladnimi in lokalnimi uradniki, kot tudi s predstavniki albanske skupnosti na Kosovu. Prav tako so se posvetovali z mednarodnimi organizacijami, nevladnimi organizacijami ter diplomatskimi predstavniki v ZRJ (Generalni sekretar 1998d, 39.–40. odst.).

³³ Skupina za stike je po pokolu 21 Albancev v Gornjem Obrinju odobrila t. i. Hillov načrt, ki je za Kosovo predvideval začasno upravo (Pirjevec 2003, 484). Ameriški veleposlanik v Makedoniji Christopher Hill je v svojem načrtu predlagal 'bistveno avtonomijo' kosovske pokrajine, ki pa naj bi ostala pod suverenostjo Srbije. Implementacijo dogovora naj bi nadzorovali mednarodni opazovalci, s pomočjo ombudsmana, odgovornega za varstvo človekovih pravic. Odločitev o dokončnem statusu pokrajine naj bi sprejeli pozneje, ko bi prišlo do umiritve razmer. »Temu predlogu so sodelavci Rugove zoperstavili svojega, v katerem so zahtevali referendum o dokončni usodi Kosova« (Pirjevec 2003, 482). Srbska vlada je prav tako zavrnila Hillov predlog in predstavila svojega, v katerem je Srbija obdržala več pristojnosti nad Kosovom (Weller 1999, 220).

³⁴ Rusija je odkrito napovedala, da bo uporabila pravico do veta, če bo na dnevni red dodano vprašanje legitimnosti Natovega posega brez izrecnega mandata VS. Kot pojasnjuje Pirjevec (2003, 484), bi bilo v primeru rešitve krize z Natovim posegom Albancem težko preprečiti, »da zahtevajo popolno samostojnost, kar b/i/ sprožilo verižno reakcijo«. Veto Kitajske in Rusije na Natovo akcijo zoper ZRJ je tako odraz njunih nacionalnih interesov v zvezi s Čečenjo in Tibetom (Franck 1999, 117).

Generalni sekretar³⁵ v svojih poročilih o položaju človekovih pravic na Kosovu neprestano opozarjal Varnostni svet na neučinkovitost sankcij, sprejetih z resolucijama 1160 (1998) in 1199 (1998), ter posledično na zaostrovanje varnostnih razmer in poslabšanje humanitarne situacije na Kosovu. Podobno je Generalna skupščina izrazila »globoko zaskrbljenost nad kršitvami človekovih pravic in temeljnih svoboščin na Kosovu« (Generalna skupščina 1998, 1. odst.) ter pozvala ZRJ in vodje kosovskih Albancev k spoštovanju človekovih pravic, demokratičnih norm, vladavine prava in k neizvajanju kakršne koli vrste nasilja (Generalna skupščina 1999, 5.-6. odst.).

Čeprav so Miall, Ramsbotham in Woodhouse (1999, 35) menili, da OZN in njegove agencije ostajajo osrednji instrument mednarodne skupnosti pri iskanju rešitev za sodobne konflikte, je bil OZN zaradi blokade Varnostnega sveta odmaknjen ob rob reševanja kosovskega vprašanja. Medtem ko je zaostrovanje razmer na Kosovu naraščalo, sta se Amerika in Evropa pogajali o tem, kdaj, če sploh, je možna uporaba sile Nata brez predhodne odobritve Varnostnega sveta OZN.³⁶

Kakšne posledice lahko ima takšno delovanje velikih sil za mednarodno skupnost v prihodnje? Thakur (2006, 65) opozarja, da je uporaba sile s strani velikih sil neločljiva od njihovih nacionalnih interesov. Iz tega razloga so ZDA v zgodnjih 90. letih 20. stoletja izvrševanje vojaških akcij (*task of enforcement*) preusmerile od OZN k Natu, medtem pa še naprej izkoriščajo OZN za »potrjevanje legitimnosti multilateralnih prisilnih operacij«. Thakur (2006, 65) dodaja, da se bo takšen odnos med ZDA in OZN nadaljeval tudi v bodoče. Chollet (2007, 60) meni, da bo OZN še naprej imel nepogrešljivo vlogo pri humanitarnih in razvojnih dejavnostih ter pri postavljanju standardov in norm delovanja v mednarodni skupnosti, medtem ko bo vprašanja glede varnosti moral prepustiti regionalnim organizacijam in *ad hoc* koalicijam.³⁷

Leurdijk (2003, 57–58) meni, da se je odnos OZN-Nato vse od 90. let razvijal v dveh smereh oziroma modelih: po t. i. modelu podizvajalskega dogovora (*subcontracting model*) v okviru VIII. poglavja UL OZN, kjer Varnostni svet avtorizira posredovanje Nata iz razlogov kolektivne varnosti, in po t. i. modelu prek podizvajalskega dogovora (*beyond subcontracting model*), kjer

³⁵ Chollet (2007, 58) poudarja, da je mesto Generalnega sekretarja eno izmed najpomembnejših in visokih položajev na svetu, ki ima po drugi strani le malo sredstev in dejanske moči. Vse, kar ima na razpolago, so sredstva prepričevanja (dnevi red, govori, inspiracije), zato sta njegovo delovanje in odziv v praksi močno odvisna od volje držav članic OZN.

³⁶ Zaradi nasprotovanja Rusije je bilo jasno, da do takšne resolucije Varnostnega sveta ne bo prišlo. Pravniki in evropski zunanji ministri, zbrani v Londonu, so preučili dejstva in odločili, da ne obstaja situacija, v kateri bi lahko prišlo do uporabe sile brez podeljenega mandata s strani Varnostnega sveta OZN (Judah 2000, 176–177).

³⁷ Medtem ko smo bili po Kosovu priča unilateralni intervenciji ZDA v Iraku leta 2003, Chollet (2007, 60) dodaja, da se lahko v bodoče zgodi podobno v primeru Irana in Darfurja.

Nato nima avtorizacije Varnostnega sveta in posreduje iz razlogov obvarovanja svoje varnosti. Ta odnos ponazarja formula: »z OZN, če je možno, brez OZN, če je potrebno« (Leurdijk 2003, 58).³⁸

Ameriška administracija je v primeru Kosova zavzela slednje stališče, ki so ga sprva ostro zavračali Britanci in druge evropske države, nato pa sčasoma popuščali pod pritiski ameriške administracije (Leurdijk 2003, 66 in Judah 2000, 176, 182).³⁹ Skupina za stike se je znova sestala osmega oktobra v Londonu, kjer je sprožila »poseben zasuk, kar zadeva kosovsko vprašanje«, saj je bila predmet razprave prav »legitimnost Natovega posega tudi brez izrecnega mandata OZN« (Pirjevec 2003, 484).

Na začetku oktobra leta 1998 je Varnostni svet ugotovil, da Milošević ne upošteva resolucije 1199 (1998), s katero mu je Varnostni svet med drugim ukazal odpoklic posebnih enot s Kosova. To šibkost, kot pojasnjuje Pirjevec (2003, 485), je takoj izrabil Nato, ki je bil pripravljen začeti z letalskimi napadi.⁴⁰ Prav zato je Milošević, navzlic ruski zaščiti, pristal na novo srečanje s Richardom Holbrookom, posebnim odposlancem ZDA za Balkan. Ameriški diplomat je srbskemu vodji, po naročilu Skupine za stike, predstavil šest točk, ki so povzemale resolucijo Varnostnega sveta 1199 (1998): »konec ofenzive, umik srbskih čet, svobodni dostop mednarodnih opazovalcev v pokrajino in popolno sodelovanje s haaškim sodiščem za vojne zločine, vrnitev beguncev na domove in začetek pogovorov za premostitev krize v skladu s Hillovim načrtom« (*ibid.*). 12. oktobra 1998 je prišlo do sporazuma, ki naj bi služil kot podlaga za nadaljnja pogajanja.⁴¹

Albanci niso sodelovali pri oblikovanju dogovora med Miloševićem in Holbrookom, saj se niso hoteli pogajati s Srbi. Ko pa je Američanom uspelo vsiliti rešitev, je bil Rugova kljub vsemu pripravljen »sprejeti izpopolnjeno različico Hillovega načrta«, kar je »sprožilo odločno nasprotovanje OVK, ki je odklanjala vsako možnost kompromisa« (Pirjevec 2003, 487). Kot ugotavlja Komisija za Kosovo (2000, 19), se je srbska stran takoj po doseženem sporazumu

³⁸ Kot primera obeh modelov Leurdijk (2006, 60, 64) navaja Natovo posredovanje v BiH in na Kosovu.

³⁹ Francoski predsednik Chirac je na primer 6. oktobra 1998 na tiskovni konferenci v Firencah povedal, da mora biti vsaka vojaška akcija zahtevana in odobrena s strani Varnostnega sveta OZN, nato pa dodal, da humanitarna situacija lahko predstavlja izjemo pravilu, ne glede na njegovo trdnost. Chirac je še dodal, da če bodo razmere na Kosovu zahtevale to izjemo, se Francija ne bo obotavljala pridružiti tistim, ki želijo posredovati z namenom pomagati ogroženim (Judah 2000, 182).

⁴⁰ Oktobra je Nato zagrozil z napadom na ZRJ, če slednja v roku štirih dni ne bo implementirala resolucij Varnostnega sveta (Clinton 2005, 849). V odgovor Natu je ruska Duma soglasno odobrila resolucijo, s katero je od Jelcina zahtevala, da izjavi, da bo »štel vsako vojno dejanje proti jugoslovanski federaciji, do katerega bo prišlo brez odobritve Varnostnega sveta, za krivično in napadalno akcijo« (Pirjevec 2003, 485).

⁴¹ V sporazumu je bil poudarek na suverenosti in ozemeljski celovitosti ZRJ ter hkrati zagotovilo Kosovu, da bo imelo lastno vlado in policijske sile, v roku devetih mesecev pa naj bi bile v pokrajini razpisane svobodne volitve pod nadzorom OVSE (Pirjevec 2003, 485). Istočasno je Milošević podpisal že omenjena sporazuma z OVSE in Natom (Pirjevec 2003, 487 in Judah 2000, 186).

držala dogovora, nasprotno pa je KLA izkoristil priložnost in obnovil vojaško akcijo ter tako pritegnil pozornost mednarodne skupnosti.

4.2 (PONOVO) STOPNJEVANJE KONFLIKTA NA KOSOVU

Sredi decembra je tako ponovno prišlo do številnih resnih spopadov med srbskimi silami in OVK.⁴² Na začetku leta 1999 so se razmere tako poslabšale, da je takratni predsednik ZDA Clinton obnovil gospodarske sankcije proti ZRJ (Pirjevec 2003, 489). Položaj na Balkanu se je navkljub sporazumu Milošević-Holbrook⁴³ iz meseca v mesec zaostroval in postalo je jasno, da KVM ni več kos potrebam varovanja miru (Komisija za Kosovo 2000, 30). Generalni sekretar je v svojem poročilu konec januarja poročal o ponovni eskalaciji in širjenju nasilja, kršitvi premirja ter o kontinuiranih kršitvah človekovih pravic. Decembrsko nasilje ter pokol v Račku 14. januarja 1999 je označil kot velik korak nazaj, še posebej za humanitarne operacije na Kosovu. Generalni sekretar je prav tako izrazil izredno zaskrbljenost nad poročanjem OHCHR o širjenju nasilja na celotno območje Kosova, kar je posledično ogrožalo in omejilo varna območja v srbski provinci, kamor se je do takrat zatekalo civilno prebivalstvo. Generalni sekretar je še posebej poudaril zaskrbljenost nad možnostjo izbruha vseobsegajoče državljanske vojne (*all-out civil war*) na Kosovu ter njenega nepredvidljivega vpliva na varnostne razmere v regiji (Generalni sekretar 1999a).

Kljub opozorilom Generalnega sekretarja Varnostni svet ni sprejel nobene resolucije, le v izjavi Predsedujočega S/PRST/1999/2 je podprl prizadevanje mednarodne skupnosti pri iskanju miroljubne rešitve na Kosovu, obsodil pokol v Račku in pozval ZRJ k sodelovanju z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo in s KVM (Varnostni svet 1999a). Kot je kasneje povedal nekdanji veleposlanik Slovenije pri OZN Danilo Türk:

Obžalujemo dejstvo, da vse stalne članice Varnostnega sveta niso pripravljene delovati skladno s svojimi posebnimi pristojnostmi pri ohranjanju mednarodnega miru in varnosti v okviru UL OZN. Njihovo očitno pomanjkanje podpore je onemogočilo Varnostnemu svetu, da uresniči svojo primarno nalogo in odobri posredovanje, potrebno za prekinitev kršenja resolucij Varnostnega sveta (Varnostni svet 1999č, 6. str.).

V tem času so se za rešitev kosovske krize v ozadju pogajali številni mednarodni akterji. Najbolj agresivna je bila ameriška administracija na čelu z Madeleine Albright. Po pokolu v

⁴² Christopher Hill je 2. decembra 1998 predstavil še tretjo različico svojega načrta, a jo je Beograd zavrnil. Milošević pa je ponovno začel tajno pošiljati svoje enote na Kosovo (Pirjevec 2003, 488).

⁴³ Kratkoročno je bil sporazum uspešen, saj so se številni notranje razseljeni prebivalci (*internally displaced persons* - IDP) pred zimo vrnil iz gozdov v zaklonišča. Pomanjkljivost dogovora, tako Judah (2000, 188), pa je bila v tem, da ni vseboval nikakršnega prisilnega mehanizma za implementacijo sporazuma.

Račku⁴⁴ je M. Albright dejala, da gre za simbolno dejanje, ki dokazuje polom oktobrskega dogovora med Holbrookom in Miloševićem, ter zahtevala takojšen vojaški poseg proti Jugoslaviji (Pirjevec 2003, 493). Predsednik Clinton (2005, 849) se je odločil dati diplomaciji še eno priložnost, vendar brez večjega upanja, saj so bili interesi ZRJ in kosovskih Albancev nezdržljivi. ZDA in Nato sta želela Kosovu povrniti avtonomijo, ki jo je provinca imela v okviru določil jugoslovanske ustave med letoma 1974 in 1989, ter mirovno operacijo pod okriljem Nata, ki naj bi zagotovila mir in varnost prebivalcem na Kosovu, vključno s srbsko manjšino. Milošević se ni želel odreči nadzoru nad Kosovom, medtem ko so kosovski Albanci zahtevali samostojnost.⁴⁵

Novi strateški načrt ameriške administracije so nato sprejeli še njeni evropski zavezniki. Skupina za stike je kljub temu 22. januarja v Londonu sklenila, »da bo še nadaljevala z diplomatsko akcijo ter predstavila sprtima stranema vrsto pogojev za rešitev krize« (Pirjevec 2003, 493).⁴⁶ Ponovno se je sestala v Londonu 29. januarja 1999 – tokrat z namenom, da prepriča Albance in Srbe, da za tri leta, skladno s Hillovim načrtom, sprejmejo »srbsko-albansko mednarodno upravo pokrajine« (*ibid.*). Še isti dan je Varnostni svet v izjavi Predsedujočega podprl odločitev zunanjih ministrov pri iskanju politične rešitve z določenim časovnim načrtom ter od sprtih strani zahteval, da prevzamejo odgovornost in se popolnoma podredijo zahtevam in odločitvam Skupine za stike (Varnostni svet 1999b). Da bi dodatno podkrepil ultimatum, je Nato naslovil na Srbe 'slovesno opozorilo' in 30. januarja sporočil, da je zavezništvo pripravljeno za hitro posredovanje na Kosovu. Srbski zunanji minister Živadin Jovanović je dan za tem na Varnostni svet naslovil poziv, naj »prepreči (načrtovani) vojaški napad« (Pirjevec 2003, 494), in poudaril, da Natova deklaracija nima podore Varnostnega sveta, in tako krši temeljna načela mednarodnopravne ureditve. Prav tako je pozval Varnostni svet, da skliče izredno sejo, njegov predlog pa so zavrnile ZDA, VB in Francija (Judah 2000, 197).

Čeprav je Boutros-Ghali v Dnevem redu za mir leta 1992 poudaril, da se je vrnila priložnost, da OZN doseže visoko zastavljene cilje v UL OZN, se je dogajalo uveljavljanje enostranskih potez velikih sil in zavezniškega regionalizma v zunanji in varnostni politiki, na kar je upravičeno opozoril Debiel (2000, 25). Prav tako je predvidel, da s prihodom novega tisočletja OZN grozi, da bo ponovno postavljen ob rob reševanja varnostnih vprašanj (Debiel 2000, 25),

⁴⁴ 15. januarja je srbska policija v Račku organizirala pokol, da bi se maščevala zaradi umora treh svojih članov. V pokolu je življenje izgubilo 45 ljudi, vključno z 12-letnim dečkom in dvema ženskama. Umrlo je tudi devet vojakov OVK (Judah 2000, 193).

⁴⁵ Clinton (2005, 849) prav tako opisuje razdeljenost kosovskih Albancev na tiste, ki so podpirali Ibrahima Rugovo, in tiste, ki so podpirali KLA pod vodstvom Hasima Thaçija.

⁴⁶ »Ob tem je bilo treba zagotoviti, da bo Rusija sprejela uporabo sile proti Jugoslaviji – v primeru, da bi propadla ta zadnja diplomatska poteza« (Pirjevec 2003, 493).

kar se je tudi zgodilo v primeru upravljanja kosovskega vprašanja (in kasneje leta 2003 v primeru Iraka). Thakur (2006, 210-211) je celo zapisal, da je bil namen Nata med hladno vojno »obdržati Američane vključene, Nemce pod kontrolo in Ruse izključene«, glede Kosova pa se je vprašal, ali ta primer pomeni spremembo Nata v orodje, ki »vključuje Američane, drži Ruse pod nadzorom in izključuje OZN.«

4.3 SESTANEK V RAMBOUILLETU IN POSREDOVANJE NATA

Prelomnica v zgodovini srbsko-albanskega konflikta je bila konferenca v Rambouilletu, ki je potekala februarja in marca 1999, na kateri OZN ni aktivno sodeloval zaradi vnaprej znanih posledic – napadalna akcija proti suvereni državi z mandatom OZN ali brez njega: »če želiš mir, moreš biti pripravljen na vojno« (Weller 1999, 211).⁴⁷

Ker so Albanci znali spretno izkoristiti nekompromisno, protizahodno politiko jugoslovanskega predsednika Miloševića, so si prvič v zgodovini pridobili odobritev zahoda za pogajanja o neodvisnosti Kosova (Balcer 2003, 19). Po napornih prizadevanjih pogajalcev, ki jih je imenovala Skupina za stike: Christopher Hill (ZDA), Wolfgang Petritsch (EU) in Boris Majorski (Rusija), da izdelajo načrt glede začasne rešitve kosovskega vprašanja, je bilo še težje pripeljati sprti strani k pogajalski mizi. Pogovori so končno stekli 6. februarja 1999, razkorak med stališči pa je bil očiten takoj.⁴⁸

Na pogajanjih je bil stranema predlagan sporazum, ki je po prekinitvi ognja predvidel prehodno obdobje treh let, ko bi Kosovo sicer ostalo pod jugoslovansko oblastjo, a bi bilo pod Natovo zaščito, ter razorožitev KLA (Clinton 2005, 850). Sporazum je Albancem prav tako zagotovil samoupravo, Srbom in drugim manjšinam pa dal »trdna jamstva glede njihove varnosti« (Pirjevec 2003, 496). Po izteku treh let je dokument predvidel mednarodno konferenco, na kateri bi odločali o dokončnem statusu Kosova.

Glavni cilj Američanov v Rambouilletu pa ni bil sporazum med Srbi in Albanci. Želeli so namreč »soglasje evropskih zaveznikov za letalski poseg«,⁴⁹ za katerega je bilo potrebno dokazati, kdo je na Kosovu napadalec in kdo žrtev (Pirjevec 2003, 496-497 in Komisija za

⁴⁷ Weller (1999, 211–212) opozarja, da je bila konferenca v Rambouilletu osredotočena na tri ključna »meta-vprašanja«: a) temeljna sprememba vloge mednarodnih akterjev; b) tekma med temeljnimi vrednotami mednarodnega sistema in c) legitimnost grožnje s silo v mednarodnih odnosih.

⁴⁸ Medtem ko so kosovski Albanci zahtevali, »da je treba podpisati premirje pred začetkom pogovorov«, se Srbi s tem niso strinjali, »češ da bi to pomenilo priznati OVK«, po drugi strani pa so izjavljali, da so »tako pripravljene sprejeti temeljne točke dokumenta, in s tem nakazovali odprtost za pogovore, ki pa ni trajala dolgo« (Pirjevec 2003, 496–497).

⁴⁹ Da bi evropske zaveznike prepričali, naj premostijo odklonilno stališče do Albancev, »je bilo treba prisiliti kosovsko delegacijo, da opusti svoje maksimalne zahteve« (Pirjevec 2003, 497).

Kosovo 2000, 59).⁵⁰ Ker je ameriška delegacija vedela, da Milošević ne bo odobril namestitve Natovih čet na Kosovu, je takoj na začetku pogajanj srbsko delegacijo zaupno obvestila o vojaških razsežnostih predlagane rešitve,⁵¹ ki je med drugim govorila o zasedbi Kosova s silami Nata. Petritsch in Hill⁵² sta 18. februarja sprtima stranema še uradno predstavila vojaški del dokumenta, vendar sta ga tokrat zavrnila obe delegaciji: Srbi zato, ker niso hoteli privoliti v mirovno operacijo pod okriljem Nata, Albanci pa so bili ogorčeni, saj je dokument ponovno potrdil suverenost Jugoslavije nad Kosovom in zahteval razorožitev njihove vojske (Clinton 2005, 580 in Pirjevec 2003, 498). V duhu ostrih besed M. Albright⁵³ je bil zaključek konference odložen do 23. februarja.

Po dolgotrajnih pogajanjih so kosovski Albanci⁵⁴ le pristali na sklepni dokument iz Rambouilleta, medtem ko so Srbi še naprej ignorirali njegov vojaški del. Pogajanja v Parizu so bila predstavljena na 15. marec, Francozi in Britanci pa so bili mnenja, da je treba ta premor izkoristiti za ponovni razmislek o vlogi Nata in iskanju diplomatske poti za rešitev kosovskega vprašanja (Pirjevec 2003, 501 in Komisija za Kosovo 2000, 58).

Nadaljnja pogajanja v Parizu so se začela v znamenju grožnje ameriškega predsednika Clintona, da bo Nato bombardiral srbske vojaške postojanke, če bodo dogovore iz Rambouilleta podpisali samo Albanci, kar pa ni omehčalo Srbov, ki so vztrajali, da je potrebno preoblikovati politični del, ter odklanjali vsakršen načrt o vojaškem posredovanju. Albanska delegacija je 18. marca podpisala »prehodni sporazum za mir in samoupravo na Kosovu«, vodja srbske delegacije pa je označil dogovor za »poneverbo« ter poskus uničenja srbske države (Pirjevec 2003, 504).

Skupina za stike je po zavrnitvi sporazuma s strani ZRJ izdala izjavo, v kateri je izpostavila, da je dogovor iz Rambouilleta edina miroljubna rešitev kosovskega vprašanja, in dodala, da so pogajanja končana, dokler srbska delegacija ne sprejme dogovora (Weller 1999, 235-236). Dva dni pred Natovim posredovanjem, 22. marca 1999, je Holbrooke še zadnjič obiskal Beograd, in sicer z namenom, da se prepriča, ali Milošević razume, kaj se bo zgodilo, če ne bo spremenil

⁵⁰ Ker ameriška administracija ni imela mandata OZN za vojaško intervencijo, je morala prepričati mednarodno skupnost o pravičnosti njenih ciljev. Predsednik Clinton je moral tako zagotoviti soglasno podporo Natovi operaciji (Albright 2006, 62).

⁵¹ Petindvajset strani dolgo besedilo, ki so ga ameriški diplomati v šali poimenovali 'Prvi osnutek Pentagona', ni predvidevalo samo zasedbe Kosova s silami Nata, temveč je za Nato zahtevalo tudi »imuniteto in neomejen dostop na celotno jugoslovansko ozemlje, vključno z zračnim prostorom in teritorialnimi vodami« (Pirjevec 2003, 497).

⁵² Majovski ni želel prisostvovati, saj je tako želel pokazati nestrinjanje z vsebino dokumenta (Pirjevec 2003, 498).

⁵³ Ameriška državna sekretarka M. Albright si je zelo prizadevala prepričati Albance, da sprejmejo Hillov načrt v celoti, vključno z njegovo vojaško prilogo: »'Ali ne razumete? Brez tega dogovora ne bo Natovega letalskega posega, ne bo Natovih zasedbenih čet in Srbi bodo lahko nemoteno klali vaše ljudi'« (Pirjevec 2003, 498).

⁵⁴ Ameriška državna sekretarka je Albancem zagrozila, da jih bo prepustila usodi in ukinila vso pomoč iz tujine, če bodo vztrajali pri odklanjanju dogovora, ter jim kasneje poslala pismo, v katerem je po treh prehodnih letih obljubila razpis referendum o dokončnem političnem statusu Kosova, tudi če ta ne bo omenjen v Rambouilletu (Judah 2000, 215).

stališča in pristal na dogovor iz Rambouilleta. »Da, zbombardirali nas boste,« mu je odgovoril Milošević (Judah 2000, 227).⁵⁵

Uporaba grožnje s silo je po mnenju Komisije za Kosovo (2000, 58), v času pogajanj v Rambouilletu igrala ključno vlogo, saj je pripeljala Miloševića za pogajalsko mizo, istočasno pa je KLA ultimatum mednarodne skupnosti razumel kot uspeh in je bil manj motiviran za pogajanja in sprejemanje kompromisov.

4.3.1 Vloga Organizacije združenih narodov v času pogajanj v Rambouilletu in Natove intervencije

Medtem ko se je mednarodna skupnost odločala o prihodnosti 'črne luknje' na Balkanu, se OZN ni vključil v pogajanja v Franciji.⁵⁶ Čeprav je znotraj Varnostnega sveta obstajala določena stopnja konzenza,⁵⁷ se članice niso strinjale glede grožnje z uporabo sile (Komisija za Kosovo 2000, 54). Po besedah M. Albright (2006, 62) je blokada Varnostnega sveta postavila Clintonovo administracijo in Nato pred težko odločitev – dovoliti Rusiji, da prepreči intervencijo, ali uporabiti silo brez mandata Varnostnega sveta in »rešiti prebivalce Kosova«. Nekdanja ameriška državna sekretarka priznava, da je zagovarjala slednjo rešitev tako iz strateških kot moralnih razlogov.

Čeprav se OZN ni prenehal ukvarjati z konfliktom na Kosovu, je bil zaradi blokade Varnostnega sveta potisnjen ob rob dogajanja. Tako Generalni sekretar v svojem poročilu Varnostnemu svetu 17. marca leta 1999 ni omenil pogajanj v Rambouilletu oziroma možnosti Natove intervencije. Zaradi stalnega nasilja na Kosovu je Generalni sekretar ponovno pozval sprti strani k spoštovanju resolucij Varnostnega sveta in k premirju, doseženem oktobra 1998, le med vrsticami pa se je dotaknil mirovnih pogajanj v Franciji, ko je pozdravil trud Skupine za stike pri iskanju političnega okvirja za rešitev konflikta (Generalni sekretar 1999b, 34.–35. odst.). Protislovno stališče je Generalni sekretar zavzel tudi dan po napadu, ko je izjavil, da je v prizadevanju za mir uporaba sile včasih legitimna, in dodal, da mora Varnostni svet OZN kljub temu sodelovati pri vsakršni odločitvi o uporabi sile (Judah 2000, 273).

Začetek operacije *Allied Force* je povzročil tako razkol v samem Natu⁵⁸ kot v Varnostnem svetu. Takratni ruski predsednik Jelcin je na primer takoj prekinil odnose z Natom v okviru

⁵⁵ Napad se je pričel 24. marca ob osmih uri zvečer z 80 letali, ki jih je prispevalo trinajst od devetnajstih držav članic Nata. Vojaška akcija je trajala 78 dni (Pirjevec 2003, 510).

⁵⁶ Intervencija Nata v Jugoslaviji je sprožila široke razprave o legitimnosti humanitarne intervencije brez mandata Varnostnega sveta. (Milano 2003, 2).

⁵⁷ Članice Varnostnega sveta so se strinjale, da je za humanitarno katastrofo na Kosovu odgovorna ZRJ ter da razmere na Kosovu predstavljajo grožnjo mednarodnemu miru in varnosti (Komisija za Kosovo 2000, 54).

⁵⁸ Pirjevec (2003, 511) piše, da naj bi grška in italijanska vlada do zadnjega trenutka nasprotovali intervenciji Nata brez mandata OZN »ter že v prvi noči bombardiranja predlagali vrnitev 'na pot diplomacije'«.

programa Partnerstvo za mir in Varnostnemu svetu predlagal resolucijo, v kateri bi obsodili intervencijo Nata in zahtevali takojšnjo obnovitev pogajanj (Pirjevec 2003, 512).

Na izrednem zasedanju, 24. marca 1998, na katerem je obravnaval začetek Natove intervencije, Varnostni svet ni sprejel nobenega dokumenta zaradi nasprotujočih si stališč članic. Nekatere države (Rusija, Kitajska, Argentina) so obsodile napad Nata in ga označile za enostransko uporabo sile in jasno kršitev UL OZN, medtem ko so druge države (ZDA, Francija, Nemčija, VB, Slovenija, Nizozemska) menile, da bo operacija *Allied Force* ustavila srbske napade na kosovske Albance in posledično preprečila humanitarno katastrofo na Kosovu (Sporočilo za javnost 1998b).

Na zahtevo ruske delegacije se je Varnostni svet ponovno sestal na izrednem zasedanju 26. marca 1999 z namenom, da bi obravnaval »izredno nevarne razmere, ki so nastale zaradi unilateralne vojaške akcije proti ZRJ« (Sporočilo za javnost 1999b). Na zasedanju so Rusija, Belorusija in Indija predstavile osnutek resolucije, v katerem so izpostavile primarno odgovornost Varnostnega sveta za ohranjanje mednarodnega miru in varnostni ter izrazile globoko zaskrbljenost nad uporabo vojaške sile Nata brez odobritve Varnostnega sveta. Osnutek resolucije je prav tako potrdil suverenost in ozemeljsko celovitost ZRJ in v okviru VII. in VIII. poglavja UL OZN zahteval takojšnjo prekinitev vojaške akcije proti ZRJ ter pozval k nadaljevanju pogajanj. Za resolucijo so glasovale le Kitajska, Namibija in Rusija. Ostale članice Varnostnega sveta, vključno s Slovenijo, so glasovale proti njej (*ibid.*). Takratni slovenski veleposlanik pri OZN Danilo Türk je povedal, da besedilo resolucije ne predstavlja »primernega odziva na razmere na Kosovu« in zanemarja dejstvo, da je »Varnostni svet že pred meseci ocenil, da razmere na Kosovu predstavljajo grožnjo regionalnemu miru in stabilnosti« (Varnostni svet 1999d, 3. str.). Dodal je, da se je v danih okoliščinah potrebno zavedati, da ima, v skladu z UL OZN, Varnostni svet »primarno, ne pa tudi izključno odgovornost za ohranjanje mednarodnega miru in varnostni« (*ibid.*, 4. str.).

Po besedah ameriškega predsednika Clintona (2005, 851) je imela Natova operacija tri glavne cilje: (i) pokazati Miloševiću, da Amerika ne bo dopustila ponovnega etničnega čiščenja, (ii) odvrniti ZRJ od nadaljnjih napadov na civilno prebivalstvo na Kosovu in (iii) v primeru nadaljnjega odpora Miloševića resno uničiti (*seriously damage*) srbske vojaške sile (Clinton 2005, 851). Vendar pa se notranji spopadi v ZRJ po intervenciji Nata na Kosovu niso končali. Srbske varnostne sile naj bi že na začetku napada pobile najmanj 500 ljudi, na drugi strani pa je sledila splošna mobilizacija OVK (Pirjevec 2003, 517). Poleg apokaliptičnih prizorov v ZRJ, ki jih opisuje Pirjevec (*ibid.*): »povsod pogorišča sistematično uničenih hiš, opustošena polja, pobita živina, posilstva in morija«, so se iz države valile reke beguncev proti Albaniji,

Makedoniji in Črni gori. Srhljiv položaj v ZRJ je v mednarodni skupnosti sprožil val zgražanja in kritik na račun Nata in ZDA, zaradi katerih »so se razmere v pokrajini poslabšale, namesto da bi se izboljšale« (Pirjevec 2003, 518). Od začetka spopada do aprila 1999 je po ocenah UNHCR v Albaniji iskalo zavetišče 262.000 oseb, v Makedonijo pa naj bi se jih zateklo od 115.000 do 120.000. Po mnenju Komisije za Kosovo (2000, 32) je bila največja 'napaka' mednarodne skupnosti pri načrtovanju intervencije prav nepredvidevanje tolikšnega števila beguncev in posledična nepripravljenost na reševanje njihovega položaja v sosednjih državah.

Humanitarna katastrofa je postajala vedno večja,⁵⁹ zato je Varnostni svet OZN 14. maja 1999 sprejel resolucijo 1239 (1999), v kateri je izrazil globoko zaskrbljenost nad nastalim položajem v ZRJ, nad velikim številom beguncev, ki so se zatekli v sosednje države, in vse večjim številom IDP znotraj Kosova. Varnostni svet je poudaril, da se bo v odsotnosti politične rešitve kosovske krize humanitarna situacija samo še slabšala, ter ponovno potrdil ozemeljsko celovitost in suverenost vseh držav v regiji (Varnostni svet 1999c, 1. in 5. odst.).

Vzporedno z Natovim bombardiranjem in razpravo o nujnosti dodatne ozemeljske invazije za končanje kosovskega konflikta se je mednarodna skupnost ponovno zatekla k diplomaciji. Tako ZDA kot Rusija sta menili, da je njun interes končati vojno in se vrniti za pogajalsko mizo. Prvi so se za posrednike v pogajanjih ponudili Rusi. Po neuspeh pogajanj z Miloševićem je pobudo za nadaljevanje pogajanj dal Joschka Fischer, ki se je v začetku aprila zavzel za vrsto diplomatskih potez, ki so se razlikovale od washingtonskega 'unilaterizma' (Pirjevec 2003, 524). Poudaril je, da je sodelovanje Rusije ključno za miroljubno rešitev kosovskega konflikta, in predstavil načrt za gospodarsko obnovo Balkana. Da bi poudaril pomembnost sodelovanja OZN pri rešitvi kosovske krize, je Fischer povabil Generalnega sekretarja Kofija Annana na neformalno srečanje EU v Bruslju, na katerem je objavil mirovni načrt (Pirjevec 2003, 527-528).⁶⁰ Na srečanju skupine G-8 v St. Petersburgu so formalno oblikovali kompromisni predlog, ki je vseboval takojšnjo prekinitev ognja, umik srbskih sil s Kosova, razorožitev OVK, pokrajina pa naj bi prešla pod upravo OZN (Pirjevec 2003, 534-535 in Komisija za Kosovo 2000, 36).⁶¹

⁵⁹ Po nekaterih ocenah je bilo od začetka kosovske krize poleti 1998 kar 1.100.000 ljudi prisiljenih v beg (Pirjevec 2003, 522).

⁶⁰ Mirovni načrt je bil razčlenjen na šest točk: predvideval je razporeditev mednarodnih čet na Kosovu, ki naj bi bile tja napotene v okviru 'močnega mandata' in s skupnim poveljstvom, pri čemer naj bi šele pogajanja določila, kako bodo sestavljene in kdo jih bo vodil. Operacija bi bila prav tako potrjena s strani Varnostnega sveta (Pirjevec 2003, 528).

⁶¹ Dogovor, oblikovan na dokaj ohlapen način, je vseboval tihi pristanek Rusije na Natovo zahtevo o navzočnosti čet na Kosovu, obenem pa pristanek ZDA na vlogo Varnostnega sveta v razpletu krize, kakršno je želela Moskva (Pirjevec 2003, 535).

Znan kot izkušen posrednik in dober poznavalec Balkana je bil v pogajanja vključen nekdanji finski predsednik Martti Ahtisaari,⁶² ki je z ameriškim in ruskim predstavnikom na dolgotrajnih pogovorih v Helsinkih, Bonnu in dvakrat v Moskvi skušal izpopolniti dogovor iz St. Petersburga. Končni mirovni načrt, katerega ključni cilj je bil umik srbskih sil ter namestitev učinkovite mednarodne civilne in varnostne prisotnosti na Kosovu, je 3. junija odobrila srbska skupščina. Vseboval je posebno dopolnilo, ki je določilo zvezo Nato kot vojaško organizacijo, ki naj bi prispevala večji del enot za zasedbo Kosova. Zatem je bil 9. junija podpisan še Vojaško-tehnični sporazum (*Military-Technical Agreement*) o umiku srbskih sil s Kosova, njihovo mesto pa naj bi prevzele Natove enote pod poveljstvom ZDA, VB, Francije, Nemčije in Italije (Vojaško-tehnični sporazum 1999).

Nato je 10. junija 1999 preklical napade na ZRJ in Varnostni svet OZN je takoj sprejel resolucijo 1244 (1999), pri čemer se je Kitajska ponovno vzdržala glasovanja (Pirjevec 2003, 542-543 in Judah 2000, 276-279, 285). Po njenem mnenju je posredovanje Nata resno ogrozilo načela mednarodnega prava, UL OZN in avtoriteto Varnostnega sveta ter pri tem postavilo nevaren precedens v zgodovini mednarodnih odnosov (Varnostni svet 1999f, 8. str.).

Čprav je Nato s posredovanjem na Kosovu uspel doseči umik srbskih sil s Kosova in podpis mirovnega sporazuma ter je ustavil obširne kršitve človekovih pravic proti kosovskim Albancem (Komisija za Kosovo 2000, 35-36), so številni problemi, ki so povzročili konflikt na Kosovu (npr. napetost med Srbi in kosovskimi Albanci, odprto vprašanje glede končnega statusa Kosova, nedelovanje pravne države), še vedno prevladovali v regiji (Komisije za Kosovo 2000, 37). »Nato je dobil vojno. Zdaj je naloga Združenih narodov, da zagotovijo mir« (Komisija za Kosovo 2000, 37).

⁶² Na washingtonskem vrhu (od 23. do 25. aprila 1999) ga je za predstavnika OZN imenoval Kofi Annan (Judah 2000, 275). Več o posredovanju Marttija Ahtisaarija v Ahtisaari (2001).

5 VRNITEV ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV K REŠEVANJU KOSOVSKEGA VPRAŠANJA

S sprejetjem enega od pomembnejših dokumentov v okviru reševanja kosovske krize – resolucije 1244 (1999) – je Varnostni svet prevzel pobudo in vrnil OZN v središče reševanja krize na Balkanu. Z resolucijo je Varnostni svet za nedoločen čas preložil odločitev o političnem statusu Kosova in v prepričanju, da »situacija v regiji še vedno ogroža mednarodni mir in varnost«, pooblastil namestitev mednarodnih enot na Kosovu, ki naj bi v pokrajini zagotovile mir (Varnostni svet 1999e, preambula). Z drugimi besedami je resolucija preoblikovala Kosovo v začasen mednarodni protektorat pod poveljstvom misije Združenih narodov na Kosovu ter pooblastila Generalnega sekretarja, da imenuje svojega Posebnega predstavnika, ki bo odgovoren za njeno delovanje. Cilj misije, kot je zapisano v resoluciji 1244 (1999), je bil »vzpostaviti začasno upravo Kosova, v okviru katere lahko vsi prebivalci Kosova uživajo dejansko avtonomijo znotraj Zvezne republike Jugoslavije /.../« (Varnostni svet 1999e, 10. odst.). Resolucija je prav tako zahtevala, da ZRJ, prične z umikom jugoslovanskih vojaških, policijskih in paravojaških enot iz province (Varnostni svet 1999e, 3. odst.).

Na 4011. zasedanju, na katerem je Varnostni svet sprejel resolucijo 1244 (1999) s 14 glasovi za in enim vzdržanim (Kitajska),⁶³ je večina držav (Slovenija, ZDA, Francija, VB, Nemčija, Norveška, Argentina, Brazilija) pozdravila sprejetje dokumenta in ponovno vrnitev Varnostnega sveta v središče mednarodnega upravljanja kosovskega vprašanja. Danilo Türk, takratni veleposlanik Slovenije pri OZN, je v imenu Slovenije povedal, da je Varnostni svet »resnično prepoznal obstoj grožnje mednarodnemu miru in varnosti« in je s sprejetjem resolucije »znova prevzel legitimno vlogo na Kosovu« (Sporočilo za javnost 1999č). Rusija je ponovno obsodila unilateralno intervencijo Nata, ki je po njenem mnenju destabilizirala »sistem mednarodnih odnosov« (*ibid.*), vendar je pozdravila resolucijo in vrnitev odgovornosti Varnostnega sveta k vzdrževanju mednarodnega miru in varnosti. Kitajska je podobno izpostavila Natovo kršitev mednarodnega prava, vendar dodala, da resolucija 1244 (1999) ne odraža kitajskega stališča (v resoluciji ni omembe intervencije Nata, etnični problemi so notranja zadeva dotične države), zaradi česar se je glasovanja vzdržala. Na zasedanju je Generalni sekretar poudaril, da bo uspeh mednarodne skupnosti odvisen od sodelovanja vpletenih strani in sredstev za implementacijo

⁶³ Kot pogoj, da se je Kitajska vzdrževala pri glasovanju o 1244 (1999), je zahtevala dopolnilo resolucije, s katero je bila podčrtana posebna vloga OZN pri reševanju mednarodnih kriz (Pirjevec 2003, 543). Iz istega razloga se resolucija ni dotaknila »suverenosti in ozemeljske celovitosti Zvezne republike Jugoslavije«. Tako resolucija ni niti podprla, niti izključila težnjo Albancev po osamosvojitvi (Pirjevec 2003, 547).

mandata in dodal, da je Varnostni svet z resolucijo »začrtal pot k boljši prihodnosti prebivalcev Kosova« (Sporočilo za javnost 1999č).

Varnostni svet je na podlagi resolucije 1244 (1999) mednarodni skupnosti dodelil mandat za upravljanje vseh vej civilne oblasti, ustanavljanje demokratičnih institucij na Kosovu in za vzpostavitev razmer, primernih za dokončno rešitev političnega statusa Kosova (King in Mason 2006, 49). V resoluciji 1244 (1999) pa se ni dotaknil ključnih vprašanj v osrčju 'vojne' med Srbi in Albanci: ali bo Kosovo postalo suverena država; kakšna bo vloga Beograda in kosovskih Srbov v civilni upravi Kosova; in kako dolgo bodo veljali 'začasni' (*interim*) dogovori o mednarodnem upravljanju Kosova (King in Mason 2006, 73)? Komisija za Kosovo še dodaja (2000, 37), da je resolucija 1244 (1999) prispevala k številnim negotovostim upravljanja mednarodne skupnosti na Kosovu, saj države članice OZN zavezuje k spoštovanju načel suverenosti in ozemeljske celovitosti ZRJ ter istočasno poziva k znatni avtonomiji in dejanski samoupravi Kosova.

Dva dni po sprejetju resolucije je Kofi Annan Varnostnemu svetu podal svoje prvo poročilo, pripravljeno na podlagi 10. odstavka resolucije 1244 (1999), v katerem je Varnostni svet pooblastil Generalnega sekretarja, da v sodelovanju z mednarodnimi organizacijami ustanovi civilno upravo na Kosovu. V poročilu je Generalni sekretar razdelal predhodni koncept civilne uprave oziroma Začasne misije Združenih narodov na Kosovu (*United Nations Interim Administration Mission* - UNMIK) ter poudaril, da mora struktura misije zagotoviti skladnost vseh aktivnosti mednarodne skupnosti na Kosovu. Ta pogoj je Generalni sekretar izpostavil zaradi izkušenj pri mednarodnem upravljanju BiH, na katerem mednarodni skupnosti doslej še ni uspelo implementirati Daytonskega sporazuma, in sicer zaradi pomanjkanja skupne strategije, nekoordiniranega vodenja, podvajanja in pomanjkanja komunikacije med mednarodnimi organizacijami na terenu (International Crisis Group 2001b, i).

V ta namen je Sekretar na čelo UNMIK-a postavil Posebnega predstavnika Generalnega sekretarja (v nadaljevanju Posebni predstavnik), ki upravlja UNMIK in koordinira vse aktivnosti agencij OZN in drugih mednarodnih organizacij, delujočih v okviru UNMIK-a. Posebni predstavnik je bil prav tako zadolžen za pospeševanje političnega procesa o določanju končnega statusa Kosova (Generalni sekretar 1999c).

V času sprejetja resolucije Varnostnega sveta 1244 (1999) je pod okriljem OZN potekalo že 14 mirovnih operacij (UN Peacekeeping 2008). Zaradi preobremenjenosti OZN se je Generalni sekretar odločil za porazdelitev nalog upravljanja na Kosovu med štiri mednarodne institucije. Da bi iztržil maksimalno učinkovitost, je Generalni sekretar civilno upravo razdelil na štiri stebre in jih razporedil med institucije (Generalni sekretar 1999c, 2.-5. odst.):

- a) Prehodna civilna uprava – OZN;⁶⁴
- b) Humanitarne zadeve – UNHCR;⁶⁵
- c) Vzpostavljanje institucij – OVSE;⁶⁶
- č) Obnova – EU.⁶⁷

Generalni sekretar je dodal, da bo na Kosovu ključnega pomena sodelovanje UNMIK-a z mednarodnimi mirovnimi silami, saj naj bi le tako civilno in vojaško osebje delovalo usklajeno z namenom doseganja skupnega cilja. Prav tako je izpostavil nujnost popolne in učinkovite vključitve kosovskega prebivalstva v institucije Prehodne civilne uprave (Policijski komisar, Urad za civilne zadeve in Urad za sodne zadeve) (Generalni sekretar 1999c, 7. in 16. odst.).

Navzlic previdnosti Generalnega sekretarja je velikokrat prihajalo do negotovosti glede delitve pristojnosti med OZN, OVSE in EU. Prav tako so se velikokrat prekrivala področja odgovornosti mednarodnih institucij, zaradi česar je prihajalo do tekmovalnosti, podvajanja del in birokratskih trenj. K težavam pri mednarodnem upravljanju je prispevala tudi prisotnost več kot 500 nevladnih organizacij, ki so velikokrat imele nasprotujoče interese (Komisija za Kosovo 2000, 38).

Kot izpostavljata King in Mason⁶⁸ (2006, 3), je mednarodna skupnost verjela, da lahko »preoblikuje (*transform*) Kosovo v družbo, ki bi temeljila na pravni državi« in enakopravnosti vseh prebivalcev, ne glede na njihovo narodno pripadnost. Le malo posameznikov pa se je zavedalo, da bosta OZN in Nato »zabredla v dolgotrajno državljansko vojno« med dvema skupnostma, ki sta uveljavljali pravico do prevlade na Kosovu (*ibid.*). Avtorja prav tako izpostavljata dejstvo, da medtem ko je Nato že več let vlagal ogromna sredstva v vojaško tehnologijo (letala, bombe, pripravo zemljevidov), so morale biti civilne strukture, ki naj bi upravljale Kosovo, vzpostavljene v roku enega tedna (King in Mason 2006, 46). Uradniki UNMIK-a so tako bili pionirji, ki so se sproti odzivali na izzive na terenu brez vnaprej pripravljenega načrta o delovanju in nalogah misije (King in Mason 2006, 48), kar je na začetku upravljanja dodatno pripomoglo k slabi koordinaciji in podvajanju dela mednarodnih organizacij na Kosovu.

⁶⁴ Prehodno civilno upravo sestavljajo trije glavni uradi: Policijski komisar, Urad za civilne zadeve in Urad za sodne zadeve (Generalni sekretar 1999c, 9. odst.).

⁶⁵ Cilji humanitarnega stebra so zapisani v resoluciji 1244 (1999), odstavek 11 (k) in 11 (h), tj. varna vrnitev vseh beguncev in IDP v domove na Kosovu, ter koordiniranje vseh humanitarnih organizacij prisotnih na Kosovu pod vodstvom UNHCR (Generalni sekretar 1999c, 12. odst.).

⁶⁶ V okviru stebra vzpostavljanja institucij je OVSE zadolžen za izvrševanje štirih glavnih funkcij: usposabljanje človeških virov, demokratizacija in vladanje, nadzor nad zaščito človekovih pravic in usposabljanje institucij na področju človekovih pravic ter izvajanje in nadzor volitev (Generalni sekretar 1999c, 13. odst.). Več o delovanju OVSE na Kosovu v: Novak (2006).

⁶⁷ Obnova Kosova vključuje ekonomsko in socialno infrastrukturo ter ponovno vzpostavitev javnih storitev (Generalni sekretar 1999c, 14. odst.).

⁶⁸ Mason je deloval kot analitik *International Crisis Group* na Kosovu, preden je postal strateg UNMIK-a za odnose z javnostmi in svetovalec kosovskemu predsedniku Ibrahimu Rugovi.

V nasprotju z Generalnim sekretarjem, ki je leta 1999 delovanje UNMIK-a razvrstil v pet integriranih faz,⁶⁹ sta King in Mason (2006) po šestih letih upravljanja na Kosovu delo mednarodne skupnosti oziroma UNMIK-a razdelila na štiri obdobja: 'izredne razmere', 'konsolidacija', 'suočenje in stagnacija' in 'sprejemanje razmer'. Za lažjo in preglednejšo analizo delovanja UNMIK-a na Kosovu bom slednjo delitev uporabila v nadaljevanju diplomske naloge.

5.1 IZREDNE RAZMERE (JUNIJ 1999 – OKTOBER 2000)

Obdobje izrednih razmer za mednarodno administracijo se je začelo s številnimi izzivi, največji med njimi je bil, kako zagotoviti zatočišče in osnovne storitve številnim beguncem, ki so se vrnil na Kosovo (King in Mason 2006, 51). V okviru operacije Kolektivna straža (*Joint Guardian*) so 12. junija 1999 na Kosovo začele prihajati mednarodne mirovne enote Sile za Kosovo (*Kosovo Force* - KFOR). Istočasno so se jugoslovanske sile v skladu z Vojaško-tehničnim sporazumom med ZRJ in Natom začele postopoma umikati iz province. Popoln umik je bil zaključen 20. januarja, medtem ko je OVK dan kasneje podpisal sporazum o demilitarizaciji (Generalni sekretar 1999č, 4. odst.). Posledično je prihodu KFOR-ja na Kosovo sledilo na tisoče beguncev iz sosednjih držav, ki so »sprožili največji plaz povratnikov v sodobni zgodovini« (Pirjevec 2003, 549).

Od 848.000 ljudi, ki so pobegnili ali so bili izgnani iz province, se je večina samostojno vrnila ob prihodu KFOR-ja na Kosovo (Komisija za Kosovo 2000, 46). Generalni sekretar je 12. julija poročal, da se je s pomočjo UNHCR-a na Kosovo vrnilo več kot 650.000 beguncev, medtem ko jih je zunaj ostalo še okrog 150.000 (Generalni sekretar 1999č, 9. odst.).⁷⁰ V teh okoliščinah je Generalni sekretar poročal o napetih, a stabilnih razmerah na Kosovu, varnostni problem pa je pripisoval pomanjkanju vladavine prava in državnega represivnega aparata (Generalni sekretar 1999č, 5.-6. odst.). Kljub temu je Generalni sekretar sprejetje resolucije Varnostnega sveta 1244 (1999) in razporeditev mednarodnih sil KFOR-ja in UNMIK-a označil kot »konec tragičnega poglavja v zgodovini Kosova« (Generalni sekretar 1999č, 117. odst.).

⁶⁹ V prvi fazi so bile predvidene vzpostavitev in konsolidacija avtoritete UNMIK-a ter ustanovitev prehodnih administrativnih struktur UNMIK-a. Drugo fazo UNMIK-ovega dela je Generalni sekretar usmeril k administraciji socialnih storitev in konsolidaciji vladavine prava, tretjo k pripravam in izvedbi volitev, četrto k nudenju pomoči pri uvajanju izvoljenih predstavnikov Kosova, na katere naj bi UNMIK postopoma prenašal administrativne odgovornosti. Peta faza pa naj bi bila odvisna od dogovora o končni rešitvi političnega statusa Kosova (Generalni sekretar 1999č, 110.-116. odst.).

⁷⁰ Istočasno (18. junij 1999) je ICRC poročal, da je okrog 50.000–60.000 kosovskih Srbov zapustilo Kosovo (King in Mason 2006, 50). Junija 2000 je steber za humanitarne zadeve pod okriljem UNHCR prenehal obstajati kot formalni del UNMIK-ove strukture, UNHCR pa je ostal na Kosovu dejaven na področju obnove in razvoja (Komisija za Kosovo 2000, 46).

Prav vrnitev beguncev na Kosovo je bila po oceni Komisije za Kosovo (2000, 46) glavni cilj in hkrati uspeh misije OZN. King in Mason (2006, 68) se s to oceno strinjata, vendar dodajata, da je uspeh (hitra vrnitev beguncev) prinesel tudi katastrofalne posledice. »Poletje 1999 je bilo obdobje maščevanja in surovega nasilja« (King in Mason 2006, 52) kosovskih Albancev nad manjšinami na Kosovu. Kosovski Srbi in pripadniki drugih srbsko govorečih manjšin na Kosovu (pred vojno je bilo pripadnikov manjšin na Kosovu okrog 200.000) so se zaradi številnih umorov⁷¹ počutili izredno ogrožene, zato so se začeli naseljevati v zgoščena in manj nevarna območja ali so celo zapustili Kosovo. Čeprav je do leta 2000 število medetničnih umorov upadlo (s 50 umorov na teden junija 1999 na štiri umore tedensko novembra 2000), izboljšanja varnostnih razmer za srbsko govoreče manjšine ne gre pripisovati uspehu UNMIK-a, temveč izseljevanju pripadnikov manjšin izven večinsko albansko naseljenih območij (Mason in King 2006, 53). »Naredili so puščavo in jo ocenili za mir,« je eden najbolj uglednih predstavnikov srbske skupnosti pater Sava citiral besede Tacita (Mason in King 2006, 68).

Generalni sekretar in Generalna skupščina sta prav tako izrazila globoko zaskrbljenost nad pogostimi primeri nadlegovanj, ugrabitev in umorov etničnih Srbov, Romov in drugih pripadnikov manjšin na Kosovu s strani albanskih ekstremistov (Generalni sekretar 1999d, 46. odst. in Generalna skupščina 2000, 2. str.). Generalni sekretar je istočasno poudaril vzpostavitev vladavine prava in oblasti UNMIK-a kot ključni pogoj pri ohranjanju večetničnega Kosova (Generalni sekretar 1999d, 46. odst.). Odhod več kot polovice srbskega prebivalstva s Kosova v prvih mesecih upravljanja je mednarodno skupnost oddaljil od glavnega cilja – na Kosovu ohraniti večetnično družbo.

Mason in King (2006, 70) dodajata, da je mednarodna skupnost v prvih mesecih »nenamerno, vendar učinkovito pomagala in napeljevala k etničnemu čiščenju« zaradi številnih razlogov: prvih 15 mesecev po prihodu mednarodne skupnosti na Kosovo je sovraštvo med UNMIK-om in Miloševićevim režimom v Beogradu dodatno utrjevalo napetost med Srbi in Albanci na Kosovu; Priština, kjer je bil postavljen sedež UNMIK-a, je bila prenevarno mesto za kosovske Srbe; posamezni pripadniki mednarodnega osebja so prevzeli predsodke skupnosti, v kateri so živeli; vsi uradi UNMIK-a niso izdajali uradnih dokumentov v obeh jezikih (srbščini in albanščini), kot je bilo določeno. Rezultat naštetih dejstev so bile nove institucije, ustanovljene med 1999 in 2000, etnično čistejše kot kadarkoli prej na Kosovu (King in Mason 2006, 70-71).

Z namenom, »da bi ohranili fikcijo multietničnega Kosova« (Pirjevec 2003, 575), kakršnega je zahteval Varnostni svet v resoluciji 1244 (1999), je Posebni predstavnik Bernard Kouchner

⁷¹ Točni podatki o tem, koliko ljudi je bilo umorjenih, ne obstajajo, skupne ocene števila umorjenih Srbov v tem obdobju (druga polovica leta 1999) pa se gibljejo med 600 in 800 (King in Mason 2006, 53).

decembra 1999 ustanovil Skupno prehodno upravno strukturo (*Joint Interim Administrative Structure* – JIAS), v kateri naj bi sodelovali vsi predstavniki lokalnih etničnih skupnosti (UNMIK 2000). Prehodni upravni svet (*Interim Administrative Council*) je bil sestavljen iz osmih članov: štirje predstavniki UNMIK-a (vodje posameznih stebrov), trije etnični Albanci in en etnični Srb. Tej instituciji je bila dodeljena pravica do predlaganja priporočil Posebnemu predstavniku v okviru sprejemanja novih uredb. Vendar je bila njihova možnost vplivati na odločitve v praksi zelo omejena in Posebni predstavnik je obdržal končno besedo nad Svetom (Gheciu 2005, 127). A. Gheciu še dodaja, da je znotraj krogov odločanja UNMIK-a in KFOR-a med 1999 in 2000 prevladalo stališče, da se prebivalci Kosova še zdaleč niso pripravljene vključiti v demokratične institucije in politične procese. Glede na intenzivno sovraštvo med Srbi in Albanci na Kosovu je bilo verjeti, da se bodo etnični Albanci prej vrnili v začaran krog nasilja, kot se vključili v demokratično in večetnično vlado. Prav zato bi bil prenos več pravic na lokalno prebivalstvo v tistem času nerazumen (*ibid.*, 128).

Nasprotno je Generalni sekretar marca in junija 2000 v poročilih Varnostnemu svetu pisal o napredku UNMIK-a, posebej na področju vključevanja kosovskega prebivalstva v civilno upravo (Generalni sekretar 2000a, 2. odst. in 2000b, 4. odst.), istočasno pa je po nasilju v Mitrovici⁷² izpostavil vse slabše razmere manjšinskega prebivalstva v provinci. *Status quo* je bil po njegovem mnenju nesprejemljiv (Generalni sekretar 2000a, 20.-23. odst. in 2000b, 21.-24. odst.).

Varnostni svet je maja 2000 prejel poročilo osemčlanske misije Varnostnega sveta, ki je aprila 2000 obiskala Kosovo. Namen misije je bil najti nove načine implementacije resolucije 1244 (1999) in pridobiti vpogled v delovanje UNMIK-a na terenu. Misija Varnostnega sveta je ugotovila, da varnostne razmere predstavljajo glavni problem za UNMIK in KFOR, zato je pozvala Sekretariat OZN in države donatorke, da povečajo število pripadnikov mednarodnih misij. »Neprijemna fizična, socialna in ekonomska varnost ostaja glavni izziv na Kosovu. Pomanjkanje svobode gibanja in dostopa do izobrazbe, zdravstva, zaposlitve in drugih storitev, močno zavirajo vrnitev IDP in znatno zmanjšujejo integracijo etničnih manjšin v javno življenje na Kosovu« (Sporočilo za javnost 2000). Predstavnik Rusije je na seji Varnostnega sveta izpostavil, da je resolucija 1244 (1999) daleč od uresničitve v praksi, saj UNMIK in KFOR nista sposobna zagotoviti varnosti vsem prebivalcem na Kosovu, ter dodal, da rešitev večine problemov leži v vzpostavitvi normalnega in delovnega razmerja z Beogradom. Kitajska je prav

⁷² Francoski pripadniki KFOR-ja so mesto razdelili na dvoje: severno polovico so zasedli Srbi, južno pa Albanci. 2. februarja so v predmestju Mitrovice albanski ekstremisti z raketo razstrelili avtobus UNHCR, ki je prevažal srbske begunce, in ubili dva potnika. Naslednji dan so se maščevali Srbi in nasilje se je stopnjevalo tako daleč, da je prišlo do spopadov med Albanci in francoskimi četami (Pirjevec 2003, 576).

tako poudarila, da je vzpostavitev večletne družbe na Kosovu nemogoča brez vrnitve in integracije Srbov ter drugih manjšin (*ibid.*).

Komisija za Kosovo (2000, 4) je v poročilu zapisala, da je mednarodni skupnosti mogoče pripisati nekatere dosežke pri vzpostavitvi administracije in reševanju ekonomskih ter pravnih vprašanj, kljub temu pa poroča, da se je UNMIK soočal s številnimi težavami. Komisija v poročilu pojasnjuje, da je bila vzpostavitev UNMIK-a počasna,⁷³ njegovo delo pa je zelo ovirala odsotnost represivnega aparata (policije), sodnega procesa in počasnost donatorjev pri implementaciji svojih finančnih zavez. Komisija za Kosovo je prav tako opozorila na neusposobljenost čet KFOR-ja, ki so prevzele določene civilne funkcije, saj naj bi bilo na primer le nekaj kontingentov pripravljenih za prevzem policijskega dela. Neuspešnost UNMIK-a Komisija nadalje pojasnjuje s protislovnostjo resolucije Varnostnega sveta 1244 (1999), ki govori na eni strani o 'znatni avtonomiji' in 'dejanski samoupravi' Kosova, na drugi strani pa o suverenosti in ozemeljski celovitosti ZRJ. Prav to protislovje je po mnenju Komisije za Kosovo onemogočalo sprejemanje regulativ na področju varnosti, valute, trgovine, itd.

5.2 KONSOLIDACIJA (OKTOBER 2000 – JUNIJ 2002)

Prioriteta UNMIK-a med letom 2001 in prvo polovico leta 2002 je bila konsolidacija (King in Mason 2006, 94). Glavni cilji misije na Kosovu so se spremenili in na dnevnem redu je humanitarno dejavnost zamenjala politična. Relativno enostaven način delovanja UNMIK-a v okviru humanitarne pomoči so zamenjala vprašanja kot npr. *de facto* razdelitev Mitrovice, naraščujoče sovraštvo Albancev do UNMIK-a, nadzor nekdanjega KLA in odnos UNMIK-a z Beogradom. Ta vprašanja je mednarodna skupnost reševala z veliko težavo, saj so se izkazala ne samo za logistični, temveč politični izziv, ki je vključeval prepričevanje lokalnega prebivalstva k spremembi svojih navad (King in Mason 2006, 127).

V obdobju konsolidacije je novemu Posebnemu predstavniku Haekkerupu⁷⁴ uspelo doseči tri politične mejnike: izvedbo prvih splošnih volitev na Kosovu; sprejetje Ustavnega okvirja za začasno samoupravo (*Constitutional Framework for the Provisional Self-Government*) in vzpostavitev delovnega odnosa z novim režimom v Beogradu. Prav tako pod njegovim vodstvom se je prisotnost UNMIK-a prvič razširila po celotnem Kosovu, z izjemo večinsko srbskega severnega dela (King in Mason 2006, 93). Medetnično nasilje na Kosovu je drastično upadlo

⁷³ Tri mesece po sprejetju resolucije 1244 (1999) UNMIK še vedno ni imel predstavnika v vseh 29 občinah na Kosovu. Leto dni kasneje pa je v okviru UNMIK-a delalo manj kot 300 pripadnikov mednarodnega osebja (King in Mason 2006, 55).

⁷⁴ Haekkerup je bil imenovan za Posebnega predstavnika 8. decembra 2000 (UNMIK 2001).

(glej tabelo: 5.2.1), vendar King in Mason (2006, 110) ponovno poudarjata, da izboljšana varnostna situacija ni bila posledica vzpostavitve »večetničnega Kosova, temveč segregacije«.

Tabela 5.1: Statistika kriminala na Kosovu.

	april-junij 2001	april-junij 2002	Sprememba (2001–2002)	Skupaj v letu 2002
Umori	104	24	-77 odstotkov	54
Kraje	1.628	406	-75 odstotkov	3.798
Trgovina z ljudmi	27	3	-89 odstotkov	10
Kraje vozil	479	86	-82 odstotkov	268
Vlomi	114	37	-68 odstotkov	95
Družinsko nasilje	3	43	+1433 odstotkov	130

Vir: Poročilo Generalnega sekretarja S/2002/779 (Generalni sekretar 2002c, aneks II.)

5.2.1 Politični mejniki v obdobju konsolidacije

Zaradi izkušenj v BiH je mednarodna skupnost na Kosovu pri vzpostavitvi političnih institucij izbrala postopnejšo pot. Prve volitve na občinski ravni so bile izvedene 16 mesecev po ustanovitvi misije OZN, 28. oktobra 2000. Generalni sekretar jih je označil kot ključni dosežek UNMIK-a, saj so potekale brez večjih izgredov, na njih pa je glasovalo kar 79 odstotkov volilnih upravičencev. Kosovski Srbi so se odločili bojkotirati volitve, medtem ko so bili glasovi Romov in Turkov maloštevilni. Za uspešnost nadaljnjega urejevanja razmer na Kosovu je Generalni sekretar izpostavil pomembnost izvora demokracije na lokalni ravni in podporo celotnega prebivalstva (Generalni sekretar 2000c, 106. odst.). Prav zato se je v času po lokalnih volitvah UNMIK posvetil prenosu ključnih odgovornosti lokalne samouprave na izvoljene predstavnike ter nehote zapostavil ekonomski vidik obnove Kosova.

S prihodom Haekkerupa so postale obveznosti UNMIK-a natančneje definirane. V novem načrtu (*road map*) za nadaljnje delovanje misije je izpostavil naslednje prioritete: ustanovitev pravnega okvirja za prehodno samoupravo na Kosovu kot predpogoj za izvedbo splošnih volitev na Kosovu, nadaljnji razvoj učinkovitega represivnega aparata in sodnega sistema ter gospodarsko obnovo Kosova. Kljub političnim, varnostnim in ekonomskim izzivom misije, kot je poročal Generalni sekretar, je UNMIK hitro napredoval pri implementaciji zgoraj navedenih ciljev, še zmeraj pa je nepretrgano nasilje v provinci predstavljalo najpomembnejšo grožnjo doseganju ciljev mednarodne skupnosti (Generalni sekretar 2001a, 2. in 62. odst.).

Posebni predstavnik Haekkerup je marca 2001 v Varnostnem svetu poudaril, da je število primerov etničnega nasilja na Kosovu nesprejemljivo visoko ter da se varnostne razmere v

začetku leta 2001 niso izboljšale. Dodal je, da je z namenom, da bi pospešil proces definiranja pravnega okvirja za prehodno samoupravo, ustanovil delovno skupino, ki naj bi natančneje določila strukturo prehodne samouprave. Posebni predstavnik je v delovno skupino vključil mednarodne in kosovske pravne strokovnjake, vključno s predstavniki etničnih manjšin. Ruski predstavnik je na seji Varnostnega sveta izpostavil potrebo po jasnem definiranju koncepta 'dejanske avtonomije' Kosova znotraj ZRJ in dodal, da mora pravni okvir prehodne samouprave upoštevati tudi mnenje vlade v Beogradu. Prav tako je poudaril, da hitenje k splošnim volitvam, pred vrnitvijo beguncev in IDP na Kosovo, dodatno onemogoča vzpostavitev večletnega Kosova (Sporočilo za javnost 2001).

V skladu s svojim načrtom je Posebni predstavnik maja 2001 izdal Ustavni okvir začasne upravne institucije, ki je vseboval mehanizme za prenos večjega dela oblasti z mednarodne uprave na prebivalstvo Kosova. UNMIK je z dokumentom ustanovil Začasne samoupravne institucije (*Provisional institutions of self government – PISG*), ki jim je zagotovil večjo avtonomijo v okviru pristojnosti Posebnega predstavnika in resolucije Varnostnega sveta 1244 (1999). Prav tako je zavezal mednarodno skupnost k izvedbi splošnih volitev na Kosovu novembra 2001 in ustanovitev naslednjih institucij (UNMIK 2001, 1.5 odst.):

- a) parlament;
- b) predsednik Kosova;
- c) vlada;
- č) sodišča in
- d) drugi organi ter institucije, ustanovljene v PISG.

Čeprav je Ustavni okvir po splošnih volitvah predvidel ustanovitev parlamenta in devetih ministrstev, odgovornih za večino notranjih zadev, pa demokratično izvoljenim predstavnikom ni dodelil pooblastil na nobenem področju. Prav nasprotno, preambula Ustavnega okvirja ponovno izpostavi, da resolucija 1244 (1999) ostaja krovni dokument, in potrdi, da delovanje PISG na Kosovu ne bo na nikakršen način vplivalo na pooblastila Posebnega predstavnika ali jih preseгло. Ustavni okvir prav tako določa, da institucije Kosova nimajo pravice odločati o zadevah, povezanih s končnim političnim statusom Kosova (UNMIK 2001, preambula).

Varnostni svet je pobudo Posebnega predstavnika Hansa Heakkerupa označil za pomemben korak pri implementaciji resolucije 1244 (1999) (Varnostni svet 2001a, 29. odst.). Podobno je Generalni sekretar oktobra 2001, v duhu priprav UNMIK-a na splošne volitve, zapisal, da je to odločujoč trenutek za Kosovo, in pozval vse lokalne voditelje in predstavnike, naj prihajajoče volilne kampanje potekajo brez nasilja (Generalni sekretar 2001b, 61. odst.). Volitve, ki jih je 17. novembra 2001 izpeljal tretji steber UNMIK-a, pod vodstvom OVSE, je mednarodna skupnost

označila za velik uspeh in napredek pri implementaciji resolucije 1244 (1999) (Generalni sekretar 2002a, 3. odst.), čeprav je bila volilna udeležba le 64-odstotna⁷⁵ (v primerjavi z volitvami leta 2000, ko je bila udeležba 78-odstotna). V predelih Kosova z večinsko nealbanskim prebivalcem je bila volilna udeležba 46-odstotna, medtem ko je bila srbska udeležba na volitvah neenotna, z višjo udeležbo v enklavah kot v severni Mitrovici (Varnostni svet 2001b, 3. str.).

Navzlic uspešno izvedenim volitvam je nezadovoljstvo med prebivalci Kosova naraščalo. Albanci so želeli čim hitrejši in popoln prenos oblasti na prehodne institucije, čemur so nasprotovali Srbi, ki so verjeli, da ta dolgoročno vodi k samostojnosti Kosova (International Crisis Group 2001a, 1. str.). Na drugi strani je prenos oblasti zavlačeval UNMIK, saj ni imel zaupanja v sposobnosti izvoljenih kosovskih voditeljev (*ibid.*, 5. str.). Kosovski Albanci so zato začeli izvajati pritisk na mednarodno skupnost in kot nastajajoča politična skupnost so zahtevali njihovo priznanje ter večjo vključenost v proces vladanja in odločanja na Kosovu. Varnostni svet je tako v letu 2002 izvoljene predstavnike Kosova večkrat pozval h konstruktivnemu sodelovanju z UNMIK-om in implementaciji resolucije 1244 (1999) (Varnostni svet 2002a in 2002b).

Trud vzpostavitve večetničnega Kosova je dosegel mešane rezultate. Nekatera Ministrstva v okviru PISG so med zaposlenimi zabeležila od 10 do 25 odstotkov predstavnikov manjšin, medtem ko so druga poročala o manj kot enem odstotku (Generalni sekretar 2002b, 9. odst.). King in Mason (2006, 113) prav tako izpostavljata, da so bile vse institucije PISG-a ustanovljene v Prištini, ki je bila dejansko »očiščena vseh Nealbancev«, kar je dodatno onemogočalo vzpostavitev večetničnega Kosova. »Mednarodna administracija je ustanavljala institucije, ki so preprečevale uresničitev svojega primarnega cilja, tj. etnične integracije« (*ibid.*).

5.3 SOOČENJE Z RAZMERICAMI NA TERENU IN STAGNACIJA (MAJ 2002 – FEBRUAR 2004)

Obdobje 'soočnja in stagnacije' se je začelo, ko se je UNMIK soočil z novo izvoljeno kosovsko vlado junija 2002. Čeprav je UNMIK v letih delovanja na Kosovu dozoreval in pridobival izkušnje na terenu, je hkrati izgubljal vitalnost (King in Mason 2006, 140). Posebni predstavnik Michael Steiner⁷⁶ je zato skušal reformirati UNMIK in dati večjo vlogo OVSE ter spodbuditi birokratski ustroj pod njegovim vodstvom. Da bi odvrnil pozornost javnosti od vprašanja o rešitvi političnega statusa Kosova (King in Mason 2006, 139–140), je Steiner, na

⁷⁵ Skupno število volilnih upravičencev je bilo 1.250.318, od tega 1.108.787 na Kosovu, 105.159 v Srbiji in Črni gori in 36.372 po pošti. Po predvidevanjih UNMIK-a je bilo okrog 150.000 volilnih upravičencev na Kosovu kosovskih Srbov (Varnostni svet 2001b, 2. str.).

⁷⁶ Michael Steiner je bil imenovan za Posebnega predstavnika za Kosovo 23. januarja 2002 (Sporočilo za javnost 2002).

pobudo Generalnega sekretarja, določil osem meril uspešnosti, na podlagi katerih naj bi se v prihodnje odločalo o rešitvi političnega statusa (Generalni sekretar 2002b, 54. odst.):⁷⁷ operativne demokratične institucije, vladavina prava, svoboda gibanja, vrnitev in reintegracija beguncev, delujoče gospodarstvo, lastninske pravice (*property rights*), dialog z Beogradom in zagotovitev civilnega mandata Kosovskega zaščitnega korpusa (*Kosovo Protection Corps* – KPC) (UNMIK 2007, i. odst.). Merila naj bi »Srbom zagotovila, da bodo njihovi interesi upoštevani in zaščiteni s strani mednarodne skupnosti, ter omogočila vzpostavitev operativnih institucij na Kosovu« (UNMIK 2007, i. odst.). Hkrati naj bi vodstvu Kosova dokazala, da še niso pripravljene za samostojno upravljanje province. Vzporedno s poudarkom na izboljšanju učinkovitosti kosovskih institucij je potekal proces presnosa odgovornosti z UNMIK-a na PISG.

Merila oziroma 'Standardi pred statusom' so bila sprva pozitivno sprejeta s strani mednarodne skupnosti in prebivalstva na Kosovu. Lokalni politični predstavniki na Kosovu so pozdravili koncept in izrazili pripravljenost za doseganje teh ciljev (Generalni sekretar 2002č, 2. odst.). Kaj kmalu pa so spoznali, da so merila zastavljena nerealno in kot takšna samo odlašajo začetek pogajanj o končnem statusu Kosova. King in Mason (2006, 140) pojasnjujeta, da je bila uvedba standardov na začetku uspešna, nato pa je napredek izginil zaradi razmišljanja Albancev in Srbov po načelu igre z nično vsoto ali zaradi pomanjkanja sprejemanja konsenza v mednarodni skupnosti.

Tako sta že na koncu leta 2002 in začetku 2003 Varnostni svet in Generalni sekretar poročala, da so se nekateri predstavniki kosovskih Albancev javno oddaljili od načela 'Standardi pred statusom', saj po njihovem mnenju nekateri izmed standardov niso bili dosegljivi brez definiranja končnega političnega statusa Kosova (Varnostni svet 2002c, 19. odst. in Generalni sekretar 2003a, 9. odst.). Drugi so še naprej podpirali merila, a trdili, da je večina že doseženih. Spet nasprotno je trdil Generalni sekretar, ko je poročal, da je Kosovo še daleč od dosega posameznih standardov: »leto dni po vzpostavitvi PISG je potrebno še veliko dela, da bi dosegli učinkovite, reprezentativne, transparentne in odgovorne institucije z dejansko udeležbo predstavnikov manjšinskih skupnosti« (Generalni sekretar 2003a, 61. odst.).

Do koraka naprej v procesu odločanja o končnem statusu Kosova je prišlo konec leta 2003. »Glavni dogodek«, kot ga je označil Generalni sekretar, se je zgodil 5. novembra, ko je mednarodna skupnost objavila mehanizem za pregled napredka PISG pri doseganju standardov, določenih v strategiji 'Standardi pred statusom'. Mehanizem je predvideval prvo priložnost za izčrpen pregled napredovanja Kosova sredi leta 2005, od katerega naj bi bil odvisen začetek političnega procesa o določanju statusa province. Slednji je po mnenju Generalnega sekretarja

⁷⁷ Predstavniki UNMIK-a so izdelali merila uspešnosti kar na letovišču v Dubrovniku. V veljavo so stopila brez predhodnega posvetovanja z PISG (Gheciu 2005, 136).

dal nov elan strategiji 'Standardi pred statusom' in osredotočil delo PISG na doseganje zastavljenih ciljev (Generalni sekretar 2004a, 2. odst.). Posebni predstavnik Holkeri⁷⁸ je s kosovskim predsednikom vlade decembra 2003 k mehanizmu dodal še dokument 'Standardi za Kosovo' (*Standards for Kosovo*), v katerem je jasno in natančno opredelil vseh osem standardov: 1) operativne demokratične institucije, vključno s splošnimi volitvami, prehodnimi institucijami, mediji in civilno družbo; 2) vladavina prava, vključno z enakostjo pred zakonom; 3) svoboda gibanja in uporabe jezika; 4) vrnitev in reintegracija beguncev; 5) gospodarstvo; 6) lastninske pravice, vključno z vzdrževanjem kulturne dediščine; 7) dialog Priština-Beograd ter regionalni dialog; 8) civilni mandat KPC (UNMIK 2007, i. odst.). Tokrat so pri opredeljevanju standardov sodelovale vse glavne politične stranke na Kosovu, vključno s predstavniki etničnih manjšin. Beograd je bil prav tako sproti obveščen o oblikovanju dokumenta, vendar ga je takoj po njegovi uveljavitvi zavrnil kot nesprejemljivega (Generalni sekretar 2004a, 2. odst.). Nasprotno je Varnostni svet na 4880. zasedanju izrazil podporo standardom v okviru implementacije resolucije 1244 (1999) (Sporočilo za javnost 2003b).

Zaradi nedoločenosti končnega političnega statusa Kosova in razočaranjem nad delovanjem UNMIK-a ter pogubnim ekonomskim stanjem province je ponoven izbruh nasilja marca 2004 šokiral svet, še posebej mednarodne institucije, prisotne na Kosovu.⁷⁹ Medtem ko je bila A. Gheciu (2005, 130) mnenja, da so se protesti, usmerjeni proti Srbom in osebje UNMIK-a, razvili v načrtno pobijanje manjšin, sta Generalni sekretar in Varnostni svet (Varnostni svet 2004b) poročala o »organizirani, obsežni in načrtni kampanji« (*organized, widespread and target campaign*) (Generalni sekretar 2004b, 2. odst.) kosovskih Albancev proti srbskim, turškim in aškalskim manjšinskim skupnostim. Mednarodna skupnost je nasilje interpretirala kot nepripravljenost nekaterih kosovskih Albancev spregledati razlike med različnimi etničnimi identitetami in sprejeti norme, promovirane s strani mednarodne skupnosti (človekove pravice, večetnično Kosovo) (Gheciu 2005, 130), ter ga opisala kot velik korak nazaj pri stabilizaciji razmer na Kosovu (Generalni sekretar 2004b, 52. odst.). Generalni sekretar je označil nasilje kot nesprejemljivo in izpostavil, da odločnost mednarodne skupnosti na poti do večetnega Kosova sama zase ni dovolj. Po njegovem mnenju je marčevsko nasilje prav tako resno ogrozilo proces normalizacije in pomiritve razmer ter postavilo pod vprašaj časovni načrt uspešne implementacije 'Standardov pred statusom' (Generalni sekretar 2004b, 54. odst.).

⁷⁸ Holkeri je bil imenovan za Posebnega predstavnika za Kosovo 24. julija 2003 (Sporočilo za javnost 2003a).

⁷⁹ Nasilje je za sabo pustilo 19 mrtvih in 954 ranjenih oseb. Poleg tega je bilo uničenih približno 730 domov manjšinskih prebivalcev ter 36 pravoslavnih cerkev, samostanov in drugih kulturnih in verskih spomenikov (Generalni sekretar 2004b, 3. odst.).

Posebni odposlanec je na nasilje odgovoril z Načrtom za implementacijo standardov na Kosovu (*Kosovo Standards Implementation Plan*), v katerem je, upoštevajoč marčevsko nasilje in njegove posledice, izpostavil šest prioritet PISG: implementacija obširnega načrta obnovitve Kosova, implementacija pobud za obnovitev zaupanja med skupnostmi, sankcioniranje vseh javnih uslužbencev, ki so med nasiljem reagirali neprimerno, javna obsodba sovražnega govora ter načrt implementacije svobode gibanja in vrnitve beguncev (Generalni sekretar 2004b, 19. odst.). Kot je poročal Generalni sekretar, je bil v naslednjih mesecih ves politični trud vložen v doseg te ciljev. Medtem ko so PISG naredile opazen napredek, bi bilo po njegovem mnenju potrebno še veliko postoriti na področju gnotne, kot tudi psihične škode, storjene v marčevskem nasilju (Generalni sekretar 2004c, 56. odst.).

Posebni predstavnik Søren Jessen-Petersen, ki je 16. junija 2004 na čelu UNMIK-a zamenjal Harrija Holkerija, je novembra 2004 pripravil strokovno oceno napredovanja Kosova pri doseganju standardov. Ugotovil je, da je na nekaterih področjih sicer prišlo do oprijemljivega ter vzpodbudnega napredka (Generalni sekretar 2004č, 7. odst.),⁸⁰ vendar je bil ta v celoti omejen in neenakomeren, ter zaključil, da standardi niso bili doseženi (Generalni sekretar 2004č, 17. odst.).

5.4 SPREJEMANJE RAZMER (MAREC 2004 – MAJ 2006)

Izgredi marca 2004 so pripeljali do spremembe v razmišljanju o nadaljnjem upravljanju Kosova. Nekateri predstavniki UNMIK-a so se sprijaznili z realnostjo na terenu, drugi so se predali, vsi pa so bili istega mnenja, da je silovito nasilje dokazalo, da je na Kosovu nujno potreben nov način vladanja/upravljanja (King in Mason 2006, 189).

Varnostni svet je 18. marca na izredni seji sprejel izjavo Predsedujočega, v kateri je strogo obsodil medetnično nasilje na Kosovu ter nasilje nad pripadniki KFOR-ja in UNMIK-a. Varnostni svet je prav tako pozval vse skupnosti na Kosovu, da se vzdržijo nasilja in sovražnega govora, ter ponovno izpostavil, da je vzpostavitev večetničnega Kosova glavni cilj mednarodne skupnosti (Varnostni svet 2004a). Na seji Varnostnega sveta je Generalni sekretar dejal, da marčevsko nasilje kaže na šibkost institucij na Kosovu: »kljub napredku, ki smo ga dosegli od leta 1999, nismo naredili dovolj« (Sporočilo za javnost 2004a). Generalni sekretar je prav tako pozval predstavnike PIGS k sodelovanju z mednarodno skupnostjo pri ponovnem vpostavljanju miru in varnosti na Kosovu. Goran Svilanović, takratni zunanji minister Srbije in Črne gore, je na seji izpostavil, da nasilje jasno kaže na dejstvo, da KFOR in UNMIK na Kosovu nimata avtoritete ter da resolucija 1244 (1999) ne bo nikoli popolnoma zaživela (Sporočilo za javnost 2004a).

⁸⁰ Posebni odposlanec Jessen-Petersen ugotavlja, da je prišlo do napredka pri dveh izmed šestih zastavljenih ciljev. Pri reformi lokalnih institucij ter njihovi konsolidaciji (Generalni sekretar 2004č, 7. odst.).

5.4.1 Prvo Eidejevo poročilo

Po dogodkih marca 2004 je takratni Generalni sekretar Kofi Annan določil norveškega veleposlanika pri Natu Kaija Eideja, da pripravi obširno poročilo o delovanju vseh akterjev na Kosovu ter da priloži predloge o nadaljnjem procesu upravljanja Kosova (Generalni sekretar 2004d).⁸¹ V prvem poročilu konec leta 2004 je Eide zapisal, da nezadovoljstvo med prebivalci Kosova narašča zaradi pomanjkanja gospodarskih priložnosti ter nedefiniranega političnega statusa in ne zaradi medetničnih trenj (Generalni sekretar 2004d, aneks I.). »Dali ste nam svobodo, a ne prihodnosti,« (*ibid.*) je ob tem citiral enega izmed albanskih študentov. Nadalje je Eide poudaril, da je bila mednarodna skupnost presenečena nad marčevskim nasiljem zato, ker ni znala razbrati razpoloženja med prebivalci Kosova ter razumeti globino njihovega nezadovoljstva na eni strani in ranljivosti manjšin na drugi. Hkrati je mednarodna skupnost z UNMIK-om na čelu dajala občutek zmedenosti. Obnova UNMIK-a je bila po mnenju Eideja neizogibna, saj bi misijo bilo potrebno obuditi, tesneje povezati in ponovno določiti njene ključne prioritete. Pri tem je Eide poudaril, da bo za nadaljnje uspešno delovanje UNMIK-a ključna stalna podpora OVSE, Nata, EU, Sveta Evrope in še posebej Varnostnega sveta ter Skupine za stike (*ibid.*).

V poročilu se je Eide prav tako osredotočil na 'Standarde pred statusom', ki jim je po njegovem mnenju »primanjkovalo verodostojnosti« (Generalni sekretar 2004d, aneks I.). Slednji bi, tako Eide, morali predstavljati le del neke celotne politike in usmerjati Kosovo bliže evropskim standardom tudi po zaključku pogajanj o statusu province. Standardi, zastavljeni v strategiji, bi morali biti dosegljivi, rezultati pa vidni. Eide je prepričan, da bi to pripeljalo do oprijemljivih rezultatov v praksi, boljšega vzdušja med večinskim in manjšinskim prebivalstvom Kosova ter večje verodostojnosti mednarodne skupnosti. Pogajanja o končnem statusu Kosova bi se po mnenju Eideja morala začeti čim prej, saj kot pravi, za to nikoli ne bo idealnega trenutka. Pri tem je izpostavil, da bi se moralo pri določanju začetka pogajanj upoštevati tri vidike: a) notranje-kosovski vidik, b) regionalni vidik in c) vidik mednarodne skupnosti, ter hkrati predlagal, da bi se morali resni pogovori o statusu Kosova začeti najkasneje sredi leta 2005 pod okriljem OZN. Mednarodni skupnosti je Eide priporočil okrepitev dialoga z Beogradom, z namenom, da slednji dobi občutek vključenosti v pogajanja (*ibid.*).

Z navedenimi opažanji se je strinjal Varnostni svet, ki je 24. oktobra na 5290. zasedanju podprl Eidejevo celostno oceno in poudaril, da se mora implementacija standardov na Kosovu nadaljevati z večjo odločnostjo ter predanostjo. Varnostni svet je hkrati pozval kosovske

⁸¹ Maja 2005 je Generalni sekretar Annan Eideja imenoval za svojega Posebnega odposlanca za Kosovo (Generalni sekretar 2005).

voditelje, naj vložijo več truda v doseganje standardov, in Beograd, da se konstruktivno vključi v ta proces. Navkljub številnim težavam v provinci in širši regiji se je Varnostni svet strinjal, da je prišel čas za korak naprej v političnem procesu odločanja o končnem statusu Kosova (Varnostni svet 2005).

Radikalen pristop Eideja, tj. čim hitrejši prehod k pogajanju o statusu Kosova, je podprl tudi Posebni predstavnik Jessen-Petersen. Novembra 2004 je Varnostnemu svetu povedal, da se mednarodna skupnost po petih letih bliža koncu upravljanja na Kosovu, in dodal, da do stabilizacije Zahodnega Balkana ne bo prišlo brez rešitve vprašanja o statusu Kosova (Sporočilo za javnost 2004b). Jessen-Petersen je Varnostnemu svetu pojasnil pet prioritet UNMIK-a:⁸² varnostne razmere, prednost standardov, nadaljni prenos odgovornosti na PISG, varstvo manjšin in gospodarstvo ter izrecno poudaril, da Standardi ostajajo središče upravljanja mednarodne skupnosti na Kosovu. Ob tem je opozoril, da do sredine leta 2005 ne gre pričakovati izpolnitve vseh določenih standardov. Po njegovem mnenju bi do napredka moralo priti pri implementaciji standardov, povezanih z ustanovitvijo večetnične družbe na Kosovu (Sporočilo za javnost 2004b).

5.4.2 Drugo Eidejevo poročilo

Da bi ocenil, ali so razmere na Kosovu primerne za začetek procesa o odločanju o nadaljnjem statusu province, je Generalni sekretar junija 2005 imenoval Eideja za svojega Posebnega odposlanca za Kosovo (Sporočilo za javnost 2005a). Slednji je v svojem drugem poročilu zapisal, da je Kosovo po daljšem obdobju »politične stagnacije in frustracije« (Generalni sekretar 2005, 2. str.) vstopilo v novo fazo dinamičnega razvoja. Implementacija standardov je po njegovem mnenju dosegla mešane rezultate. Ob gospodarskem napredku, ustanovitvi institucij na izvršni, zakonodajni in sodni ravni ter postopnemu prenosu oblasti na lokalno prebivalstvo, so kosovski Srbi še vedno delovali v vzporednih institucijah. Mednarodni skupnosti tako ni uspelo vzpostaviti večetnične družbe na Kosovu, kar je bil eden izmed njenih primarnih ciljev (Generalni sekretar 2005, 4. str.).

Eide je ponovil, da nikoli ne bo primernega trenutka za začetek pogajanj o političnem statusu Kosova, in predlagal takojšen, vendar previden prehod k pogovorom (Generalni sekretar 2005, 4.-5. str.). Priporočil je imenovanje Posebnega odposlanca za prihodnji status Kosova in iskanje rešitve s pomočjo t. i. *shuttle* diplomacije med Prištino, Beogradom, evropskimi prestolnicami, Washingtonom in OZN v New Yorku (v nasprotju z dotedanjo prakso konferenc, npr. Dayton in

⁸² Skupina za stike je Posebnemu predstavniku predlagala, da predstavi t. i. *Standards Light*, v okviru katerih naj bi na Kosovu dosegli samo 'najnujnejše prioritete' kot predpogoj za pogajanja o statusu province (King in Mason 2006, 211).

Rambuillet) (King in Mason 2006, 216). Eide je prav tako ocenil, da kljub odlično izpolnjenemu mandatu OZN slednjemu na Kosovu zmanjkuje politične moči. Ker se Kosovo nahaja v Evropi, je predlagal večjo vlogo regionalnih organizacij, še posebej EU, ki naj bi v bodoče Kosovo vključile v proces evropskih integracij. Eide je zato predlagal počasen umik OZN s Kosova in vidnejšo vlogo ter večjo odgovornost EU (Generalni sekretar 2005, 5. str.).

Eidejeve zaključke sta v celoti podprla tako Generalni sekretar kot Varnostni svet. Na zasedanju konec oktobra je Varnostni svet sprejel izjavo Predsedujočega, v kateri je pozdravil Eidejevo poročilo, in v luči njegovih zaključkov poudaril pomembnost trajnostnega napredka in implementacije standardov na Kosovu. Varnostni svet je podprl namero Generalnega sekretarja, da imenuje Posebnega odposlanca za prihodnji status Kosova in začne s »političnim procesom o določitvi statusa v skladu z resolucijo 1244 (1999)« (Sporočilo za javnost 2005b). Søren Jessen-Petersen je na zasedanju dodal, da bo začetek političnega procesa imel pozitiven učinek na celotno regijo, tako v smislu »politične stabilnosti kot gospodarske rasti« (*ibid.*). Nasprotno je menil takratni predsednik srbske vlade Vojislav Koštunica. Medtem ko je povedal, da je Srbija pripravljena sprejeti svoj del odgovornosti za Kosovo v okviru mednarodnega prava, je izpostavil dvom o uspešnosti političnega procesa brez implementacije ključnih standardov o spoštovanju človekovih pravic na Kosovu.

6 ISKANJE REŠITVE KONČNEGA STATUSA KOSOVA

6.1 IMENOVANJE POSEBNEGA ODPOSLANCA ZA PRIHODNJI STATUS KOSOVA

Skladno z Eidejevim poročilom je 31. oktobra 2005 Generalni sekretar obvestil Varnostni svet, da bo imenoval nekdanjega finskega predsednika Marttija Ahtisaarija⁸³ za svojega Posebnega odposlanca za prihodnji status Kosova (UNOSEK 2007c). Imenovanje Posebnega odposlanca, ki naj bi vodil pogajanja o določitvi političnega statusa province, je po mnenju *International Crisis Group* (ICG) (*International Crisis Group* 2007a, 2. str.) predstavljalo vrhunec implementacije resolucije 1244 (1999), ki mednarodno skupnost na Kosovu pooblašča za začetek »političnega procesa o določitvi statusa Kosova« (*ibid.*).

V podporo Posebnemu odposlancu za prihodnji status Kosova je oktobra 2005 Skupina za stike predstavila deset 'vodilnih načel' (*Guiding Principles*), v okviru katerih naj bi vpletene strani iskale rešitev za določitev statusa Kosova. Načela določajo, da bi morala končna rešitev zagotoviti: obstoj večetnične družbe na Kosovu, varstvo kulturne in verske dediščine, okrepiti regionalno varnost in stabilnost ter učinkovito sodelovanje Kosova z mednarodnimi organizacijami in finančnimi institucijami (UNOSEK 2007č).

Ahtisaari je 21. decembra 2005 Varnostnemu svetu predstavil zaključke svojih prvih pogovorov⁸⁴ med Prištino in Beogradom in dejal, »da Beograd neodvisnost javno izključuje, Priština pa ima podobno stališče do avtonomije« (RTVSLO 2005). Dodal je, da izzid pogajanj, ki naj bi se začela v začetku leta 2006, leži med neodvisnostjo in avtonomijo, »ključnega pomena pa /bo/ zavarovanje pravic manjšin«, in izpostavil pomebnost implementacije standardov na Kosovu. Posebni odposlanec je še izrazil upanje, da naj bi se pogajanja o končnem statusu končala do januarja 2007 (*ibid.*).

Pred začetkom neposrednih pogovorov je Posebni predstavnik Jessen-Petersen Varnostnemu svetu poročal o razmerah na Kosovu. Dejal je, da za kosovske Albance proces odločanja o statusu Kosova zbuja upanje, medtem ko za večino kosovskih Srbov zbuja strah (Sporočilo za javnost 2006). Hkrati je poudaril, da proces pogajanj ne sme zavlačevati *statusa quo* na Kosovu, in izpostavil izrazit korak nazaj pri implementaciji standardov: »/standardi, kot politična prioriteta, ne smejo biti podrejeni statusu« (Sporočilo za javnost 2006).

⁸³ Imenovanje Ahtisaarija za Posebnega odposlanca za prihodnji status Kosova je 10. novembra 2005 potrdil Varnostni svet (Sporočilo za javnost 2005c).

⁸⁴ 25. novembra 2005 je Ahtisaari obiskal Prištino, kjer se je sestel s kosovskimi voditelji in predstavniki manjšin, ter Beograd, kjer se je srečal s srbskim predsednikom Tadićem, takratnim premierom Koštunico in zunanjim ministrom Draškovićem (UNOSEK 2005).

6.1.2 Začetek neposrednih pogajanj na Dunaju

Tekom leta 2006 je Urad Posebnega odposlanca Združenih narodov za Kosovo (*United Nations Office of the Special Envoy for Kosovo* – UNOSEK) opravil 15 krogov neposrednih pogajanj med Beogradom in Prištino (glej tabelo št.: 6.1.1). Prvi krog pogajanj med srbskimi in kosovskimi oblastmi pod vodstvom pomočnika posebnega odposlanca za Kosovo Alberta Rohana se je začel 20. februarja 2006 na Dunaju (UNOSEK 2006a). Poleg srbske in kosovske pogajalske skupine je na pogovorih imela predstavnike tudi Skupina za stike.⁸⁵ Na pogovorih o »decentralizaciji, varstvu kulturne in verske dediščine na Kosovu, gospodarskih zadevah in varstvu manjšin« (UNOSEK 2007d) so vpletene strani le redko našle skupen jezik, medtem ko so pogovori o prihodnjem statusu Kosova ostali na mrtvi točki (UNOSEK 2006c in UNOSEK 2007b).

»Še naprej smo pripravljeni spodbujati dialog na politični ravni« je po pogovorih povedal Posebni odposlanec in dodal, da je uspeh pogajanj odvisen od »volje in pripravljenosti« vpletenih strani (UNOSEK 2006b). Hkrati je Ahtisaari opozoril, da je glavni cilj mednarodne skupnosti vzpostavitev večetničnega (*multi-ethnic*) Kosova, česar ne bo mogoče doseči brez podpore in sodelovanja Srbije (*ibid.*).

Tabela št: 6.1: Seznam neposrednih pogovorov med srbskimi in kosovskimi oblastmi

<ul style="list-style-type: none">• Sestanek srbskih in kosovskih voditeljev na Dunaju (24. julij 2006);
<ul style="list-style-type: none">• Osem sestankov o decentralizaciji (20.–21. februar, 17. marec, 3. april, 5. maj, 7. avgust, 7. in 15. september 2006);
<ul style="list-style-type: none">• Trije sestanki o varstvu kulturne in verske dediščine na Kosovu (23. maj, 18. julij in 8. september 2006);
<ul style="list-style-type: none">• Dva sestanka o pravicah skupnosti (8. avgust in 8. september 2006);
<ul style="list-style-type: none">• Sestanek o gospodarskih zadevah (31. maj 2006).

VIR: UNOSEK – The Status Process (UNOSEK 2007d).

Vzporedno z neposrednimi pogajaji se je Ahtisaari redno sestajal z drugimi ključnimi akterji (Skupina za stike, zunanji ministri EU, Nato, OVSE), vpletenimi v proces o določanju statusa Kosova, in o napredku pogovorov poročal Varnostnemu svetu (4. marec, 13. julij in 22. september 2006) (UNOSEK 2007d). Skupini za stike je 26. januarja 2007 na Dunaju prvič predstavil osnutek svojega Vseobsegajočega predloga za rešitev statusa Kosova (*Comprehensive proposal for Kosovo status settlement*) (UNOSEK 2007d.). Zahodne države (ZDA, VB, Francija)

⁸⁵ 30. januarja 2006 je Skupina za stike v Londonu na pogovorih o stališčih do pogajanj med Beogradom in Prištino sklenila, da se morajo pogajanja končati še pred koncem leta 2006 (RTVSLO 2006).

so podprle Ahtisaarijev predlog o omejeni neodvisnosti, Rusija pa se z njim ni strinjala in je »zahtevala odlog odločitve ZN-a, dokler se v Srbiji ne izoblikuje nova vlada« (RTVSLO 2007a).

V začetku februarja (po volitvah v Srbiji 21. januarja 2007) je Posebni odposlanec osnutek svojega predloga predstavil tudi v Beogradu⁸⁶ in Prištini⁸⁷ ter povabil obe strani k nadaljevanju pogajanj. Dodal je, da je namen predloga »postaviti temelje za prihodnost stabilnega (*viable and stable*) Kosova, kjer bodo predstavniki vseh skupnosti – albanske, srbske in drugih – imeli priložnost za dostojno in kakovostno življenje« (UNOSEK 2007a).

Zadnji krog pogovorov na Dunaju se je končal 10. marca 2007 s sestankom na visoki ravni. Ker sta glede statusa Kosova obe strani vztrajali pri svojih začetnih in povsem nasprotujočih si stališčih, je Ahtisaari dejal, da so bile izčrpane vse možnosti za kompromis, zato nadaljnja pogajanja niso potrebna (UNOSEK 2007d in International Crisis Group 2007a, 2. str.). Posebni odposlanec je poudaril, da je »trajnostna rešitev nujno potrebna« (International Crisis Group 2007a, 2. str.), in dodal, da bo rešitev odprtega vprašanja dobra »ne samo za prebivalce Kosova, temveč tudi za regionalni mir in stabilnost« (UNOSEK 2007b).

Srbski predsednik Tadić je po pogovorih poudaril, da je Ahtisaarijev predlog nesprejemljiv, saj ne upošteva suverenosti Srbije nad Kosovom in hkrati »odpira pot do neodvisnosti Kosova, kar je v nasprotju s temeljnimi načeli mednarodnega prava« (STA 2007a). Po drugi strani je kosovski predsednik Sejdiu podprl predlog Posebnega odposlanca in dodal, da je prišel na Dunaj z namenom, da »sklenejo zgodovinski proces, ki naj opredeli status Kosova« oziroma vodi do razglasitve njegove neodvisnosti (STA 2007c).

6.1.3 Predlog Posebnega odposlanca v Varnostnem svetu

Ahtisaari je Generalnemu sekretarju 14. marca 2007 posredoval Poročilo Posebnega odposlanca za prihodnji status Kosova in Predlog o rešitvi statusa Kosova (UNOSEK 2007d). Generalni sekretar je oba dokumenta v celoti podprl in ju v pismu 26. marca 2007 posredoval Varnostnemu svetu (Generalni sekretar 2007a).

Poročilo, ki ga spremlja obširen predlog o statusu Kosova, je Ahtisaari Varnostnemu svetu predstavil na zaprtem zasedanju 4. aprila 2007 (STA 2007č).⁸⁸ Poudaril je, da je po preučitvi

⁸⁶ Srbska skupščina je 14. februarja 2007 podprla resolucijo o Kosovu, ki zavrača Ahtisaarijev predlog glede prihodnosti Kosova (RTVSLO 2007b).

⁸⁷ Kosovski parlament je 14. marca 2007 soglasno podprl Ahtisaarijev predlog (STA 2007b).

⁸⁸ Zanimivo je, da je prva razprava Varnostnega sveta o končnem statusu Kosova potekala v več fazah. Najprej so potekale razprave o formatu zasedanja, kjer je Srbija s pomočjo Rusije dosegla, »da je srbski premier Vojislav Koštunica lahko nastopil, kosovski predsednik Fatmir Sejdiu pa ne« (STA 2007č). Za Sejdiua je bilo pripravljeno posebno neformalno srečanje, ki je trajalo le minuto, saj se ga nekatere članice Varnostnega sveta niso hotele udeležiti. Rusija se je že pred sestankom pritožila, zakaj so predstavnikom Kosova sploh izdali vizume za pot v ZDA, medtem ko za predstavnike Abhazije, ki se želi odcepiti od Gruzije tega niso odobrili (*ibid.*).

bližnje kosovske zgodovine, takratnih razmer v provinci in na podlagi pogovorov na Dunaju prišel do sklepa, da je edina sprejemljiva rešitev za Kosovo nadzorovana neodvisnost (International Crisis Group 2007a, 4. str.). Posebni odposlanec je pozval Varnostni svet k podpori njegovega predloga in dodal, da je »Kosovo edinstven primer, ki terja edinstveno rešitev, zato ne predstavlja precedens za druge nerešene spore« (*ibid.*).⁸⁹

Predlog o prihodnjem statusu Kosova, v katerem je Ahtisaari predvidel določeno stopnjo neodvisnosti,⁹⁰ mednarodno prisotnost (Generalni sekretar 2007a, 12.–14. čl.), demokratično vlado Kosova z lastnimi simboli (*ibid.*, 1.1. in 1.7. čl.), pravico do sklepanja mednarodnih pogodb in članstva v mednarodnih organizacijah (*ibid.*, 1.5. čl.) ter posebne pravice za kosovske Srbe (*ibid.*, 3. čl.), je dobil veliko podporo s strani kosovskih Albancev, ZDA in Sveta EU. Na drugi strani je predlogu Posebnega odposlanca ostro nasprotovala Srbija, medtem ko je »Rusija Beogradu nudila nekaj podpore, vztrajajoč na stališču, da ne bo dovolila sprejetja rešitve brez soglasja Srbije«, Ahtisaarijevega načrta pa ni nedvoumno zavrnila (International Crisis Group 2007a, 2.–3. str.).⁹¹

Predlog Posebnega odposlanca je tako razdelil članice Varnostnega sveta. Evropske države in ZDA so se strinjale, da je Ahtisaarijev načrt lahko podlaga za novo resolucijo Varnostnega sveta, Rusija pa je pozvala k nadaljnjim pogajanjem in dejala, da Ahtisaarijevega predloga ne bo potrdila v Varnostnem svetu (International Crisis Group 2007a, 4. str.). Ruski veleposlanik pri OZN Vitalij Čurkin je predlagal, da se Varnostni svet pred končno odločitvijo o statusu Kosova seznaniti z dejanskimi razmerami na terenu, in hkrati izpostavil neizpolnjevanje določil iz resolucije 1244 (1999), kot so težke razmere, v katerih živijo Srbi na Kosovu, in nezadovoljiv napredek glede vrnitev IDP (*ibid.*).

V skladu s predlogom Rusije je Varnostni svet odšel na misijo (25.-28. april 2007)⁹² za ugotavljanje dejstev (*fact-finding mission*) z namenom, da bi pridobil »boljše razumevanje političnih, družbenih in ekonomskih razmer na Kosovu« (Poročilo o misiji Varnostnega sveta).⁹³

⁸⁹ V skladu s predlogom naj bi začetku implementacije sledilo 120-dnevno prehodno obdobje, v katerem se mandat UNMIK-a ne bi spremenil. Kosovski parlament naj bi v tem času sprejel novo ustavo in zakonodajo, potrebno za popolno implementacijo načrta. »Po prehodnem obdobju naj bi mandat UNMIK-a potekel in vse zakonodajne in izvršne funkcije naj bi se prenesle na vladajočo oblast na Kosovu« (International Crisis Group 2007a, 3. str.).

⁹⁰ Ahtisaari v predlogu besede neodvisnost izrecno ni uporabil.

⁹¹ Po pogovorih v Beogradu 19. aprila 2007 je ruski zunanji minister Lavrov zatrdil, da je Ahtisaarijev načrt propadel, ker »ni upošteval interesov ene strani« (STA 2007d).

⁹² Pred odhodom Varnostnega sveta na misijo je 24. aprila 2007 Generalni podsekretar ZN za mirovne operacije Jean-Marie Guéhenno članicam Varnostnega sveta natančneje predstavil uresničevanje resolucije 1244 (1999). Izpostavil je velik napredek na Kosovu, dosežen pod okriljem UNMIK-a (vzpostavitev demokratičnih institucij in temeljev za delujoče gospodarstvo), in dodal, da je uspeh na Kosovu ogrožen zaradi nedefiniranega statusa (Guehenno 2007, 34.–35. odst.).

⁹³ Misija Varnostnega sveta je med 25. in 28. aprilom obiskala Bruselj, Dunaj, Beograd in Kosovo, kjer se je pogovarjala s predstavniki Nata in EU ter s srbskimi in kosovskimi voditelji (Varnostni svet 2007a, III. odst.).

Petnajstčlanska misija Varnostnega sveta je na Kosovu prišla do že znanih zaključkov. Ocenila je, da je »položaj na Kosovu miren, vendar napetosti ostajajo« (Varnostni svet 2007a, 55. odst.). Medtem ko sta UNMIK in PISG naredila velik korak naprej pri implementaciji standardov za Kosovo, je misija ugotovila, da je napredek glede vrnitev IDP še vedno nezadovoljiv. Misija je prav tako potrdila, da stališča Beograda in Prištine glede prihodnjega statusa ostajajo nespremenjena (Varnostni svet 2007a, 59. odst.).

Po končani misiji so članice Varnostnega sveta začele pripravljati osnutek resolucije o statusu Kosova. V obdobju med majem in julijem 2007 je bilo predlaganih več osnutkov,⁹⁴ ki naj bi nadomestili resolucijo 1244 (1999), vendar do glasovanja v Varnostnem svetu ni prišlo. Prvi osnutek resolucije so ZDA in evropske članice Varnostnega sveta predlagale 11. maja 2007. V njem so podprle nadzorovano neodvisnost Kosova in prehodno obdobje 120 dni, kot je v načrtu predvidel Ahtisaari (glej priloga: A – osnutek resolucije Varnostnega sveta št. 1).⁹⁵ Ameriški veleposlanik pri OZN Khalilzad je bil prepričan, da bo predlog resolucije »dobil podporo desetih ali enajstih članic Varnostnega sveta, /.../ vendar ostaja vprašanje, kaj bo storila Rusija«. ⁹⁶ Ruski veleposlanik sicer »ni zagrozil z vetom, vendar je dejal, da gre v tem primeru za prelomnico v mednarodnem pravu, saj naj Varnostni svet ZN doslej ne bi odločal o podelitvi neodvisnosti delu neke države« (STA 2007e).⁹⁷ Dan kasneje je Rusija sporočila, da je osnutek predlagane resolucije zanjo nesprejemljiv, in dodala, da se je pripravljena pogajati o besedilu (STA 2007f). Ker v Varnostnem svetu niso našli skupnega jezika, so se odločili, da bodo o resoluciji glasovali po tridnevem vrhu skupine G8 v Nemčiji, ko bodo poskušali doseči kompromis (USUN 2007a).

Toda na vrhu v nemškem Heiligendammu 8. junija 2007 voditelji G8 ponovno niso našli sprejemljive rešitve, saj je takratni ruski predsednik Putin vztrajal, da odločitev o statusu Kosova ne more biti sprejeta brez privolitve Srbije (Reuters 2007). Francoski predsednik Sarkozy je zato predlagal, da glasovanje o resoluciji v Varnostnem svetu prestavijo za nadaljnjih šest mesecev, z namenom, da bi »Rusija spoznala, da je neodvisno Kosovo nekaj neizogibnega« (Reuters 2007). Če v tem času voditelji Srbije in Kosova ne najdejo boljše rešitve, bo obveljal Ahtisaarijev načrt, je še predlagal Sarkozy (STA 2007g).⁹⁸

⁹⁴ ZDA in evropske članice so predstavile pet različnih resolucij (glej priloga: A, B, C, Č in D).

⁹⁵ Ameriško-evropski predlog predvideva ukinitve UNMIK-a po prehodnem obdobju 120 dni in predajo odgovornosti EU. V skladu s predlogom naj bi bil imenovan mednarodni civilni upravitelj Kosova (*International Civilian Representative* – ICR), enote zveze NATO pa bi ostale za zagotavljanje varnosti (Priloga: A).

⁹⁶ »Če tega ne bo storil Varnostni svet ZN, bodo to storili kosovski Albanci sami, ki bodo razglasili neodvisnost in to lahko povzroči velike težave«, je predlog resolucije zagovarjal Khalilzad (STA 2007e).

⁹⁷ Rusija je na mizo Varnostnega sveta dala svoj predlog resolucije, ki je pozival k nadaljnjim pogajanjem med Srbi in Albanci in k »pospešitvi reševanja vprašanja statusa, kot so pravice manjšin in vrnitev beguncev« (STA 2007e).

⁹⁸ Po mnenju ICG (2007b, 1.–2. str.) pa čas ni bil izkoriščen za iskanje konsenza znotraj Varnostnega sveta. Glavni cilj Sarkozyja je bil pridobiti dovolj časa, da bi se EU in ZDA dogovorile, kako naprej pri reševanju statusa Kosova.

Odločanje o statusu Kosova se je vrnilo v Varnostni svet 20. junija, ko so evropske države in ZDA predstavile nov osnutek resolucije (glej priloga: C – osnutek resolucije Varnostnega sveta št. 3), ki je v skladu s Sarkozyjevim predlogom pozval »Generalnega sekretarja ali njegove predstavnike, naj čimprej pozovejo strani k nadaljevanju pogajanj o končnem statusu Kosova, v okviru 120 dni po sprejemu resolucije« (priloga C, 2. odst.). Osnutek resolucije prav tako poziva vpleteni strani, naj se v tem času »vzdržita vsakršnih enostranskih izjav glede končnega statusa Kosova« (*ibid.*). Rusija je podprla predlog o nadaljevanju pogovorov, vendar je nakazala, da bo na osnutek v takšni obliki vložila veto (STA 2007h).

Sredi julija 2007 so zahodne države v Varnostnem svetu predstavile še zadnji osnutek kosovske resolucije, ki ni več predvideval avtomatične neodvisnosti Kosova, v primeru da po 120 dneh Beograd in Priština ne najdeta kompromisa, je pa odobril vzpostavitev misije EU na Kosovu (glej priloga: D - osnutek resolucije Varnostnega sveta št. 5). Ameriški veleposlanik pri OZN Khalilzad je dejal, da je vloga Varnostnega sveta glede vprašanja Kosova odvisna od Rusije. »Če bo Rusija preprečila Varnostnemu svetu, da odloča glede Kosova /.../, se proces ne bo ustavil. Razvoj dogodkov bo šel mimo Varnostnega sveta«, je opozoril Khalilzad (USUN 2007b) in dodal, da so ZDA odločene iti »naprej z Varnostnim svetom ali brez njega« (STA 2007i).⁹⁹ Kljub opozorilom ameriškega veleposlanika je Rusija zavrnila zadnji osnutek resolucije. Ruski veleposlanik pri OZN Čurkin je dejal, da Rusija ni bila pripravljena niti podpreti, niti se vzdržati pri glasovanju o resoluciji. Rusija je zato podprla prekinitev pogajanj o resoluciji v Varnostnem svetu in nadaljevanje pogovorov med sprtima stranema v okviru Skupine za stike, ki bi lahko pripeljali do sporazumne rešitve. Dodal je, da Rusija »ne zavlačuje *statusa quo* na Kosovu, temveč želi preprečiti rešitev, ki bi bila v nasprotju z mednarodnim pravom« (Čurkin 2007a).

Po neuspešnih pogajanjih v Varnostnem svetu so ZDA in evropske države umaknile resolucijo glede statusa Kosova in odločile, da reševanje odprtega vprašanja predajo Skupini za stike (USUN 2007c). Države, ki so sponzorirale resolucijo (Francija, Italija, VB, ZDA, Nemčija in Belgija), so po posvetovanju v Varnostnem svetu podale izjavo za javnost, v kateri so ponovno podprle Ahtisaarijev načrt o statusu Kosova: »Verjamemo, da so priporočila Posebnega odposlanca /.../ pravična in uravnotežena ter zagotavljajo najboljšo rešitev za stabilnost Kosova in celotne regije« (De La Sabliere 2007).

Unija je prav tako potrebovala čas za uskladitev stališč držav članic glede napotitve misije EU in glede neodvisnosti Kosova.

⁹⁹ Tudi predstavnik EU za SZVP Javier Solana je 17. julija 2007 dejal, da bi Beograd in Priština lahko nadaljevala pogajanja o statusu Kosova brez resolucije Varnostnega sveta (STA 2007j).

6.2 NADALJEVANJE POGAJANJ V OKVIRU TROJKE

Na zasedanju zunanjih ministrov držav članic EU v Bruslju 23. julija 2007 je vodja nemške diplomacije Frank-Walter Steinmeier predlagal, da bi bilo treba po neuspešnih pogovorih v Varnostnemu svetu pogajanja o statusu Kosova nadaljevati v »ozkem krogu mednarodne Trojke EU, ZDA in Rusije« (STA 2007k). »Zavedati se je treba, da resolucije Varnostnega sveta ZN ne bo, in poskrbeti, da proces ne bo prepuščen samemu sebi,« je povedal Steinmeier (STA 2007k). 25. julija¹⁰⁰ je Skupina za stike na Dunaju podprla nemški predlog in se dogovorila, da bodo prihodnja pogajanja med Beogradom in Prištino potekala pod okriljem Trojke¹⁰¹ (RIA Novosti 2007).¹⁰²

Generalni sekretar Ban Ki Moon je pozdravil nov predlog o nadaljevanju pogajanj in izrazil upanje, da bo privedel do dogovora o statusu Kosova. Poudaril je, da obstoječe stanje ni vzdržno, in pozval »mednarodno skupnost, da pravočasno najde rešitev, ki bo odgovorila na ključne pomisleke vseh skupnosti na Kosovu« (Generalni sekretar 2007b). »OZN bo še naprej igral konstruktivno vlogo v času novih pogajanj ter glavno vlogo na terenu,« je povedal Ban in dodal, da pričakuje rezultate pogajanj najkasneje do 10. decembra 2007 (*ibid.*).

S srečanjem predstavnikov Trojke in Skupine za stike 9. avgusta v Londonu se je začela nova faza pogajanj za rešitev statusa Kosova. Pred prvim neposrednim srečanjem Beograda in Prištine 28. septembra 2007 v New Yorku se je Trojka v avgustu večkrat ločeno sestala z obema delegacijama in naletela na trdna stališča obeh strani (Varnostni svet 2007b, 7.-9. odst.). Srbski predsednik Tadić je vztrajal, da je pri iskanju rešitve o statusu Kosova nujno »spoštovati suverenost in ozemeljsko celovitost Srbije« ter da mora biti prihodnja rešitev v skladu z UL OZN (STA 2007m). Na drugi strani je kosovski predsednik Sejdiu pogajalski Trojki povedal, da »je neodvisnost Kosova politična volja kosovskega prebivalstva in ni predmet pogajanj« ter da »je ozemeljska celovitost Kosova nedotakljiva« (STA 2007n).

Ker Trojki po številnih ločenih pogovorih z vpletenima stranema ni uspelo zblížiti stališč (Security Council Report 2007a), je pred srečanjem srbskih in kosovskih voditeljev v New Yorku obe strani pozvala, naj na neposrednih pogajanjih predstavita »sveže ideje« in »realistične predloge« (STA 2007r), ter izpostavila, da bo proučila vse možnosti za rešitev odprtega vprašanja. Zaradi neuspešnih pogovorov o statusu Kosova v preteklosti se je Trojka odločila za drugačen pristop pri iskanju kompromisa. Medtem ko je Ahtisaari iskal skupno stališče glede

¹⁰⁰ Še isti dan je Posebni odposlanec Generalnega sekretarja za prihodnji status Kosova Martti Ahtisaari povedal, da je »njegova misija končana«, in poudaril, da bo pri reševanju odprtega vprašanja še naprej sodeloval kot svetovalec (STA 2007l).

¹⁰¹ Trojko so sestavljali: predstavnik ZDA Frank Wisner, vodja oddelka za Balkan na ruskem zunanjem ministrstvu Aleksander Bozan-Harčenko in nemški veleposlanik v VB Wolfgang Ishinger (International Crisis Group 2007b, 2. str.).

¹⁰² Vloga Trojke je bila pomagati pogajalskima stranema opredeliti dnevni red ter okoliščine pogajanj in ni imela mandata za pripravo dokumentov (kot Martti Ahtisaari) (Varnostni svet 2007b, 6. odst.).

statusa province, se je Trojka temu skušala izogniti. Osredotočila se je na iskanje mehanizmov za sodelovanje med Kosovom in Srbijo (International Crisis Report 2007b, 2. str.).

Na prvih neposrednih pogajanjih 28. septembra 2007 v New Yorku sta obe delegaciji predstavili svojo vizijo glede rešitve odprtega vprašanja. Beograd je predstavil načrt »dejanske avtonomije Kosova znotraj meja Srbije« (European Union @ United Nations 2007a), medtem ko je Priština predstavila osnutek pogodbe o prijateljstvu, sodelovanju in medsebojnem spoštovanju,¹⁰³ ki bi urejal odnose med neodvisnima državama Kosovom in Srbijo (International Crisis Report 2007b, 3. str. in European Union @ United Nations 2007a). Delegaciji sta prav tako sprejeli Deklaracijo iz New Yorka (*New York Declaration*), v kateri sta potrdili svojo predanost nadaljevanju pogajanj in se zavezali, »da se bosta vzdržali dejanj, ki bi lahko spodkopale varnostne razmere« na Kosovu (European Union @ United Nations. 2007a). Deklaracija še poudarja, da načela (*Guiding principles*), ki jih je sprejela Skupina za stike, ostajajo v veljavi ter da bo pogajalski proces trajal do 10. decembra 2007 (*ibid.*).

Pod pokroviteljstvom Trojke so se pogajanja med Beogradom in Prištino nadaljevala do 28. novembra 2007.¹⁰⁴ V času pogovorov je bilo predlaganih več možnih rešitev glede statusa Kosova (nadzorovana neodvisnost, omejena neodvisnost, konfederacija, različne stopnje avtonomije), vendar sta vpleteni strani vztrajali pri svojih stališčih (Security Council Report 2007b): Beograd je zagovarjal rešitev v okviru dejanske avtonomije Kosova znotraj Srbije, za Prištino pa neodvisnost Kosova ni bila vprašljiva, zato je naslavljala vprašanja glede odnosa med dvema državama po določitvi statusa (International Crisis Report 2007b, 3. str.). Da bi približala nasprotujoča si stališča, je Trojka stranema predlagala dokument (14 točk), v katerem je okvirno določila prihodnji odnos Prištine in Beograda: Beograd in Priština se bosta v pogajanjih osredotočila na naravo nadaljnjih odnosov; odprta vprašanja bosta reševala na miroljuben način; ne bo povratka v status pred letom 1999; Beograd ne bo vladal Kosovu; Kosovo bo popolnoma integrirano v regionalne strukture; Kosovo bo implementiralo številne ukrepe za večjo blaginjo kosovskih Srbov in drugih manjšinskih skupnosti; mednarodna skupnost bo obdržala civilno in vojaško prisotnost na Kosovo tudi po določitvi statusa (Varnostni svet 2007b, aneks 8). Trojka je strani povabila k nadgradnji predloga.

Na četrtem krogu pogajanj 5. novembra na Dunaju je srbska delegacija odgovorila s svojim predlogom 'hongkonškega modela vladanja' (ena država, dva sistema), ki bi omogočal Kosovu

¹⁰³ Dostopno preko: <http://www.president-ksgov.net/?id=5,0,0,67,e,404> (15. 9. 2008).

¹⁰⁴ Trojka je skupaj opravila 12 srečanj, od tega šest skupnih (*face-to-face*) sestankov z Beogradom in Prištino (28. september, New York; 14. oktober, Bruselj; 22. oktober, Dunaj; 5. november, Dunaj; 20. november, Bruselj in 28. november, Baden) (Varnostni svet 2007b, aneks 4).

neposredno sodelovanje z mednarodnimi finančnimi institucijami, Srbija pa bi obdržala nadzor nad mejami, obrambo in zunanjimi zadevami. Kosovski predstavniki so zavrnili tudi ta predlog.¹⁰⁵

Zadnji krog pogajanj je potekal v avstrijskem Badnu med 26. in 28. novembrom 2007 (*Baden Conference*), kjer pogajalski Trojki znova ni uspelo zblížati stališč Beograda in Prištine. Kljub neuspehu pogajanj sta se obe strani zavezali, da se bosta vzdržali nasilja (European Union @ United Nations 2007b). Kosovska delegacija je sporočila, da so pogajanja končana ter da sledi razglasitev neodvisnosti »v sodelovanju z mednarodno skupnostjo« (STA 2007r). Na drugi strani je srbska delegacija z obžalovanjem potrdila, da do dogovora ni prišlo, a istočasno poudarila, da bi se pogajanja morala nadaljevati. Predsednik Tadić je povedal, da bo »Srbija razveljavila vsako enostransko potezo Prištine, ki bi vodila v neodvisnost Kosova« (STA 2007r), saj bi ta »vnesla nestabilnost in sprožila 'domino efekt' v regiji in širše (STA 2007s). Srbsko stran je podprl tudi ruski predstavnik v Trojki Aleksander Bozan-Harčenko, ki je dejal, da možnosti pogajalskega procesa še niso izčrpane ter da se proces reševanja statusa Kosova nadaljuje (STA 2007r).

6.2.1 Poročilo Trojke

V težko pričakovanem poročilu Trojka ni zapisala nobenih presenetljivih predlogov ali ocen glede rešitve statusa Kosova. Na dobrih treh straneh dolgega poročila so pogajalci povzeli ozadje pogovorov, vlogo Trojke na pogajanjih in delovni urnik ter zaključili, da po 120 dneh intenzivnih pogajanj »strani nista uspeli najti dogovora o statusu Kosova« (Varnostni svet 2007b, 11. odst.). Navkljub temu, da so stališča Beograda in Prištine ostala nespremenjena, je Trojka izpostavila, da je od obeh strani pridobila ključne zaveze o »vzdržanju uporabe sile, grožnje ali zastrahovanja« ter drugih dejanj, ki bi lahko ogrozila regionalno stabilnost (Varnostni svet 2007b, 12. odst.).

Predstavnik ZDA v Trojki Frank Wisner je povedal, da pogovorov ne ocenjuje kot neuspeh, saj je Unija spoznala, da ni druge možnosti kot neodvisnosti za Kosovo (Wisner 2007).¹⁰⁶ »V času pogajanj pod okriljem Trojke smo z Beogradom in Prištino proučili vse možne alternative glede nadaljnjega statusa Kosova. Dogovora nismo dosegli, ker strani nista bili pripravljeni spremeniti svojih stališč. Čas je za implementacijo Ahtisarijevega načrta,« je dodal in se vprašal: »če smo lahko šli v vojno brez Varnostnega sveta, zakaj ne moremo v mir?« (*ibid.*)

¹⁰⁵ Pred bližajočimi volitvami na Kosovu so predstavniki Kosova zavrnili vsak predlog, ki ni vključeval neodvisnosti Kosova (International Crisis Report 2007b, 4. str.).

¹⁰⁶ Wisner (2007) je še povedal, da po devetih letih upravljanja mednarodne skupnosti na Kosovu nismo bližje rešitvi o prihodnjem statusu Kosova, zato je odločitev ZDA, da odgovornost na Kosovu prepusti EU, pravilna.

Po oddaji poročila Generalnemu sekretarju 7. decembra 2007¹⁰⁷ so se pogajanja o statusu Kosova vrnila na dnevni red Varnostnega sveta. Pred zaprtim zasedanjem VS o poročilu Trojke 19. decembra 2007 je Rusija na posvetovanju s članicami Varnostnega sveta predstavila glavne točke za osnutek izjave Predsedujočega (glej priloga: E – Glavne točke Rusije za osnutek izjave Predsedujočega), v katerem je pozvala Beograd in Prištino k nadaljevanju pogajanj o statusu Kosova (Security Council Report 2008). Ruski veleposlanik pri OZN Čurkin je povedal, da pogovorov pod okriljem Trojke ne gre označiti za neuspeh, saj sta strani po dolgih letih prvič sedli za skupno mizo in se pogovarjali o številnih možnih rešitvah. Dodal je, da je bila srbska delegacija na pogajanjih »pogumna, kreativna in odprta za različne rešitve« ter da Priština ni pokazala fleksibilnosti na pogajanjih, saj je bila zaslepljena z nenehnimi obljubami o neodvisnosti Kosova s strani nekaterih članic Varnostnega sveta (Čurkin 2007b). Čurkin je še izpostavil, da je dogovor, ki bi odgovoril na razumne zahteve obeh strani in hkrati »spoštoval mednarodno pravo ter obvaroval regionalno in mednarodno stabilnost«, še vedno mogoč. Ameriški veleposlanik pri OZN Khalilzad je dejal, da ruski osnutek izjave Predsedujočega za EU in ZDA ni sprejemljiv, saj poziva k nadaljevanju pogajanj. »Čas je, da Varnostni svet sprejme odločitev. V nasprotnem primeru bomo iskali rešitev zunaj Varnostnega sveta«, je dodal Khalilzad (Khalilzad 2007a). Stališče ZDA je podprl John Sawers, veleposlanik VB pri OZN, ki je dodal, da če v Varnostnem svetu ne bo dogovora, bodo morale odgovornost za Kosovo prevzeti druge mednarodne organizacije, EU in Nato (Sawers 2007).

Pred zasedanjem Varnostnega sveta o Poročilu Trojke 19. decembra 2007 so potekale dolge razprave o samem formatu zasedanja.¹⁰⁸ Članice Varnostnega sveta so se dogovorile, da bodo imele zaprt sestanek (*private meeting*), in dovolile, da se srbski in kosovski predstavnik udeležita sestanka v okviru določil Začasnega poslovnika Varnostnega sveta (*Provisional Rules of Procedure*).¹⁰⁹ Na zasedanju je takratni srbski premier Vojislav Koštunica članicam Varnostnega sveta pojasnil, da odločajo o usodi njegove države: »Varnostni svet danes prvič od ustanovitve OZN razpravlja o tem, ali so mednarodno priznane meje držav članic resnično zagotovljene in ali ima načelo spoštovanja suverenosti in ozemeljske celovitosti še naprej splošno veljavo.« (Koštunica 2007) Srbski premier se je znova zavzel za nadaljevanje pogajanj o statusu Kosova in izrazil nasprotovanje napotitvi misije EU na Kosovo brez odobritve Varnostnega sveta. Dodal je,

¹⁰⁷ Generalni sekretar je poročilo Trojke posredoval Varnostnemu svetu v pismu z dne 10. decembra 2007.

¹⁰⁸ ZDA in evropske države so hotele, da na seji dobi besedo tudi predstavnik Kosova, čemur je ostro nasprotovala Rusija.

¹⁰⁹ 37. člen Začasnega poslovnika Varnostnega sveta pravi, da lahko vsaka članica OZN (ki ni članica Varnostnega sveta) na povabilo Varnostnega sveta sodeluje na razpravah Varnostnega sveta, brez pravice do glasovanja. 39. člen Začasnega poslovnika Varnostnega sveta pravi, da Varnostni svet lahko povabi predstavnike Sekretariata ali druge kompetentne osebe, ki bi lahko postregle z dodatnimi podatki.

da Srbija kot svobodna in suverena država ne bo sprejela nikakršne enostranske odločitve, ki bi zaobšla Varnostni svet in kršila resolucijo 1244 (1999). Srbija bo Kosovo obravnavala kot sestavni del svojega ozemlja: »Ne samo eno leto, ne samo deset let, temveč za vedno,« je poudaril Koštunica (*ibid.*). Kosovski predsednik Fatmir Sejdiu je članice Varnostnega sveta pozval, naj ne zanemarijo posebne narave Kosova, in izpostavil, da v primeru Kosova ne gre za »etnično odcepitev (*ethnic secession*), temveč za poseben primer, ki ga je potrebno razumeti v kontekstu razpada nekdanje Jugoslavije« (Sejdiu 2007). Dodal je, da Priština podpira Ahtisaarijev načrt, in izpostavil, da je »Kosovo pripravljeno, da gre naprej« (*ibid.*). Kosovski predsednik je s tem jasno nakazal, da za Kosovo ni druge alternative kot neodvisnost.

Po zasedanju Varnostnega sveta je ruski veleposlanik pri OZN Čurkin povedal, da je Varnostni svet razdeljen na pesimiste in optimiste ter da optimisti, med katere spada tudi Rusija, gradijo svoja stališča na podlagi mednarodnega prava. Dodal je, da se morajo pogajanja nadaljevati in da bo kakršno koli delovanje zunaj okvirjev mednarodnega prava (enostranska razglasitev neodvisnosti, misija EU brez odobritve Varnostnega sveta) škodljivo ne samo za Beograd in Prištino, temveč za širšo regijo (Čurkin 2007c).

Ameriški veleposlanik pri OZN Khalilzad je izpostavil, da je Trojka prišla do enakega zaključka kot pred njo Posebni odposlanec Ahtisaari. Dodal je, da ohranjanje *statusa quo* pomeni grožnjo za Kosovo in za Evropo, zato je prišel čas za spremembe. Zatrdil je, da so ZDA in evropske države odločene nadaljevati z implementacijo Ahtisaarijevega načrta, »preden razmere uidejo nadzoru« (Čurkin 2007c). Belgijski veleposlanik Johan C. Verbeke je za javnost podal skupno izjavo zahodnih držav članic Varnostnega sveta in poudaril, da nadaljnja pogajanja ne bodo spremenila stališč Beograda in Prištine glede statusa Kosova. Verbeke je ponovil, da je Kosovo primer *sui generis*, in kot tak ne predstavlja precedensa ter dodal, da je Unija pripravljena prevzeti primarno vlogo na Kosovu (Verbeke 2007).

6.3 DINAMIKA V VARNOSTNEM SVETU PRED RAZGLASITVIJO NEODVISNOSTI KOSOVA

Generalni sekretar je 3. januarja 2008 Varnostnemu svetu posredoval redno četrtletno poročilo o delovanju UNMIK-a (Generalni sekretar 2008b), v katerem je zapisal, da je bil v obdobju med 1. septembrom in 15. decembrom 2007 dosežen napredek pri implementaciji vseh standardov za Kosovo (*ibid.*, aneks 1) ter da so bile volitve¹¹⁰ na Kosovu izpeljane pravično in v

¹¹⁰ 17. novembra 2007 so na Kosovu potekale volitve 120 poslancev v kosovskem parlamentu, članov 30 občinskih skupščin in 30 županov občin. Glasove je oddalo 42,8 odstotka volilnih upravičencev (Generalni sekretar 2008, 3. odst.).

skladu z mednarodnim pravom (*ibid.*, 29. odst.). V poročilu je Ban Ki Moon izpostavil, da bi nadaljnje zavlačevanje reševanja kosovskega vprašanja lahko resno ogrozilo celoten napredek, ki ga je dosegel OZN na tem območju (*ibid.*, 33. odst.), in dodal, da bi negotovost in izguba nadaljnje dinamike pri reševanju statusa Kosova lahko pomenili veliko tveganje za nestabilnost na Kosovu in širše (*ibid.*, 34. odst.). V zaključku poročila je Generalni sekretar pozdravil pripravljenost EU za prevzem večje odgovornosti na Kosovu, v skladu z zaključki Evropskega sveta¹¹¹ (*ibid.*, 35. odst.).

Poročilo Generalnega sekretarja je bilo v Varnostnem svetu obravnavano 16. januarja 2008.¹¹² Delegaciji Rusije in Srbije sta želeli izkoristiti sestanek za pogovor o prihodnjem statusu Kosova, čemur so nasprotovale ZDA in evropske države. »Imeli smo (v Varnostnem svetu) številne razprave o statusu Kosova /.../ in obžalujemo, da dogovor med stranema ni mogoč ter da je Varnostni svet blokiran«, je povedal Khalilzad (2008a), medtem ko je Čurkin izpostavil novo sestavo Varnostnega sveta¹¹³ kot razlog za nadaljevanje pogovora o statusu med članicami Varnostnega sveta (Čurkin 2008a).¹¹⁴

Srbski predsednik Tadić je v svojem govoru namenil zelo malo pozornosti poročilu Posebnega predstavnika Ruckerja. Povedal je, da poročilo ne ustreza dejanskemu stanju na terenu, in izpostavil kršitve temeljnih človekovih pravic (svoboda gibanja in vrnitev IDP) manjšinskega prebivalstva. V nadaljevanju je pozval članice Varnostnega sveta k sprejetju odločitve o nadaljevanju pogajanj o statusu Kosova in poudaril, da mora biti vsakršna odločitev sprejeta v Varnostnem svetu (Tadić 2008). Kosovski premier Tači je izpostavil napredek pri implementaciji Standardov za Kosovo in uspeh svobodnih in večetničnih volitev¹¹⁵ (*free and multi-ethnic elections*) (Tači 2008). »Zavedamo se, da resničen mir ne pomeni samo odsotnosti konflikta, temveč zmago svobode in demokratičnih vrednot. Združeni narodi so lahko ponosni na Kosovo,« je povedal Tači in dodal, da je Kosovo pripravljeno iti naprej na podlagi Ahtisaarijevega načrta (Tači 2008).

¹¹¹ 14. decembra je Svet EU sprejel dogovor o napotitvi civilne misije EU na Kosovo (Zaključki predsedstva 2008, 70. odst.).

¹¹² Varnostni svet se je najprej sestal na odprtem zasedanju, kjer je govoril predsednik Tadić, nato sta na zaprtem zasedanju Varnostnega sveta govorila še Posebni predstavnik Rucker in kosovski premier Tači. Generalni sekretar ni bil prisoten na zasedanjih.

¹¹³ Januarja 2008 se je v Varnostnem svetu zamenjalo pet nestalnih članic: Burkina Faso je nadomestila Ghano; Libija Kongo; Vietnam Katar; Kostarika Peru in Hrvaška Slovaško. Nestalne članice Varnostnega sveta v letu 2007: Belgija, Kongo, Gana, Indonezija, Italija, Panama, Peru, Katar, Slovaška in Južna Afrika. Nestalne članice Varnostnega sveta v letu 2008: Belgija, Burkina Faso, Kostarika, Indonezija, Italija, Panama, Vietnam, Libija, Hrvaška in Južna Afrika.

¹¹⁴ Čurkin je po zasedanju Varnostnega sveta medijem povedal, da ima v 'novem' Varnostnem svetu rusko stališče večinsko podporo (Čurkin 2008b).

¹¹⁵ Zanimivo je, da premier Tači ni ocenil volitev na Kosovu kot svobodne in poštene, temveč svobodne in večetnične, kljub temu da je na volitvah sodelovalo zelo majhno število kosovskih Srbov (Generalni sekretar 2008b, 5. odst.). Slab odziv kosovskih Srbov na volitvah je obžaloval tudi Generalni sekretar (*ibid.*, 30. odst.).

Rusija je 7. februarja 2008¹¹⁶ članicam Varnostnega sveta predstavila dokument o Kosovu (*paper on Kosovo*), v katerem je zapisala, da so razmere glede »rešitve kosovskega vprašanja na kritični točki« ter da se Rusija zaveda vseh pripravljalnih aktivnosti, ki se dogajajo v zakulisju (razglasitev neodvisnosti, takojšnje priznanje neodvisnosti s strani nekaterih držav, priprava EU misije, sprememba KFOR-jevega mandata). »Ob pomanjkanju dogovora med Beogradom in Prištino o prihodnjem statusu Kosova vse aktivnosti pomenijo hudo kršitev mednarodnega prava,« je zapisala Rusija in dodala, da je v primeru razglasitve neodvisnosti »Posebni predstavnik Rucker zavezan, da razglasi takšno potezo voditeljev kosovskih Albancev za nično in neveljavno«. Rusija je še poudarila, da se zaveda pritiska, ki ga določene članice izvajajo na Generalnega sekretarja, da razglasi, da so se »razmere na terenu spremenile«, in povabi EU k prevzemu odgovornosti na Kosovu. Takšen potek dogajanj bi bil v nasprotju s pooblastili Generalnega sekretarja, je opozorila Rusija in ponovno pozvala k nadaljevanju pogajanj med Beogradom in Prištino pod okriljem Varnostnega sveta.

Varnostni svet se je na izrednem zasedanju o Kosovu ponovno sešel 14. februarja 2008, na zahtevo Srbije¹¹⁷ in Rusije.¹¹⁸ Na predhodnem posvetovanju Varnostnega sveta o formatu sestanka so se članice dogovorile, da bodo na zasedanju Varnostnega sveta, poleg Srbije, lahko sodelovale vse članice OZN, ki bodo za to predhodno zaprosile (Alberto 2008). Na zasedanju je zunanji minister Srbije Vuk Jeremić članicam Varnostnega sveta ponovno povedal, da bo Srbija nasprotovala enostranski odcepitvi Kosova z »vsemi diplomatskimi, političnimi in gospodarskimi sredstvi« (Jeremić 2008), in dodal, da se Srbija kot »odgovorna članica mednarodne skupnosti /.../ ne bo zatekla k uporabi sile. Jeremić je še opozoril na nevarnost razglasitve neodvisnosti Kosova, ki bo »odmevala v vsak kotiček našega sveta« (*ibid.*), in dodal, da Srbija ne verjame, da so bile vse možnosti za skupen dogovor že izčrpane.

Ruski veleposlanik pri OZN Čurkin je po zasedanju povedal, da je bil to zelo pomemben sestanek, saj so dosegli več, kot so pričakovali. Izpostavil je, da je bila soba Varnostnega sveta nabito polna, kar kaže na dejstvo, da so predstavniki držav članic OZN – kot diplomati in tudi kot prebivalci držav – zaskrbljeni nad mednarodnimi posledicami, ki bi jih razglasitev neodvisnosti Kosova imela. »ZDA in evropske države nimajo nobene podpore v Varnostnem

¹¹⁶ 7. februarja 2008 je kosovski premier Tači dejal, da »morajo pred razglasitvijo neodvisnosti Kosova z mednarodno skupnostjo doreči 'samo še nekaj podrobnosti'«, in dodal, da so Priština, Washington in Bruselj v končni fazi opredelitve statusa Kosova (STA 2008a).

¹¹⁷ Na podlagi 35. čl. UL OZN je Srbija predsedujočemu Varnostnemu svetu (Panama) poslala pisno prošnjo za sklic izredne seje Varnostnega sveta zaradi »nevarnega razvoja dogodkov v srbski provinci Kosovo in Metohija, kjer se pripravlja enostranska razglasitev neodvisnosti« (glej priloga: F - Pismo Srbije, naslovljeno na Predsedujočega Varnostnemu svetu, 12. februar 2008).

¹¹⁸ Za sklic izredne seje je na podlagi 2 čl. Začasnega poslovnika Varnostnega sveta zaprosila tudi Rusija (glej priloga: G - Pismo Rusije, naslovljeno na Predsedujočega Varnostnemu svetu, 12. februar 2008).

svetu,« je Čurkin zavrnil trditev namestnika ameriškega veleposlanika Wolffa, da je Varnostni svet o vprašanju Kosova enakomerno razdeljen (Čurkin 2008b). Panama, predsedujoča Varnostnemu svetu, je potrdila, da se je večina članic zavzela za nadaljevanje pogajanj med Beogradom in Prištino (Alberto 2008). Na vprašanje novinarja o možnosti ponovnega zasedanja Varnostnega sveta o Kosovu je Čurkin odgovoril: »Na vašem mestu ne bi hodil iz mesta.« (Čurkin 2008b)

6.4 RAZGLASITEV NEODVISNOSTI

Poslanci kosovske skupščine so na izredni seji 17. februarja soglasno sprejeli deklaracijo o neodvisnosti, ki razglša Kosovo za neodvisno, suvereno in demokratično državo (Deklaracija o neodvisnosti 2008, 1. odst.). Deklaracija obvezuje Kosovo k popolni implementaciji Ahtisaarijevega načrta (*ibid.*, 3. odst.) in spoštovanju UL OZN in Helsinške sklepne listine (*ibid.*, 8. odst.).¹¹⁹

Po razglasitvi neodvisnosti Kosova je Rusija zahtevala izredno zasedanje Varnostnega sveta. Še istega dne so se članice Varnostnega sveta sestale za zaprtimi vrati, kjer jim je o dogajanju na Kosovu poročal Generalni sekretar Ban Ki Moon. Povedal je, da razmere na Kosovu ostajajo mirne, in ponovno pozval obe strani k spoštovanju dogovora o vzdržanju uporabe sile (UN News Centre 2008). Belgijski veleposlanik pri OZN Verbeke je po zasedanju v imenu zahodnih držav (Belgije, Francije, Italije, VB, Hrvaške, ZDA in Nemčije) prebral izjavo, v kateri je izrazil obžalovanje, da se »Varnostni svet ne more zediniti glede poti naprej« (Verbeke 2008). »Današnji dogodki predstavljajo zaključek procesa o statusu Kosova,« je povedal in dodal, da je implementacija Ahtisaarijevega načrta najboljša pot naprej (*ibid.*). Na razglasitev neodvisnosti se je ostro odzval ruski veleposlanik Čurkin, ki je pozval Generalnega sekretarja, da odločitev kosovske skupščine razveljavi, in dodal, da bo Rusija vtrajala pri popolni implementaciji resolucije 1244 (1999) (Čurkin 2008c).

Naslenji dan, 18. februarja 2008, se je Varnostni svet ponovno sestel na izrednem (odprtem) zasedanju, kjer je sodelovala tudi Srbija. Generalni sekretar je v daljšem poročilu o dogajanju na Kosovu dodal, da je prejel pismo Visokega predstavnika EU za skupno zunanjo in varnostno politiko Javierja Solane, v katerem ga je ta obvestil o odločitvi EU glede napotitve evropske misije na Kosovo in o imenovanju Posebnega odposlanca EU za Kosovo. Izpostavil je, da bodo spremembe na terenu imele določene operativne posledice za UNMIK, dokler Varnostni svet ne

¹¹⁹ Takoj po razglasitvi neodvisnosti Kosova je srbski premier Koštunica dejal, da bo »Kosovo Srbija, dokler bo obstajal srbski narod«, in dodal, da so to »'nasilje brez primere' omogočile ZDA in njihova 'nemoralna in destruktivna politika'« (STA 2008b).

odloči drugače. Generalni sekretar je zaključil, da je njegov glavni cilj pri iskanju rešitve za Kosovo delovati »učinkovito, realistično in konkretno«, spoštovati mednarodni mir in varnost ter zagotoviti stabilnost Kosova (Sporočilo za javnost 2008).

Srbski predsednik Tadić je zagotovil, da Srbija nikoli ne bo priznala neodvisnega Kosova ter da se ne bo zatekla k uporabi sile. Dodal je, da sedanja demokratična Srbija ni odgovorna za dejanja režima Slobodana Miloševića, in opozoril, da bo priznanje neodvisnosti Kosova legaliziralo grožnjo s silo kot sredstvo za ustanavljanje novih držav. »Po takšnem dejanju svet nikoli več ne bo enak,« je povedal in opozoril, da suverenost in ozemeljska celovitost nobene države na svetu nista več varni.

Drugo izredno zasedanje prav tako ni prineslo soglasja članic Varnostnega sveta o razmerah na Kosovu. Medtem ko je ameriški veleposlanik Khalilzad pozdravil razglasitev neodvisnosti Kosova in dejal, »da se realnosti ne da več spremeniti« (Khalilzad 2007b), je ruski veleposlanik Čurkin opozarjal nasprotno. Dejal je, da je razglasitev neodvisnosti v nasprotju z resolucijo 1244 (1999), in ponovno pozval Posebnega predstavnika generalnega sekretarja na Kosovu, da razglasi odločitev kosovske skupščine za nično in neveljavno. Izpostavil je, da je za spremembo strukture UNMIK-a potrebna nova resolucija Varnostnega sveta, ter da je Generalni sekretar dolžan obvestiti Varnostni svet o takšnih načrtih. Dodal je, da je odločitev EU o napotitvi misije na Kosovo in implementaciji Ahtisaarijevega načrta prav tako v nasprotju z resolucijo 1244 (1999) (Čurkin 2008č).

Čeprav so vse države članice Varnostnega sveta izrazile obžalovanje, da Beograd in Priština nista dosegla skupnega dogovora, nekoliko presenetljivo nobena izmed njih ni podprla stališča Rusije, niti Kitajska. Slednja je bila mnenja da Kosovo predstavlja poseben primer v mednarodnih odnosih. Glede prihodnosti delovanja OZN na Kosovu, Varnostni svet prav tako ni imel skupnega stališča. Medtem ko so evropske države in ZDA (med vrsticami tudi Panama in Kostarika) v Varnostnem svetu pozdravile odločitev EU o prevzemu vodilne vloge na Kosovu, so azijske in afriške države skupaj z Rusijo, izrazile podporo nadaljnjemu upravljanju OZN in implementaciji resolucije 1244 (1999) na Kosovu. Generalni sekretar je vedel, da Varnostni svet ne bo enoten glede vprašanja prihodnosti OZN na Kosovu, zato je izpostavil, da bodo spremembe na terenu imele določene operativne posledice za UNMIK, dokler Varnostni svet ne odloči drugače.

7 ZAKLJUČEK

Ustanovljen z namenom zagotavljanja predvidljivosti in reda v svetovni ureditvi, OZN ostaja glavna organizacija, s katero mednarodna skupnost poskuša umiriti krize in konflikte, doseči premirja, organizirati mirovne misije, izvajati volitve in nadzirati razorožitve. Na vseh omenjenih področjih si je OZN nabral veliko znanja in izkušenj, zato je bilo po koncu hladne vojne pričakovati, da bo organizacija izpolnjevala dolžnosti, določene v UL OZN. Kljub temu so bili rezultati OZN v obdobju po hladni vojni mešani, od odmevnih uspehov (Namibija, Kambodža, El Salvador, Mozambik) do žalostnih neuspehov (Somalija, Bosna, Ruanda).

Pri zagotavljanju svoje primarne naloge, tj. vzdrževanje mednarodnega miru in varnosti, pa OZN ni odvisen samo od svoje volje, temveč od številnih dejavnikov, ki vplivajo na njegovo delovanje. Med takšne dejavnike zagotovo sodijo: preobremenjenost OZN in nesposobnost hitrega odziva, neustrezno upravljanje, neprimerne strategije ukrepanja ter nepripravljenost držav članic OZN, da prispevajo potrebno osebje, logistiko in finančna sredstva. OZN je torej v veliki meri odvisen od politične volje držav članic, še posebej velikih sil. Nacionalni interesi slednjih velikokrat pripeljejo do blokade Varnostnega sveta in posledično do odmika OZN pri reševanju ključnih vprašanj. V diplomski nalogi sem pokazala, da so na delovanje OZN v primeru Kosova imeli vpliv vsi navedeni dejavniki, vendar so se ti prepletali skozi različna časovna obdobja in različno intenzivno. Prav tako niso vplivali enako na delovanje organov OZN – Varnostnega sveta, Generalne skupščine in Generalnega sekretarja.

Po razpadu nekdanje Jugoslavije in stopnjevanju napetosti na Balkanu leta 1991 so bile oči mednarodne skupnosti uprte v dogajanje na Hrvaškem in v BiH, medtem ko nihče od glavnih mednarodnih akterjev, vključno z OZN, Kosovu ni posvetil večje pozornosti. V obdobju med letoma 1993 in 1998 se Varnostni svet z vprašanjem Kosova ni ukvarjal, navkljub opozorilom Generalne skupščine in NVO o diskriminatornih ukrepih jugoslovanskih oblasti in kršitvah človekovih pravic kosovskih Albancev. Države članice namreč niso ocenile, da razmere v provinci ogrožajo mednarodni mir in varnost. Na drugi strani se je Generalna skupščina na plenarnih zasedanjih vse od leta 1993 posvečala človekovim pravicam na Kosovu in je tako za nekaj let (do leta 1998) prevzela pobudo za reševanje kosovskega vprašanja v OZN. Zakaj se je Generalna skupščina, kjer prav tako sedijo stalne članice Varnostnega sveta, v tem obdobju ukvarjala s človekovimi pravicami na Kosovu, lahko pojasnimo z dejstvom, da imajo v Generalni skupščini vse države članice OZN en sedež in en glas. Njene resolucije prav tako niso pravno zavezujoče, kar omogoča lažje sprejemanje odločitev držav članic. Generalna skupščina je, v skladu z določili UL OZN (12. čl.), prenehala razpravljati o človekovih pravicah na

Kosovu, takoj zatem, ko je Varnostni svet ocenil, da razmere na Kosovu predstavljajo grožnjo mednarodnemu miru in varnosti.

Kosovskim Albancem z vztrajanjem Rugove pri pasivnem odporu in miroljubni politiki vprašanja o njihovem položaju in prihodnjem statusu ni uspelo uvrstiti na dnevni red pogajanj v Daytonu, kjer je bil po večletni krvavi vojni sklenjen mirovni sporazum za BiH. Na osnovi tega lahko zaključim, da je Varnostni svet, kot odgovorni za ohranjanje miru in varnosti v svetu, kljub vedenju dopuščal obsežne kršitve človekovih pravic in mednarodnega prava na Kosovu, ker te niso predstavljale neposredne grožnje interesom velikih sil. Hkrati je Varnostni svet Kosovu poslal nevarno sporočilo, da je za pridobitev njegove pozornosti potrebna vojna. Že v začetku leta 1998 je sledil radikalnejši pristop kosovskih Albancev. Na Kosovu je prišlo do izbruha množičnega nasilja.

V času stopnjevanja nasilja na Kosovu, med letoma 1998 in 1999, je ponovno pomembno izpostaviti neskladnost delovanja organov OZN. Medtem ko sta Generalni sekretar in Generalna skupščina opozarjala na zaostrovanje razmer in humanitarno katastrofo na Kosovu, so nacionalni interesi stalnih članic pripeljali do blokade Varnostnega sveta. Na eni strani so zahodne države izrazile zaskrbljenost nad razmerami na Kosovu, na drugi strani pa sta Rusija in Kitajska vnaprej napovedali veto na kakršno koli vojaško posredovanje na Kosovu, saj po njunem mnenju, razmere na Kosovu niso predstavljale grožnje mednarodnemu miru in varnosti. Tako je bil OZN odmaknjen ob rob reševanja kosovskega vprašanja, medtem ko sta se Amerika in Evropa pogajali kdaj, če sploh, je možna uporaba sil Nata brez predhodne odobritve Varnostnega sveta.

Vojaško posredovanje Nata na Kosovu brez mandata Varnostnega sveta nedvomno postavlja precedens v mednarodnih odnosih. Kakšne posledice bo imela sama Natova intervencija na delovanje mednarodne skupnosti je danes težko napovedati. Komisija za Kosovo je zaključila, da je bilo Natovo posredovanje na Kosovu nezakonito, ker Nato za akcijo ni dobil podpore Varnostnega sveta, vendar legitimno, saj je ustavilo množične kršitve človekovih pravic na Kosovu. S sprejetjem resolucije 1244 (1999) je Varnostni svet pooblastil namestitev mednarodnih enot na Kosovu in za nazaj legitimiziral intervencijo Nata na Kosovu. Kljub dejstvu, da je bil postavljen ob rob dogajanja v času pogajanj v Rambouilletu in vojaškega posredovanja Nata, se je OZN po koncu vojne na Kosovu vrnil v središče reševanja krize na Balkanu. OZN se je izkazal kot edini primerni akter za reševanje krize, saj so lahko zahodnoevropske države, skupaj z Rusijo in ZDA, ponovno soodločale o nadaljnjem upravljanju Kosova.

V resoluciji 1244 (1999) pa se Varnostni svet ni dotaknil ključnih vprašanj v osrčju 'vojne' med Srbi in Albanci: ali bo Kosovo postalo suverena država in kako dolgo bodo veljali začasni (*interim*) dogovori o mednarodnem upravljanju Kosova. Prav tako je resolucija prispevala k

številnim negotovostim glede mednarodnega upravljanja Kosova, saj države članice OZN na eni strani zavezuje k spoštovanju načel suverenosti in ozemeljske celovitosti ZRJ, na drugi strani pa jih poziva k znatni avtonomiji in dejanski samoupravi Kosova. Po mnenju Generalnega sekretarja je Varnostni svet z resolucijo začrtal pot k boljši prihodnosti prebivalcev Kosova. Vprašamo se lahko, zakaj se Kosovo po devetih letih upravljanja mednarodne skupnosti in po razglasitvi neodvisnosti februarja 2008 še vedno sooča s številnimi problemi (npr. segregacija in napetost med kosovskimi Albanci in pripadniki drugih etničnih skupnosti na Kosovu, šibko gospodarstvo, nedelovanje pravne države).

Začetne uspehe pri upravljanju mednarodne skupnosti na področju humanitarne pomoči (1999), vzpostavljanju administrativnih struktur (2000) in izvedbi prvih občinskih volitev na Kosovu (2000) gre pripisati dejstvu, da je bilo Kosovo do leta 2001 v središču pozornosti mednarodne skupnosti, po napadih 11. septembra 2001 v ZDA pa se je pozornost mednarodne skupnosti, vključno s finančnimi sredstvi, preusmerila k vojni proti terorizmu.

Humanitarno dejavnost, kot ključno prednostno nalogo mednarodnega upravljanja Kosova, je leta 2001 zamenjalo reševanje konkretnih političnih vprašanj (*de facto* razdelitev Mitrovice, naraščujoče sovraštvo Albancev do UNMIK-a, nadzor nekdanjega KLA in odnos UNMIK-a z Beogradom). Ta vprašanja je UNMIK reševal z veliko težavo, saj so se izkazala ne samo za logističen, temveč tudi za političen izziv. UNMIK-u tako ni uspelo implementirati zastavljenih 'Standardov za Kosovo', niti doseči enega izmed primarnih ciljev misije, tj. vzpostavitev večetnične družbe na Kosovu.

Razlogov za neuspeh je več. S pomočjo analize in primerjave dokumentov, sprejetih v Varnostnem svetu, poročil Generalnega sekretarja in sekundarne literature sem ugotovila, da obstaja velik razkorak med navodili, ki prihajajo iz New Yorka, in njihovo implementacijo na terenu. V primeru Kosova je do tega najverjetneje prišlo zaradi slabe ocene same narave konflikta med Srbi in kosovskimi Albanci s strani mednarodne skupnosti in posledično napačnega pristopa k rešitvi problema. Po devetih letih upravljanja se je izkazalo, da je primarni cilj UNMIK-a, tj. vzpostavitev večetnične družbe na Kosovu, zastavljen nerealno, saj kosovski Srbi še vedno živijo v enklavah, ne sodelujejo na volitvah na Kosovu in delujejo v vzporednih institucijah.

Dodatno je k neuspehu upravljanja na Kosovu pripomogla slaba koordinacija UNMIK-a in negotovost glede delitve pristojnosti med štirimi stebri. Prav tako so se velikokrat prekrivala področja odgovornosti mednarodnih institucij, zaradi česar je prihajalo do tekmovalnosti, podvajanja del in birokratsih trenj. Drugi dejavniki, ki so negativno vplivali na delovanje OZN na Kosovu, so bili: pomanjkanje politične volje, še posebej držav članic Skupine za stike, da prispevajo zadostna sredstva, osebje in potrebno logistiko za implementacijo resolucije 1244

(1999), počasna vzpostavitev UNMIK-a, odsotnost represivnega aparata (policije) in učinkovitega sodstva, neobstoj vnaprej pripravljenega načrta o delovanju in nalogah misije, nepripravljenost uradnikov UNMIK-a na izzive na terenu ter pomanjkanje dialoga z Beogradom.

Marca 2004 je izbruh nasilja na Kosovu šokiral svet. Če pa pogledamo stanje na terenu, nasilje ne bi smelo biti presenečnje. Nezadovoljstvo prebivalcev Kosova zaradi nedoločenosti končnega političnega statusa Kosova, pomanjkanja gospodarskih priložnosti ter razočaranje nad delovanjem UNMIK-a, so bili po mnenju Posebnega odposlanca Eideja glavni dejavniki za izbruh nasilja, ki je pokazalo, da je na Kosovu nujno potreben nov način upravljanja. Posebni odposlanec Eide je zato ocenil, da nikoli ne bo primernega trenutka za začetek pogajanj o političnem statusu Kosova in predlagal takojšen, vendar previden prehod k pogovorom. V obdobju stagnacije se je UNMIK zadovoljil z načinom upravljanja na Kosovu in mu zato ni uspelo oceniti dejanskega stanja na terenu. Kot posledica, se je izbruh nasilja izkazal za prelomni trenutek, saj je mednarodna skupnost spoznala, da je *status quo* na Kosovu nevzdržen.

Skladno z Eidejevim priporočilom, so se pogajanja med Beogradom in Prištino o končnem statusu Kosova začela konec leta 2005. Posebnemu predstavniku za prihodnji status Kosova Ahtisaariju ni uspelo zblížati stališč obeh strani, zato je predlagal načrt, v katerem je za rešitev statusa Kosova predvidel določeno stopnjo neodvisnosti in mednarodno prisotnost (EU) na Kosovu. Ker je Rusija v Varnostnem svetu zavrnila Ahtisaarijev predlog, so se pogajanja nadaljevala v okviru Trojke. Slednja pa niso služila namenu iskanja rešitve statusa, temveč pridobivanju časa, za usklajevanje politik glede Kosova znotraj EU ter med EU in ZDA. OZN je bil tako ponovno postavljen ob rob reševanja kosovskega vprašanja, medtem ko je Priština skupaj z EU in ZDA, usklajevala še zadnje podrobnosti glede razglasitve neodvisnosti Kosova.

V času pogajanj o končnem statusu Kosova pod okriljem Trojke je zanimivo izpostaviti tudi dinamiko med Varnostnim svetom, Generalnim sekretarjem in EU. Slednja jasno pokaže, da Varnostni svet zaradi blokade ni mogel sprejeti odločitve glede prihodnjega statusa Kosova, Generalni sekretar pa te odgovornosti ni želel sprejeti. Medtem ko so neformalna pogajanja med EU in Sekretariatom OZN o prenosu odgovornosti na Kosovu z UNMIK-a na misijo EU potekala že več mesecev, je Unija zaradi blokade VS čakala na 'vabilo' Generalnega sekretarja. Slednji je podlegel velikim pritiskom iz vseh strani, še posebej s strani Rusije. Generalni sekretar se je namreč le redko udeleževal zasedanj Varnostnega sveta o Kosovu in tudi ko je bil navzoč, je zasedanje zapustil takoj ko je zaključil svoj govor. Najverjetneje se je želel izogniti 'neprijetnim' vprašanjem o njegovem stališču in nadaljnjih potezah glede rešitve statusa Kosova. Generalni sekretar je namreč decembra 2007 pozdravil odločitev EU o prevzemu vodilne vloge pri upravljanju Kosova, zaradi česar je bil deležen ostre kritike s strani Rusije.

Po končanih pogajanjih v okviru Trojke, se je vprašanje Kosova decembra 2007 vrnilo na dnevni red Varnostnega sveta, kjer so v ospredje ponovno stopili interesi stalnih članic. Medtem ko so zahodne države zagovarjale implementacijo Ahtisaarijevega načrta in poudarjale, da ohranjanje *statusa quo* pomeni grožnjo za Kosovo in Evropo, je Rusija opozarjala na kršitev mednarodnega prava in na nevarnost precedensa v primeru razglasitve neodvisnosti Kosova. Ob blokadi Varnostnega sveta in ne vključevanju Generalnega sekretarja v reševanje statusa na Kosovu je bil OZN ponovno odmaknjen ob rob dogajanja. Glavno vlogo pri iskanju rešitve sta prevzela EU in ZDA, dejansko pa je v začetku leta 2008 šlo le še za usklajevanje 'nekaj podrobnosti' z voditelji Kosova pred razglasitvijo neodvisnosti.

Po dogovoru z ZDA in EU je kosovski parlament sprejel Deklaracijo o neodvisnosti 17. februarja 2008. Po pričakovanjih je Rusija takoj sklicala izredno sejo Varnostnega sveta in zahtevala, da Generalni sekretar razglasi odločitev kosovske skupščine za nično in neveljavno. Nekoliko presenetljivo na izredni seji nobena izmed ostalih članic Varnostnega sveta ni podprla stališča Rusije, niti Kitajska, ki je bila mnenja da Kosovo predstavlja poseben primer v mednarodnih odnosih. Čeprav so vse države članice Varnostnega sveta izrazile obžalovanje, da Beograd in Priština nista dosegla skupnega dogovora, sta le Rusija in Vietnam izrecno izpostavila, da razglasitev neodvisnosti pomeni kršitev mednarodnega prava, UL OZN in resolucije VS 1244 (1999). Članice Varnostnega sveta pa so bile razdeljene glede nadaljnje vloge OZN pri upravljanju Kosova, kljub temu, da so neformalna pogajanja med New Yorkom in Brusljem o prenosu odgovornosti iz UNMIK-a na misijo EU, potekala že več mesecev. Medtem ko so evropske države in ZDA v Varnostnem svetu pozdravile odločitev EU o prevzemu vodilne vloge na Kosovu, so azijske in afriške države skupaj z Rusijo, izrazile podporo nadaljnjemu upravljanju OZN in implementaciji resolucije 1244 (1999) na Kosovu. Takšen razkorak med članicami Varnostnega sveta jasno kaže na to, da so države ponovno delovale v skladu s svojimi interesi. Ker se EU želi dokazati kot enakovreden globalni akter pri upravljanju konfliktov, so evropske države v Varnostnem svetu jasno podprle odločitev evropskega sveta o prevzemu primarne odgovornosti za upravljanje Kosova. Po drugi strani, so ZDA podprle umik OZN (svojih čet) s Kosova zaradi vojne v Iraku, medtem ko je bil interes Rusije ravno nasproten, tj. pod okriljem OZN ostati prisotna na Kosovu. Ker Varnostni svet ni odločil drugače, se bo na Kosovu pričela implementacija Ahtisaarijevega načrta, ki predvideva postopen umik OZN s Kosova in prenos odgovornosti pri nadaljnjem upravljanju Kosova na EU.

Kako bo razglasitev neodvisnosti Kosova vplivala na sistem mednarodnih odnosov? Ali bo imela širše posledice in bo postala precedens v mednarodni skupnosti, kot na to opozarja Rusija ali se bo v zgodovino zapisala kot primer *sui generis*? Rusija je nenehno opozarjala, da bo Kosovo

postal nevaren precedens in bo sprožil domino efekt v mednarodnih odnosih. Zato lahko sklepamo, da je priznanje neodvisnosti Kosova s strani nekateri stalnih članic Varnostnega sveta pripomoglo k temu, da je Rusija po napadu Gruzije na gruzijsko separatistično regijo Južno Osetijo, priznala neodvisnost separatističnih pokrajin Južne Osetije in Abhazije, ki sta neodvisnost razglasili že pred 17 leti. Zahodne države so strogo obsodile rusko priznanje neodvisnosti pokrajinama, kar kaže na dejstvo, da države brez zadržka delujejo v skladu s svojimi interesi pri upoštevanju načel mednarodnega prava (suverenosti in ozemeljske celovitosti).

Naloga je pokazala, da so nacionalni interesi stalnih članic Varnostnega sveta onemogočili večjo vlogo OZN pri reševanju kosovskega vprašanja, saj je bil OZN v času sprejemanja ključnih odločitev (intervencija Nata, rešitev končnega statusa), odmaknjen od rob reševanja krize na Kosovu. Zaradi same strukture OZN in posebnih pristojnosti, ki jih imajo stalne članice Varnostnega sveta, lahko sklepamo, da bo OZN izključen tam, kjer se ukrepi mednarodne skupnosti dotikajo načel mednarodnega prava in jih potencialno postavljajo pod vprašaj. Interesi nacionalnih držav, pa v primeru Kosova, niso pripeljali samo do blokade Varnostnega sveta, temveč tudi do neaktivnosti Generalnega sekretarja pri iskanju rešitve končnega statusa Kosova.

Poleg nacionalnih interesov stalnih članic Varnostnega sveta, so na upravljanje OZN na Kosovu vplivali številni dejavniki (preobremenjenost OZN in nesposobnost hitrega odziva, neustrezno upravljanje, neprimerne strategije ukrepanja), ki so po eni strani povzročili neučinkovitost OZN oziroma njegovo neaktivnost ter neudeležnost, po drugi strani pa prispevali k nasilju in človeškemu trpljenju na Kosovu, kar je privedlo do končnega statusa Kosova, ki tudi v prihodnje ostaja sporen tako na regionalni, kot tudi na globalni ravni.

8 LITERATURA

- Abiew, Francis Kofi. 1999. *The Evolution of the Doctrine of Humanitarian Intervention*. The Hague: Kluwer Law International.
- Ahtisaari, Marti. 2001. *Misija u Beogradu*. Beograd: »Filip Višnjić«.
- Akehurst, Michael. 1984. Humanitarian Intervention. V *Intervention in World Politics*, ur. Hedley Bull, 95–118. Oxford: Oxford University Press.
- Alberto, Ricardo. 2008. *Media stakeout*, 14. 2. 2008. Dostopno prek: <http://www.un.org/webcast/2008a.html> (7. september 2008).
- Albright, Madeleine. 2006. *Mighty and the Almighty: Reflections on America, God, and World Affairs*. New York: Harper Collins Publishers.
- Amnesty International. 2008. *Human rights in Republic of Serbia*. Dostopno prek: <http://www.amnesty.org/en/region/serbia> (2. junij 2008).
- Balcer, Adam. 2003. Kosovo – the question of final status. *CES Studies*, 48–63.
- Barnett, Michael. 1999. UN Vanquished: Review Essay. *Global Governance* 5: 513–520.
- Booth, Ken, ur. 2001. *The Kosovo Tragedy: The Human Rights Dimensions*. Portland, OR: Frank Cass.
- Boutros-Ghali, Boutros. 1999. *Unvanquished: A U.S.-U.N. Saga*. New York: Random House.
- Brownlie, Ian. 1963. *International Law and the Use of Force by States*. Oxford: Clarendon Press.
- Çakmak, Cenap. 2008. *Civil Society actors in International Law and World Politics: Definition, Conceptual Framework, Problems*. Dostopno prek: <http://www.globalpolicy.org/ngos/intro/growing/2008/01civilintl.pdf> (20. september 2008).
- Callaway, Rhonda L. in Julie Harrelson-Stephens, ur. 2007. *Exploring International Human Rights*. London: Lynne Rienner Publishers.
- Caplan, Richard. 1998. International diplomacy and the crisis in Kosovo. *International Affairs* 74 (4): 745–761.
- Carnegie Commission. 1997. *Preventing deadly conflict: Final Report*. New York: Carnegie Corporation.
- Chesterman, Simon. 2001. *Just war or Just Peace? Humanitarian Intervention and International Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Chollet, Derek. 2007. UN, Rediscovered. *The National Interest* 88: 57–61.
- Chomsky, Noam. 2000. *Novi militaristički humanitarizam: Lekcije Kosova*. Beograd: »Filip Višnjić«.

- CIA. 2008. *The World Factbook – Kosovo*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html> (12. oktober 2008).
- Claude, Inis L. 1996. Peace and Security: Prospective Roles for the Two United Nations. *Global Governance* 2: 289–298.
- Clinton, Bill. 2004. *My Life*. New York: Vintage Books.
- Čurkin, Vitalij. 2007a. *Media stakeout*, 20. 7. 2007. Dostopno prek: <http://www.un.org/webcast/2007.html> (7. september 2008).
- Čurkin, Vitalij. 2007b. *Media stakeout*, 7. 12. 2007. Dostopno prek: <http://www.un.org/webcast/2007.html> (7. september 2008).
- Čurkin, Vitalij. 2007c. *Media stakeout*, 19. 12. 2007. Dostopno prek: <http://www.un.org/webcast/2007.html> (7. september 2008).
- Čurkin, Vitalij. 2008a. *Media stakeout*, 16. 1. 2008. Dostopno prek: <http://www.un.org/webcast/2008a.html> (7. september 2008).
- Čurkin, Vitalij. 2008b. *Media stakeout*, 14. 2. 2008. Dostopno prek: <http://www.un.org/webcast/2008a.html> (7. september 2008).
- Čurkin, Vitalij. 2008c. *Media stakeout*, 17. 2. 2008. Dostopno prek: <http://www.un.org/webcast/2007.html> (7. september 2008).
- Daytonski sporazum – Dayton Peace Agreement* ali *The General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina*, podpisan v Parizu, 14. 12. 1995. Dostopno prek: http://www.ohr.int/dpa/default.asp?content_id=380 (20. september 2006).
- De La Sabliere, Jean-Marc. 2007. *Media stakeout*, 20. 7. 2007. Dostopno prek: <http://www.un.org/webcast/2007.html> (7. september 2008).
- Debiel, Tobias. 2000. Strengthening the UN as an Effective World Authority: Cooperative Security Versus Hegemonic Crisis Management. *Global Governance* 6: 25–41.
- Deklaracija o neodvisnosti – *Declaration of independence*, sprejeta 17. 2. 2008, v Prištini, http://www.assembly-kosova.org/common/docs/declaration_independence.pdf (16. september 2008).
- Edwards, Geoffrey. 1992. European Responses to the Yugoslav Crisis: An Interim Assessment. V *Toward political union: planning a Common Foreign and Security Policy in the European Community*, ur. Rummel Reinhardt, 165–189. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft.
- Edwards, Geoffrey. 1997. The potential and limits of the CFSP: The Yugoslav example. V *Foreign policy of the European Union: from EPC to CFSP and beyond*, ur. Elfriede

- Regelsberger, Philippe de Schoutheete de Travarent in Wolfgang Wessels, 173–195. Boulder/London: Lynne Rienner Publishers.
- Europa. 2007. *Pogodbe in zakonodaja*. Dostopno prek: http://europa.eu/abc/treaties/index_sl.htm (22. avgust 2007).
- European Union @ United Nations. 2007a. *Troika Statement on Meeting with Belgrade and Pristina, New York*. Dostopno prek: http://europa-eu-un.org/articles/fr/article_7350_fr.htm (12. maj 2008).
- European Union @ United Nations. 2007b. *Kosovo' Status: Troika Press Communiqué, Baden Conference*. Dostopno prek: http://www.europa-eu-un.org/articles/en/article_7562_en.htm (12. maj 2008).
- Evans, Gareth. 2005. Foreword. V *The United Nations, Peace and Security*, ur. Ramesh Thakur, xi.–xv. New York: Cambridge University Press.
- Frank, Thomas M. 1999. Sidelined in Kosovo? *Foreign Affairs* 78 (4): 116–122.
- Generalna skupščina. 1993. *Situation of human rights in the territory of the former Yugoslavia: violations of human rights in the Republic of Bosnia and Herzegovina, the Republic of Croatia and the Federal Republic of Yugoslavia (Serbia and Montenegro)* - Položaj človekovih pravic na območju nekdanje Jugoslavije: kršitve človekovih pravic v Bosni in Hercegovini, Republiki Hrvaški in Republiki Jugoslaviji (Srbija in Črna gora), A/RES/48/153, sprejeta 20. 12. 1993. Dostopno prek: <http://www.un.org/Depts/dhl/res/resa48.htm> (7. oktober 2006).
- Generalna skupščina. 1994. *Situation of human rights in Kosovo* - Stanje človekovih pravic na Kosovu, A/RES/49/204, sprejeta 23. 12. 1994. Dostopno prek: <http://www.un.org/documents/ga/res/49/a49r204.htm> (15. november 2005).
- Generalna skupščina. 1995. *Situation of human rights in Kosovo* - Stanje človekovih pravic na Kosovu, A/RES/50/190, sprejeta 22. 12. 1994. Dostopno prek: <http://www.un.org/documents/ga/res/50/a50r190.htm> (15. november 2005).
- Generalna skupščina. 1998. *Situation of human rights in Kosovo* - Stanje človekovih pravic na Kosovu, A/RES/52/139, sprejeta 3. 3. 1998. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/770/83/PDF/N9877083.pdf?OpenElement> (15. oktober 2006).
- Generalna skupščina. 1999. *Situation of human rights in Kosovo* - Stanje človekovih pravic na Kosovu, A/RES/53/164, sprejeta 25. 2. 1999. Dostopno prek: <http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/43922c88ddb2300180256745004b5f56?Opendocument> (15. oktober 2006).

- Generalna skupščina. 2000. *Report of the panel on United Nations Peace Operations* - Poročilo odbora o mirovnih operacijah Združenih narodov, A/55/305–S/2000/809, sprejeto 21. 8. 2000. Dostopno prek: http://www.un.org/peace/reports/peace_operations/ (27. marec 2007).
- Generalna skupščina. 2000. *Situation of human rights in Kosovo* - Stanje človekovih pravic na Kosovu, A/RES/54/183, sprejeta 29. 2. 2000. Dostopno prek: <http://www.un.org/esa/documents/ares54.htm> (15. november 2005).
- Generalni sekretar. 1992. *An Agenda for Peace; Preventive Diplomacy, peacemaking and peace-keeping* - Dnevni red za mir; preventivna diplomacija, vzpostavljanje in ohranjanje miru, A/47/277 - S/24111. Dostopno prek: <http://www.un.org/docs/SG/agpeace.html> (20. marec 2007).
- Generalni sekretar. 1998a. *Report of the Secretary General prepared pursuant to Security Council Resolution 1160 (1998)* - Poročilo Generalnega sekretarja, pripravljeno na podlagi Resolucije Varnostnega sveta 1160 (1998), S/1998/361. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/119/19/PDF/N9811919.pdf?OpenElement> (20. september 2006).
- Generalni sekretar. 1998b. *Report of the Secretary General prepared pursuant to Security Council Resolution 1160 (1998)* - Poročilo Generalnega sekretarja, pripravljeno na podlagi Resolucije Varnostnega sveta 1160 (1998), S/1998/470. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/155/63/PDF/N9815563.pdf?OpenElement> (20. september 2006).
- Generalni sekretar. 1998c. *Report of the Secretary General prepared pursuant to Security Council Resolution 1160 (1998)* - Poročilo Generalnega sekretarja, pripravljeno na podlagi Resolucije Varnostnega sveta 1160 (1998), S/1998/608. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/188/59/PDF/N9818859.pdf?OpenElement> (20. september 2006).
- Generalni sekretar. 1998č. *Report of the Secretary General prepared pursuant to Security Council Resolution 1160 (1998)* - Poročilo Generalnega sekretarja, pripravljeno na podlagi Resolucije Varnostnega sveta 1160 (1998), S/1998/712. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/227/91/PDF/N9822791.pdf?OpenElement> (20. september 2006).
- Generalni sekretar. 1998d. *Report of the Secretary General prepared pursuant to Security Council Resolution 1160 (1998), 1199 (1998) and 1203 (1998)* - Poročilo Generalnega sekretarja, pripravljeno na podlagi resolucij Varnostnega sveta 1160 (1998), 1199 (1998)

in 1203 (1998), S/1998/1068. Dostopno prek:
<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/343/66/IMG/N9834366.pdf?OpenElement>
(1. december 2005).

Generalni sekretar. 1998e. *Report of the Secretary General prepared pursuant to Security Council Resolution 1160 (1998), 1199 (1998) and 1203 (1998)* - Poročilo Generalnega sekretarja, pripravljeno na podlagi resolucij Varnostnega sveta 1160 (1998), 1199 (1998) in 1203 (1998), S/1998/1147. Dostopno prek:
<http://www.un.org/peace/kosovo/s981147.pdf> (1. december 2005).

Generalni sekretar. 1999a. *Report of the Secretary General prepared pursuant to Security Council Resolution 1160 (1998), 1199 (1998) and 1203 (1998)* - Poročilo Generalnega sekretarja, pripravljeno na podlagi resolucij Varnostnega sveta 1160 (1998), 1199 (1998) in 1203 (1998), S/1999/99. Dostopno prek: <http://www.hri.ca/fortherecord1999/documentation/security/s-1999-99.htm> (1. december 2005).

Generalni sekretar. 1999b. *Report of the Secretary General prepared pursuant to Security Council Resolution 1160 (1998), 1199 (1998) and 1203 (1998)* - Poročilo Generalnega sekretarja, pripravljeno na podlagi resolucij Varnostnega sveta 1160 (1998), 1199 (1998) in 1203 (1998), S/1999/293. Dostopno prek:
<http://www.hri.ca/fortherecord1999/documentation/security/s-1999-293.htm> (1. december 2005).

Generalni sekretar. 1999č. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/1999/779. Dostopno prek: <http://daccess-ods.un.org/TMP/2404774.html> (1. december 2005).

Generalni sekretar. 1999c. *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 10 of Security Council resolution 1244 (1999)* - Poročilo Generalnega sekretarja, pripravljeno na podlagi 10. odstavka Resolucije Varnostnega sveta 1244 (1999), S/1999/672. Dostopno prek:
<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/175/05/IMG/N9917505.pdf?OpenElement> (1. december 2005).

Generalni sekretar. 1999d. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/1999/987. Dostopno prek:
<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/267/07/IMG/N9926707.pdf?OpenElement>
(1. december 2005).

- Generalni sekretar. 2000a. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/2000/177. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/325/36/IMG/N0032536.pdf?OpenElement> (1. december 2005).
- Generalni sekretar. 2000b. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/2000/538. Dostopno prek: <http://daccess-ods.un.org/TMP/1827112.html> (1. december 2005).
- Generalni sekretar. 2000c. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/2000/1196. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/798/33/IMG/N0079833.pdf?OpenElement> (1. december 2005).
- Generalni sekretar. 2001a. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/2001/218. Dostopno prek: <http://daccess-ods.un.org/TMP/5995638.html> (1. december 2005).
- Generalni sekretar. 2001b. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/2001/926. Dostopno prek: <http://daccess-ods.un.org/TMP/8160836.html> (1. december 2005).
- Generalni sekretar. 2002a. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/2002/62. Dostopno prek: <http://daccess-ods.un.org/TMP/1904406.html> (1. december 2005).
- Generalni sekretar. 2002b. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/2002/436. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/336/06/IMG/N0233606.pdf?OpenElement> (1. december 2005).
- Generalni sekretar. 2002c. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/2002/779. Dostopno prek:

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/484/48/IMG/N0248448.pdf?OpenElement> (1. december 2008).

Generalni sekretar. 2002č. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/2002/1126. Dostopno prek: <http://daccessods.un.org/TMP/5043454.html> (1. december 2005).

Generalni sekretar. 2003a. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/2003/113. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/228/98/IMG/N0322898.pdf?OpenElement> (2. december 2005).

Generalni sekretar. 2004a. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/2004/71. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/216/64/IMG/N0421664.pdf?OpenElement> (2. december 2005).

Generalni sekretar. 2004b. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/2004/348. Dostopno prek: <http://daccessods.un.org/TMP/8601573.html> (2. december 2005).

Generalni sekretar. 2004c. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/2004/613. Dostopno prek: <http://daccessods.un.org/TMP/9119802.html> (2. december 2005).

Generalni sekretar. 2004č. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/2004/907. Dostopno prek: <http://daccessods.un.org/TMP/1440542.html> (2. december 2005).

Generalni sekretar. 2004d. *Letter dated 17 November 2004 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council* - Pismo Generalnega sekretarja, naslovljeno na Predsedujočega Varnostnemu svetu, z dne 17. novembra 2004, S/2004/932. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/632/22/PDF/N0463222.pdf?OpenElement> (2. december 2005).

- Generalni sekretar. 2005. *Letter dated 7 October 2005 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council* - Pismo Generalnega sekretarja, naslovljeno na Predsedujočega Varnostnemu svetu, z dne 7. oktobra 2005, S/2005/635. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/540/69/PDF/N0554069.pdf?OpenElement> (10. avgust 2008).
- Generalni sekretar. 2007a. *Report of the Special Envoy of the Secretary-General on Kosovo's Future Status and Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement* - Poročilo Posebnega odposlanca Generalnega sekretarja za prihodnji status Kosova in predlog o rešitvi statusa Kosova, S/2007/168 in S/2007/168/Add.1. V arhivu avtorice.
- Generalni sekretar. 2007b. *Secretary-General's Statement on the New Period of Engagement on Kosovo* – Izjava Generalnega sekretarja o novem obdobju reševanja kosovskega vprašanja. Dostopno prek: <http://www.un.org/apps/sg/sgstats.asp?nid=2692> (15. avgust 2008).
- Generalni sekretar. 2008. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* - Poročilo Generalnega sekretarja o Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu, S/2007/768. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/653/48/PDF/N0765348.pdf?OpenElement> (15. avgust 2008).
- Gheciu, Alexandra. 2005. International Norms, Power and the Politics of International Administration: The Kosovo Case. *Geopolitics* 10 (2005): 121–146.
- Griffin, Michele in Bruce Jones. 2000. Building Peace Through Transnational Authority: New Directions, Major Challenges. *International Peacekeeping* 7 (4): 75–90.
- Griffin, Michele. 2003. The Helmet and the Hoe: Linkages between United Nations Development Assistance and Conflict Management. *Global Governance* 9: 199–217.
- Haas, Richard N. 1999. *Intervention. The Use of American Military Force in the Post-Cold War World*. Washington D.C.: Brookings Institution.
- Human Rights Watch. 2008. *Europe/Central Asia: Serbia*. Dostopno prek: <http://www.hrw.org/doc?t=europe&c=serbia> (2. junij 2008).
- Independent International Commission on Kosovo. 2000. *The Kosovo Report*. Dostopno prek: <http://www.reliefweb.int/library/documents/thekosovoreport.htm> (10. oktober 2006).
- International Crisis Group. 2001a. *Kosovo: Landmark election*. Balkans Report N°120, 21. 11. 2001. Dostopno prek: http://www.crisisgroup.org/library/documents/europe/balkans/120_kosovo_landmark_election.pdf (10. februar 2007).
- International Crisis Group. 2001b. *Bosnia: Reshaping the international machinery*. Balkans Report N°120, 29. 11. 2001. Dostopno prek:

- http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400499_29112001-1.pdf
(13. oktober 2008).
- International Crisis Group. 2002. *A Kosovo Roadmap (I): Addressing Final Status*. Balkans Report N°124, 1. 3. 2002. Dostopno prek: http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400561_01032002.pdf (10. februar 2007).
- International Crisis Group. 2005. *Kosovo: Toward the Final Status*. Europe Report N°161, 24. 1. 2005. Dostopno prek: http://www.crisisgroup.org/library/documents/europe/balkans/161_kosovo_toward_final_status.pdf (10. februar 2007).
- International Crisis Group. 2006a. *Kosovo's Status: Difficult Months Ahead*. Europe Briefing N°45, 20. 12. 2006. Dostopno prek: http://www.crisisgroup.org/library/documents/europe/balkans/b45_kosovos_status_difficult_months_ahead.pdf (10. februar 2007).
- International Crisis Group. 2006b. *Kosovo's Status: Delay is risky*. Europe Report N°177, 10. 11. 2006. Dostopno prek: http://www.crisisgroup.org/library/documents/europe/balkans/177_kosovo_status_delay_is_risky.pdf (10. februar 2007).
- International Crisis Group. 2007a. *Kosovo: No good alternatives to the Ahtisaari plan*. Europe Report N°182, 14. 5. 2007. Dostopno prek: http://www.crisisgroup.org/library/documents/europe/balkans/182_kosovo_no_good_alternatives_to_the_ahtisaari_plan.pdf (6. avgust 2008).
- International Crisis Group. 2007b. *Kosovo countdown: A blueprint for transition*. Europe Report N°188, 6. 12. 2007. Dostopno prek: http://www.crisisgroup.org/library/documents/europe/balkans/188_kosovo_countdown_a_blueprint_for_transition.pdf (6. avgust 2008).
- Jelušič, Ljubica. 1997. *Legitimnost sodobnega vojaštva*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Joyner, Christopher C. 1999. The United Nations and Democracy. *Global Governance* 5: 333–357.
- Judah, Tim. 2000. *Kosovo: War and Revenge*. New Haven in London: Yale University Press.
- Khalilzad, Zalmay. 2007a. *Media stakeout*, 12. 12. 2007. Dostopno prek: <http://www.un.org/webcast/2007.html> (07. september 2008).
- Khalilzad, Zalmay. 2007b. *Media stakeout*, 19. 12. 2007. Dostopno prek: <http://www.un.org/webcast/2007.html> (7. september 2008).
- Khalilzad, Zalmay. 2008a. *Media stakeout*, 16. 1. 2008. Dostopno prek: <http://www.un.org/webcast/2008a.html> (7. september 2008).

- Khalilzad, Zalmay. 2008b. *Media stakeout*, 18. 2. 2008 Dostopno prek: <http://www.un.org/webcast/2007.html> (7. september 2008).
- King, Ian in Whit Mason. 2006. *Peace at any Price: How the world failed Kosovo*. London: Hurst & Company.
- Kumbaro, Dajena. 2001. *The Kosovo Crisis in an International Law Perspective: Self-Determination, Territorial Integrity and the NATO Intervention*. Dostopno prek: <http://www.nato.int/acad/fellow/99-01/kumbaro.pdf> (10. februar 2007).
- Leurdijk, Dick. 2003. The UN and NATO: The Logic of Primacy. V *The United Nations and Regional Security. Europe and Beyond*, ur. Michael Pugh in Waheguru Pal Singh, 57–74. Boulder/London: Lynee Reinner Publishers
- Luard, Evan, ur. 2001. *Človek, država in vojna*. Ljubljana: Znanstvena knjižnica FDV.
- Lyons, Gene M. 1999. The UN and American Politics: Review Essay. *Global Governance* 5: 497–511.
- Makinda, Samuel M. 1996. Sovereignty and International Security: Challenges for the United Nations. *Global Governance* 2: 149–168.
- Matheson, Michael J. 2001. United Nations governance of postconflict societies. *The American Journal of International Law* 95 (1): 76–85.
- Maynes, W. Charles in Robert A. Williamson, ur. 1996. *United States Foreign Policy and the United Nations*. New York: Norton.
- Miall, Hugh, Oliver Ramsbotham in Tom Woodhouse. 1999. *Contemporary Conflict Resolution*. Cambridge: Polity Press.
- Milano, Enrico. 2003. Security Council Action in the Balkans: reviewing the Legality of Kosovo's Territorial Status. *European Journal of International Law* 14 (5): 999–1022.
- Mills, Kurt. 2005. Neo-Humanitarianism: The Role of International Humanitarian Norms and Organizations in Contemporary Conflict. *Global Governance* 11: 161–183.
- Minić, Miloš. 2000. *Ratovi na Kosovu (1998/1999) i u Čečeniji*. Sarajevo: Rabic.
- Nato. 2006. *Nato's role in Kosovo*. Dostopno prek: <http://www.nato.int/kosovo/history.htm> (10. oktober 2006).
- Novak, Staša. 2006. *Vloga OVSE pri reševanju kosovskega vprašanja*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
- OZN. 2006. *Sistem OZN in mednarodna varnost*. Dostopno prek: <http://www.un.int/slovenia/sistem.html> (9. oktober 2006).
- PBC. 2004. Ghosts of Rwanda. *Frontline*. Dostopno prek: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/ghosts/> (9. oktober 2008).

- Pirjevec, Jože. 2003. *Jugoslovanske vojne: 1991–2001*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Reisman, Michael W. 1995. Humanitarian Intervention and Fledgling Democracies. *Fordham International Law Journal* 18 (3): 794–805.
- Remacle, Eric. 1993. The Yugoslav crisis as a test case for CSCE's role in conflict prevention and crisis management. V *The CSCE in the 1990s: constructing European security and cooperation*, ur. Michael R Lucas, 109–142. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft.
- Reuters. 2007. *Russia blocks G8 moves on Kosovo independence*. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/topNews/idUSL084481120070608?pageNumber=2&virtualBrandChannel=0> (15. avgust 2008).
- Reychler, Luc. 1994. The Art of Conflict Prevention: Theory and Practice. V *The Art of Conflict Prevention*, ur. Werner Bauwens in Luc Reychler, 14–15. London: Brassey's.
- RIA Novosti. 2007. *Russia appoints envoy for Kosovo Contact Group's troika*. Dostopno prek: <http://en.rian.ru/russia/20070731/70037572.html> (5. september 2008).
- Ronzitti, Natalino. 1985. *Rescuing Nationals Abroad Through Military Coercion and Intervention on Grounds of Humanity*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers.
- Roter, Petra. 2008. *Managing inter-ethnic relations in the context of international regimes*. 13th Annual ASN Convention, 10.–12. 4. 2008. Columbia University, New York.
- Roth, Ken. 2004. *War in Iraq: Not a Humanitarian Intervention*. Human Rights Watch, World Report. Dostopno prek: <http://hrw.org/wr2k4/3.htm> (10. februar 2007).
- RTVSLO. 2005. *V letu dni do rešitve za Kosovo?* Dostopno prek: http://www.rtvsl.si/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=2&c_id=96619&tokens=kosovo+ (15. avgust 2008).
- RTVSLO. 2006. *Začetek pogajanj o Kosovu*. Dostopno prek: http://www.rtvsl.si/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=2&c_id=101567&tokens=kosovo+ (15. avgust 2008).
- RTVSLO. 2007a. *Predlog o Kosovu ostaja jabolko spora*. Dostopno prek: http://www.rtvsl.si/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=2&c_id=132175&tokens=kosovo+ (15. avgust 2008).
- RTVSLO. 2007b. *Srbija zavrnila Ahtisaarijev načrt*. Dostopno prek: http://www.rtvsl.si/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=2&c_id=133906&tokens=kosovo+ (15. avgust 2008).
- Šabič, Zlatko. 1999. Institucionalizacija mednarodne skupnosti od sedemnajstega stoletja do druge svetovne vojne. *Časopis za kritiko znanosti* 27 (197): 15–32.

- Sawers, John. 2007. *Media stakeout*, 12. 12. 2007. Dostopno prek: <http://www.un.org/webcast/2007.html> (7. september 2008).
- Schwegmann, Christoph. 2000. The Contact Group and its impact on the European institutional structure. Dostopno prek: <http://aei.pitt.edu/677/01/occ16.pdf> (15. februar 2007).
- Security Council Report. 2007a. *October 2007 – Kosovo*. Dostopno prek: http://www.securitycouncilreport.org/site/c.glKWLeMTIsG/b.3454399/k.4CC/October_2007brKosovo.htm (17. april 2008).
- Security Council Report. 2007b. *December 2007 – Kosovo*. Dostopno prek: <http://www.securitycouncilreport.org/site/c.glKWLeMTIsG/b.3602251/> (17. april 2008).
- Security Council Report. 2008. *January 2008 – Kosovo*. Dostopno prek: <http://www.securitycouncilreport.org/site/c.glKWLeMTIsG/b.3750607/> (17. april 2008).
- Sica, Mario. 1997. The Role of the OSCE in the former Yugoslavia after the Dayton Peace agreement. V *The OSCE in the maintenance of peace and security: conflict prevention, crisis management and peaceful settlement of disputes*, ur. Michael Boethe, Natalino Ronzitti in Alan Rosas, 479–493. The Hague/London/Boston: Kluwer Law International.
- Simoniti, Iztok in Anton Grizold. 2001. Predgovor. V *Človek, država in vojna*, ur. Evan Luard, 3–22. Ljubljana: Znanstvena knjižnica FDV.
- Skočajič, Nina. 2006. *Mehanizmi in instrumenti za preprečevanje in upravljanje konfliktov v evropski varnostni in obrambni politiki*. Magistrsko delo. Ljubljana: FDV.
- Sporazum iz Rambouilleta – The Rambouillet Agreement ali The Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo*, podpisan v Rambouilletu, 18. 3. 1999. Dostopno prek: <http://jurist.law.pitt.edu/ramb.htm> (20. september 2006).
- Sporočilo za javnost. 1998a. *SC/6496*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/1998/19980331.SC6496.html> (15. avgust 2008).
- Sporočilo za javnost. 1998b. *SC/6577*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/1998/19980923.sc6577.html> (15. avgust 2008).
- Sporočilo za javnost. 1998c. *SC/6588*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/1998/19981024.sc6588.html> (15. avgust 2008).
- Sporočilo za javnost. 1999a. *SC/6657*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/1999/19990324.sc6657.html> (15. avgust 2008).
- Sporočilo za javnost. 1999b. *SC/6659*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/1999/19990326.sc6659.html> (15. avgust 2008).
- Sporočilo za javnost. 1999c. *SC/6677*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/1999/19990514.SC6677.html> (15. avgust 2008).

Sporočilo za javnost. 1999č. *SC/6686*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/1999/19990610.SC6686.html> (15. avgust 2008).

Sporočilo za javnost. 1999d. *SC/6759*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/1999/19991129.sc6759.doc.html> (15. avgust 2008).

Sporočilo za javnost. 2000. *SC/6856*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2000/20000511.sc6856.doc.html> (15. avgust 2008).

Sporočilo za javnost. 2001. *SC/7032*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2001/sc7013.doc.htm> (15. avgust 2008).

Sporočilo za javnost. 2002. *SG/A/784*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2002/sga784.doc.htm> (15. avgust 2008).

Sporočilo za javnost. 2003a. *SG/A/852*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2003/sga852.doc.htm> (15. avgust 2008).

Sporočilo za javnost. 2003b. *SC/7951*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2003/sc7951.doc.htm> (15. avgust 2008).

Sporočilo za javnost. 2004a. *SC/8030*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2004/sc8030.doc.htm> (15. avgust 2008).

Sporočilo za javnost. 2004b. *SC/8253*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2004/sc8253.doc.htm> (15. avgust 2008).

Sporočilo za javnost. 2005a. *SG/A/927*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2005/sga927.doc.htm> (15. avgust 2008).

Sporočilo za javnost. 2005b. *SC/8533*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2005/sc8533.doc.htm> (15. avgust 2008).

Sporočilo za javnost. 2005c. *SG/A/955*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2005/sga955.doc.htm> (15. avgust 2008).

Sporočilo za javnost. 2006. *SC/8640*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2006/sc8640.doc.htm> (15. avgust 2008).

Sporočilo za javnost. 2008. *SC/9253*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sgsm11426.doc.htm> (15. avgust 2008).

STA. 2007a. *Tadič na Dunaju ponovil, da neodvisno Kosovo ni sprejemljivo*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1141032> (8. avgust 2008).

STA. 2007b. *Kosovski parlament podprl Ahtisaarijev predlog*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1142227> (8. avgust 2008).

STA. 2007č. *Odločanje o usodi Kosova v VS ZN preloženo za več tednov*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1148643> (8. avgust 2008).

- STA. 2007c. *Sejdiu: Na Dunaj smo prišli po neodvisnost*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1141033> (8. avgust 2008).
- STA. 2007d. *Lavrov: Ahtisaarijev načrt o Kosovu je propadel (zbirno)*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1152791> (8. avgust 2008).
- STA. 2007e. *ZDA in Evropa v ZN za neodvisno Kosovo (dopolnjeno)*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1158430> (8. avgust 2008).
- STA. 2007f. *Rusija zavrača ameriško-evropski osnutek resolucije o Kosovu*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1158838> (8. avgust 2008).
- STA. 2007g. *G-8 brez enotnega stališča o Kosovu*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1166617> (8. avgust 2008).
- STA. 2007h. *V VS ZN nov predlog resolucije o Kosovu*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1169828> (8. avgust 2008).
- STA. 2007i. *Pred veleposlaniki VS ZN novi osnutek resolucije o Kosovu*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1176212> (8. avgust 2008).
- STA. 2007j. *Rusija zavrnila nov osnutek resolucije VS ZN o Kosovu (zbirno)*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1177042> (8. avgust 2008).
- STA. 2007k. *Steinmeier: O Kosovu naj razpravlja trojka EU, ZDA in Rusija*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1178451> (8. avgust 2008).
- STA. 2007l. *Ahtisaari: Moja misija na Kosovu je končana*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1179047> (8. avgust 2008).
- STA. 2007m. *Trojka glede Kosova za rešitev, ki bo sprejemljiva za vse (dopolnjeno)*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1182982> (8. avgust 2008).
- STA. 2007n. *Trojka brez novih predlogov, ampak za soglasje glede Kosova*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1183107> (8. avgust 2008).
- STA. 2007o. *Trojka Beograd in Prištino poziva k "svežim idejam"*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1193184> (8. avgust 2008).
- STA. 2007p. *Ischinger: Pogajalci odprti za dodatne predloge glede Kosova*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1206118> (8. avgust 2008).
- STA. 2007r. *Trojka za Kosovo: Brez dogovora, a zaveza o odpovedi nasilju*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1213072> (8. avgust 2008).
- STA. 2007s. *Ključna pogajanja o Kosovu propadla (zbirno)*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1213174> (8. avgust 2008).
- STA. 2008a. *Thaci: Do razglasitve neodvisnosti Kosova še nekaj podrobnosti*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1256458> (8. avgust 2008).

- STA. 2008b. *Koštica: Za Srbijo lažna država Kosovo ne obstaja*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1259125> (8. avgust 2008).
- Surroi, Vetton. 1996. The Albanian national question: the post-Dayton pay-off. *War Report* 41: 25.
- Tesón, Fernando. 2001. *Humanitarian Intervention. An Inquiry into Law and Morality*. Irvington-on-Hudson: Transnational Publishers.
- Thakur, Ramesh. 2006. *The United Nations, Peace and Security*. New York: Cambridge University Press.
- Trifunovska, Snezana. 1997. The international involvement in the former Yugoslavia's dissolution and peace settlement. *Nationalities Papers* 25 (3): 517–535.
- UN News Centre. 2008. *Security Council holds emergency talks on Kosovo*, 17. 2. 2008, Dostopno prek: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=25653&Cr=Kosovo&Cr1=&Kw1=Kosovo&Kw2=&Kw3=> (15. avgust 2008).
- UN Peacekeeping. 2008. *List of operations*. Dostopno prek: <http://www.un.org/Depts/dpko/list/list.pdf> (13. oktober 2008).
- UNMIK. 2000. *On the Kosovo Joint Interim Administrative Structure - O Kosovski Skupni prehodni upravni strukturi*, UNMIK/REG/2000/1. Dostopno prek: http://www.unmikonline.org/regulations/2000/re2000_01.htm (10. oktober 2006).
- UNMIK. 2001. *Constitutional Framework for Provisional Self-government - Ustavni okvir za začasno samoupravo*, UNMIK/REG/2001/9. Dostopno prek: <http://www.unmikonline.org/constframework.htm> (10. oktober 2006).
- UNMIK. 2001. *Head of Mission*. Dostopno prek: <http://www.unmikonline.org/srsg/formersrsg2.htm> (12. september 2007).
- UNMIK. 2007. *The Kosovo standards Process 2003–2007- Proces Standardi za Kosovo 2003–2007*, UNMIK/startCO 070420. Dostopno prek: <http://www.unmikonline.org/standards/docs/KSP2003-2007.pdf> (20. oktober 2007).
- UNOSEK. 2005. *Press Briefing by UN Special Envoy Martti Ahtisaari and his Deputy Albert Rohan after their first visit to Belgrade – Tiskovna konferenca Posebnega odposlanca Marttija Ahtisaarija in njegovega namestnika Alberta Rohana*. Dostopno prek: http://www.unosek.org/pressrelease/2005-11-25-Ahtisaari_Rohan_press_briefing_in_Belgrade.pdf (15. avgust 2008).
- UNOSEK. 2006a. *UNOSEK/PR/2*. Dostopno prek: <http://www.unosek.org/unosek/en/press.html> (15. avgust 2008).

- UNOSEK. 2006b. *UNOSEK/PR/11*. Dostopno prek: http://www.unosek.org/pressrelease/UNOSEK-PR-11-High-Level_delegations_from_Serbia,_Kosovo_hold_first_Status_talks_in_Vienna.pdf (15. avgust 2008).
- UNOSEK. 2006c. *UNOSEK/PR/14*. Dostopno prek: http://www.unosek.org/pressrelease/UNOSEK-PR-14-Belgrade,_Pristina_further_discuss_Decentralization,_Cultural_heritage_and_Community_rights_in_Vienna.pdf (15. avgust 2008).
- UNOSEK. 2007a. *UNOSEK/PR/16*. Dostopno prek: <http://www.unosek.org/unosek/en/press.html> (15 avgust 2008).
- UNOSEK. 2007b. *UNOSEK/PR/19*. Dostopno prek: <http://www.unosek.org/unosek/en/press.html> (15. avgust 2008).
- UNOSEK. 2007c. *Background on the origins of UNOSEK*. Dostopno prek: <http://www.unosek.org/unosek/index.html> (15. avgust 2008).
- UNOSEK. 2007č. *Guiding Principles of the Contact Group for a settlement of the status of Kosovo* – Vodilna načela Skupine za stike o rešitvi statusa Kosova. Dostopno prek: <http://www.unosek.org/docref/Contact%20Group%20%20Ten%20Guiding%20principles%20for%20Ahtisaari.pdf> (15. avgust 2008).
- UNOSEK. 2007d. *The status proces* – Proces o statusu Kosova. Dostopno prek: <http://www.unosek.org/unosek/index.html> (15. avgust 2008).
- Ustanovna listina Organizacije združenih narodov – *Charter of the United Nations*, San Francisco, sprejeta 26. 7. 1945, v veljavi od 24. 10. 1945. Dostopno prek: <http://www.un.org/aboutun/charter/> (7. avgust 2006).
- USUN. 2007a. *Sporočilo za javnost št. 142 (07)*, 7. 6. 2007. Dostopno prek: http://www.usunnewyork.usmission.gov/press_releases/20070607_142.html (7. avgust 2008).
- USUN. 2007b. *Sporočilo za javnost št. 171 (07)*, 18. 7. 2007. Dostopno prek: http://www.usunnewyork.usmission.gov/press_releases/20070718_171.html (7. avgust 2008).
- USUN. 2007c. *Sporočilo za javnost št. 173 (07)*, 20. 7. 2007. Dostopno prek: http://www.usunnewyork.usmission.gov/press_releases/20070720_173.html (10. marec 2008).
- Varnostni svet. 1991a. *Resolucija 713*, S/RES/713/1991. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/596/49/IMG/NR059649.pdf?OpenElement> (7. oktober 2006).

- Varnostni svet. 1991b. *Resolucija 721*, S/RES/721/1991. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/596/57/IMG/NR059657.pdf?OpenElement> (7. oktober 2006).
- Varnostni svet. 1993. *Resolucija 855*, S/RES/855/1993. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/441/84/IMG/N9344184.pdf?OpenElement> (7. oktober 2006).
- Varnostni svet. 1995. *Resolucija 1022*, S/RES/1022/1995. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/368/65/PDF/N9536865.pdf?OpenElement> (9. oktober 2006).
- Varnostni svet. 1998a. *Letter dated 11 March 1998 from the Deputy Permanent representative of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the United Nations addressed to the President of the Security Council* – Pismo namestnika stalnega predstavnika VB in Severne Irske pri OZN, naslovljeno na Predsedujočega Varnostnemu svetu, z dne 11. marca 1998, S/1998/223. Dostopno prek: <http://www.un.org/peace/kosovo/s98223.pdf> (10. oktober 2007).
- Varnostni svet. 1998b. *Letter dated 27 March 1998 from the Permanent Representative of the United States of America to the United Nations addressed to the President of the Security Council* - Pismo stalnega predstavnika ZDA pri OZN, naslovljeno na Predsedujočega Varnostnemu svetu, z dne 27. marca 1998, S/1998/272. Dostopno prek: <http://www.un.org/peace/kosovo/s98272.pdf> (10. oktober 2007).
- Varnostni svet. 1998c. *Resolucija 1160*, S/RES/1160/1998. Dostopno prek: <http://www.un.org/peace/kosovo/98sc1160.htm> (21. november 2005).
- Varnostni svet. 1998č. *Resolucija 1199*, S/RES/1199/1998. Dostopno prek: <http://www.un.org/peace/kosovo/98sc1199.htm> (21. november 2005).
- Varnostni svet. 1998d. *Resolucija 1203*, S/RES/1203/1998. Dostopno prek: <http://www.un.org/peace/kosovo/98sc1203.htm> (21. november 2005).
- Varnostni svet. 1999a. *Statement by the President of the Security Council* - Izjava Predsedujočega Varnostnemu svetu, S/PRST/1999/2. Dostopno prek: <http://www.un.org/peace/kosovo/sprst992.htm> (21. november 2005).
- Varnostni svet. 1999b. *Statement by the President of the Security Council* - Izjava Predsedujočega Varnostnemu svetu, S/PRST/1999/5. Dostopno prek: <http://www.un.org/peace/kosovo/sprst995.htm> (21. november 2005).

- Varnostni svet. 1999č. 3988. *sestanek VS*, 24. 3. 1999, S/PV.3988. Dostopno prek: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3CF6E4FF96FF9%7D/kos%20SPV3988.pdf> (15. september 2008).
- Varnostni svet. 1999c. *Resolucija 1239*, S/RES/1239/1999. Dostopno prek: <http://www.unmikonline.org/misc/N9914375.pdf> (21. november 2005).
- Varnostni svet. 1999d. 3989. *sestanek VS*, 26. 3. 1999, S/PV.3989. Dostopno prek: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/kos%20SPV3989.pdf> (15. september 2008).
- Varnostni svet. 1999e. *Resolucija 1244*, S/RES/1244/1999. Dostopno prek: <http://www.unmikonline.org/scres.htm> (21. november 2005).
- Varnostni svet. 1999f. 4011. *sestanek VS*, 10. 6. 1999, S/PV.4011. Dostopno prek: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/kos%20SPV4011.pdf> (15. september 2008).
- Varnostni svet. 2001a. *Report of the Security Council Mission on the implementation of Security Council resolution 1244 (1999)* - Poročilo misije Varnostnega sveta o implementaciji Resolucije Varnostnega sveta 1244 (1999), S/2001/600. Dostopno prek: www.un.org/Docs/sc/missionreports/600e.pdf (21. november 2005).
- Varnostni svet. 2001b. 4430. *sestanek VS*, 27. 11. 2001, S/PV.4430. Dostopno prek: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/kos%20SPV%204430.pdf> (10. september 2008).
- Varnostni svet. 2002a. *Statement by the President of the Security Council* - Izjava Predsedujočega Varnostnemu svetu, SC/7315. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2002/sc7315.doc.htm> (10. november 2006).
- Varnostni svet. 2002b. *Statement by the President of the Security Council* - Izjava Predsedujočega Varnostnemu svetu, SC/7407. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2002/sc7407.doc.htm> (10. november 2006).
- Varnostni svet. 2002c. *Report of the Security Council Mission to Kosovo and Belgrade, Federal Republic of Yugoslavia* - Poročilo misije Varnostnega sveta v Beogradu, FRJ, S/2002/1367. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/746/48/PDF/N0274648.pdf?OpenElement> (21. november 2005).
- Varnostni svet. 2004a. *Statement by the President of the Security Council* - Izjava Predsedujočega Varnostnemu svetu, S/PRST/2004/5. Dostopno prek:

- <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/276/52/PDF/N0427652.pdf?OpenElement> (11. november 2008).
- Varnostni svet. 2004b. *Statement by the President of the Security Council - Izjava Predsedujočega Varnostnemu svetu*, SC/8056. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2004/sc8056.doc.htm> (10. november 2006).
- Varnostni svet. 2005. *Statement by the President of the Security Council - Izjava Predsedujočega Varnostnemu svetu*, S/PRST/2005/51. Dostopno prek: <http://daccessods.un.org/TMP/2961637.html> (10. november 2006).
- Varnostni svet. 2007a. *Report of the Security Council mission on the Kosovo issue – Poročilo o misiji Varnostnega sveta na Kosovu*, S/2007/256. Dostopno prek: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/kos%20S2007%20256.pdf> (23. marec 2008).
- Varnostni svet. 2007b. *Letter dated 10 December 2007 from the Secretary-General to the President of the Security Council – Pismo Generalnega sekretarja, naslovljeno na Predsedujočega Varnostnemu svetu, z dne 10. decembra 2007*, S/2007/723. Dostopno prek: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/kos%20S2007723.pdf> (23. marec 2008).
- Varnostni svet. 2008. *Resolutions – Resolucije*. Dostopno prek: http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions.html (10. marec 2008).
- Väyrynen, Raimo. 1999. *Preventing deadly conflicts: Failures in Iraq, Yugoslavia, and Kosova*. International Studies Association, 40th Annual Convention, 16.–20. 2. 1999. Washington, D.C. Dostopno prek: <http://www.ciaonet.org/isa/var01/> (20. marec 2007).
- Verbeke, Johan C. 2007. *Media stakeout*, 19. 12. 2007. Dostopno prek: <http://www.un.org/webcast/2007.html> (7. september 2008).
- Verbeke, Johan C. 2008. *Media stakeout*, 17. 2. 2008. Dostopno prek: <http://www.un.org/webcast/2007.html> (7. september 2008).
- Vojaško-tehnični sporazum - *Military-Technical Agreement*, podpisan 9. 6. 1999. Dostopno prek: http://www.usip.org/library/pa/kosovo/kosovo_mta06091999.html (20. oktober 2006).
- Walzer, Michael. 2000. *Just and Unjust Wars: A Moral Argument with Historical Illustrations*. London: Basic Books.
- Weller, Mark. 1999. The Rambouillet conference on Kosovo. *International Affairs* 75 (2): 211–251.

- Wheeler, Nikolas J. 2001. *Saving Strangers: Humanitarian Intervention in International Society*. New York: Oxford University Press.
- Wieruzsewski, Roman. 1993. Case study on the former Yugoslavia: The international mechanisms, their efficiency and failures. V *Monitoring human rights in Europe: comparing international procedures and mechanisms*, ur. Arie Bloed, Liseotte Leicht, Manfred Nowak in Allan Rosas. Dordrecht/Boston/London: Martinus Nijhoff Publishers v sodelovanju z International Helsinki Federation for Human Rights (International Studies in Human Rights: 30), 285–317.
- Wisner, Frank. 2007. *Kosovo: Historic Opportunity for the European Union*. International Crisis Group. 13. 12. New York.
- Wright, Julian. 2006. Lost in Translation: Finding a future for Kosovo. *Policy Options*, February: 53–57.
- Zaključki predsedstva – Presidency Conclusions*, Bruselj, 14. 2. 2008. Dostopno prek: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/97669.pdf (10. september 2008).

Izjave v Varnostnem svetu (vse v arhivu avtorice)

- Čurkin, Vitalij. 2008č. *Izjava na zasedanju Varnostnega sveta*, 18. 2. 2008.
- Jeremić, Vuk. 2008. *Izjava na zasedanju Varnostnega sveta*, 14. 2. 2008.
- Koštunica, Vojislav. 2007. *Izjava na zasedanju Varnostnega sveta*, 19. 12. 2007.
- Guéhenno, Jean-Marie. 2007. *Poročilo Varnostnemu svetu o implementaciji resolucije 1244 (1999)*, 24. 4. 2007.
- Sejdiu, Fatmir. 2007. *Izjava na zasedanju Varnostnega sveta*, 19. 12. 2007.
- Tadić, Boris. 2008. *Izjava na zasedanju Varnostnega sveta*, 16. 1. 2008.
- Thaçi, Hashim. 2008. *Izjava na zasedanju Varnostnega sveta*, 16. 1. 2008.

PRILOGA A: OSNUTEK RESOLUCIJE VARNOSTNEGA SVETA ŠT. 1

The Security Council,

Bearing in mind the purposes and principles of the Charter of the United Nations, and the primary responsibility of the Security Council for the maintenance of international peace and security,

Recalling its resolutions 1160 (1998) of 31 March 1998, 1199 (1998) of 23 September 1998, 1203 (1998) of 24 October 1998, 1239 (1999) of 14 May 1999, and 1244 (1999) of 10 June 1999,

Recognizing the specific circumstances that make Kosovo a special case, including the historical context of Yugoslavia's violent and non-consensual break-up, as well as the massive violence and repression that took place in Kosovo in the period up to and including 1999, the extended period of international administration under resolution 1244, and the UN-led process to determine status,

Reaffirming its commitment to a multi-ethnic and democratic Kosovo, which will reinforce regional stability,

Recognizing the progress that has been achieved in the implementation of the standards for Kosovo and *calling* for their continued implementation in accordance with the European Partnership and the Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement (S/2007/168/Add.1),

Reaffirming the urgent necessity for more progress on the return of internally displaced persons and refugees;

Underscoring its determination not to tolerate violence, provocation or intimidation,

Recalling the jurisdiction and mandate of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia,

Determining that the unresolved situation in Kosovo continues to constitute a threat to international peace and security,

Acting under chapter VII of the Charter of the United Nations,

1. *Expresses its appreciation* to the Secretary-General's Special Envoy for his Report on Kosovo's Future Status (S/2007/168) and *endorses* the provisions contained in the accompanying Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement (S/2007/168/Add.1) ("Settlement");
2. *Requests* the International Steering Group referred to in Annex IX of the Settlement, which is attached as Annex 1 to this resolution, to appoint the international civilian representative (ICR) in accordance with the Settlement, and *decides* that the ICR shall have the authorities described in that Annex;
3. *Authorizes* the European Union to establish a Rule of Law Mission to support implementation of the Settlement and promote the development of the police and justice sector in Kosovo, and *decides* that the Mission shall have the authorities described in Annex X of the Settlement, which is attached as Annex 2 to this resolution;
4. *Decides* that the international security presence established under resolution 1244 shall continue to be authorized to carry out its responsibilities following the adoption of this resolution; that, effective as of the end of the 120-day transition period following the date of adoption of this resolution, its authorities shall be those of the international military presence (IMP) described in Annex XI of the Settlement, which is attached as Annex 3 to this resolution; and that it shall be authorized to use all necessary means to carry out its responsibilities;
5. *Decides* that the existing international civil presence shall continue to exercise its mandate in accordance with resolution 1244 during the 120-day transition period following the date of adoption of this resolution, that it shall during this transition period implement the responsibilities assigned to it in accordance with the Settlement, and that during this period it shall consult with the ICR on all matters relating to the implementation of the Settlement;
6. *Decides* that, except as provided in paragraphs 4 and 5, the provisions of this resolution shall replace the provisions of the resolutions mentioned above;
7. *Requests* the Organization for Security and Cooperation in Europe to continue to maintain a Mission in Kosovo, including a comprehensive field presence, to support the democratic development of Kosovo and the work of the ICR in accordance with the Settlement;

8. *Welcomes* the declaration adopted by the Kosovo Assembly on April 5, 2007, which accepted fully the obligations set forth in the Settlement and declared that its provisions shall be binding, and *underscores* the importance of Kosovo complying in full with those obligations, taking note in this regard of the particular importance of the provisions contained in the Settlement on Human Rights and Fundamental Freedoms and on the Rights of Communities and their Members;

9. *Recalls* the EU-Western Balkans Summit Declaration adopted in Thessaloniki in June 2003, and *welcomes* the reaffirmation by the European Union of its commitment to providing the countries of the region a concrete, tangible European perspective;

10. *Requests* the ICR to report to the Council every twelve months, beginning with the first report three months following the date of adoption of this resolution;

11. *Decides* to remain actively seized of the matter.

PRILOGA B: OSNUTEK RESOLUCIJE VARNOSTNEGA SVETA ŠT. 2

The Security Council,

Bearing in mind the purposes and principles of the Charter of the United Nations, and the primary responsibility of the Security Council for the maintenance of international peace and security,

Recalling its resolutions 1160 (1998) of 31 March 1998, 1199 (1998) of 23 September 1998, 1203 (1998) of 24 October 1998, 1239 (1999) of 14 May 1999, and 1244 (1999) of 10 June 1999, and the relevant Statements of its President, in particular its statement of 24 October 2005 (S/PRST/2005/51),

Recalling the Security Council's missions on the Kosovo issue, particularly the mission undertaken from 25 to 28 April 2007, which provided the Security Council with an opportunity to gain firsthand information on the situation in Kosovo, and its report of 4 May 2007 (S/2007/256),

Recognizing the specific circumstances that make Kosovo a case that is *sui generis*, including the historical context of Yugoslavia's violent break-up, as well as the massive violence and repression that took place in Kosovo in the period up to and including 1999, the extended period of international administration under resolution 1244, and the UN-led process to determine status,

Reaffirming its commitment to a multi-ethnic and democratic Kosovo, which will reinforce regional stability,

Recognizing the progress that has been achieved in the implementation of the standards for Kosovo and *calling* for their continued implementation in accordance with the European Partnership and the Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement (S/2007/168/Add.1),

Reaffirming the urgent necessity for more progress on the return of internally displaced persons and refugees,

Underscoring its determination not to tolerate violence, provocation or intimidation,

Recalling the jurisdiction and mandate of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia, and the need for full cooperation with it,

Underlining the importance of the EU-Western Balkans Summit Declaration adopted in Thessaloniki in June 2003, and *welcoming* the reaffirmation by the European Union of its commitment to providing the countries of the region a concrete, tangible European perspective,

Reaffirming the important role of women in the prevention and resolution of conflicts and in peace-building, as reflected in its resolution 1325 (2000) of 31 October 2000,

Determining that the unresolved situation in Kosovo continues to constitute a threat to international peace and security,

Acting under chapter VII of the Charter of the United Nations,

1. *Expresses its appreciation* to the Secretary-General's Special Envoy for his Report on Kosovo's Future Status (S/2007/168) and, bearing in mind the objective of a multi-ethnic Kosovo, *supports* the provisions contained in the accompanying Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement (S/2007/168/Add.1) ("Settlement") and *calls for* its full implementation;

2. *Requests* the International Steering Group referred to in Annex IX of the Settlement, which is attached as Annex 1 to this resolution, to appoint promptly the international civilian representative (ICR) in accordance with the Settlement, and *decides* that the ICR shall have the powers and authorities described in that Annex;

3. *Authorizes* the establishment of a European Union Rule of Law Mission to support implementation of the Settlement and promote the development of the police and justice sector in Kosovo, and *decides* that the Mission shall have the powers and authorities described in Annex X of the Settlement, which is attached as Annex 2 to this resolution;

4. *Decides* that the international security presence established under resolution 1244 shall continue to be authorized to carry out its responsibilities following the adoption of this resolution; that, effective as of the end of the 120-day transition period following the date of adoption of this resolution, its powers and authorities shall be those of the international military presence (IMP) described in Annex XI of the Settlement, which is attached as Annex 3 to this resolution; and that it shall be authorized to use all necessary means to carry out its responsibilities;

5. *Decides* that the existing international civil presence shall continue to exercise its mandate in accordance with resolution 1244 during the 120-day transition period following the date of adoption of this resolution, that it shall during this transition period implement the responsibilities assigned to it in accordance with the Settlement, and that during this period it shall consult with the ICR on all matters relating to the implementation of the Settlement;

6. *Decides* that, except as provided in paragraphs 4 and 5 above, the provisions of this resolution shall replace the provisions of the resolutions on the situation in the region that are mentioned above;

7. *Requests* the Organization for Security and Cooperation in Europe to continue to maintain a Mission in Kosovo, including a comprehensive field presence, to support the democratic development of Kosovo and the work of the ICR in accordance with the Settlement;

8. *Welcomes* the declaration adopted by the Kosovo Assembly on April 5, 2007, which accepted fully the obligations set forth in the Settlement and declared that its provisions shall be binding, and *demands* that Kosovo comply in full with those obligations, taking note in this regard of the particular importance of the provisions contained in the Settlement on Human Rights and Fundamental Freedoms and on the Rights of Communities and their Members;

9. *Requests* the Secretary-General to appoint a Special Envoy to report to the Secretary-General and the Security Council on the situation concerning refugees and internally displaced persons in the region, and on issues related to missing persons;

10. *Requests* the ICR to report to the Council every twelve months, beginning with the first report three months following the date of adoption of this resolution;

11. *Decides* to remain actively seized of the matter.

PRILOGA C: OSNUTEK RESOLUCIJE VARNOSTNEGA SVETA ŠT. 3

The Security Council,

Bearing in mind the purposes and principles of the Charter of the United Nations, and the primary responsibility of the Security Council for the maintenance of international peace and security,

Recalling its resolutions 1160 (1998) of 31 March 1998, 1199 (1998) of 23 September 1998, 1203 (1998) of 24 October 1998, 1239 (1999) of 14 May 1999, and 1244 (1999) of 10 June 1999, and the relevant Statements of its President, in particular its statement of 24 October 2005 (S/PRST/2005/51),

Recalling the Security Council's missions on the Kosovo issue, particularly the mission undertaken from 25 to 28 April 2007, which provided the Security Council with an opportunity to gain first hand information on the situation in Kosovo, and its report of 4 May 2007 (S/2007/256),

Recognizing the specific circumstances that make Kosovo a case that is *sui generis* resulting from the disintegration of the former Yugoslavia, including the historical context of Yugoslavia's violent breakup, as well as the massive violence and repression that took place in Kosovo in the period up to and including 1999, the extended period of international administration under resolution 1244 and the UN-led process to determine status,

Reaffirming its commitment to a multi-ethnic and democratic Kosovo, which will reinforce regional stability,

Recalling the Guiding Principles of the Contact Group,

Recognizing the progress that has been achieved in the implementation of the standards for Kosovo and *calling* for their continued implementation in accordance with the European Partnership and the Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement (S/2007/168/Add.1),

Reaffirming the urgent necessity for more progress on the return of internally displaced persons and refugees;

Underscoring its determination not to tolerate violence, provocation or intimidation,

Recalling the jurisdiction and mandate of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia, and the need for full cooperation with it,

Underlining the importance of the EU-Western Balkans Summit Declaration adopted in Thessaloniki in June 2003, and *welcoming* the reaffirmation by the European Union of its commitment to providing the countries of the region a concrete, tangible European perspective;

Reaffirming the important role of women in the prevention and resolution of conflicts and peacebuilding, as reflected in its resolution 1325 (2000) of 31 October 2000,

Acknowledging that the status quo in Kosovo is not sustainable,

Determining that the unresolved situation in Kosovo continues to constitute a threat to international peace and security,

Acting under chapter VII of the Charter of the United Nations,

1. *Expresses its appreciation* to the Secretary-General's Special Envoy for his Report on Kosovo's Future Status (S/2007/168) and his Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement (S/2007/168/Add.1) ("Settlement");

2. *Urges* the Secretary-General or his representative to immediately convoke the parties to continue final status negotiations within the 120-day period following the adoption of this resolution and demands that the parties refrain from making any unilateral declarations regarding final status during that period;

3. *Affirms* its intent to evaluate, no later than 120 days after the adoption of this resolution, on the basis of a report by the Secretary-General or his representative, efforts of the parties to reach common ground on the issue of final status and requests the Secretary-General or his representative to submit such a report to the Security Council;

4. *Decides* that the provisions set forth in paragraphs 5-10 below shall come into effect upon the conclusion of the period referred to in paragraph 2 unless the Security Council expressly decides otherwise after conducting an evaluation as described in paragraph 3;

5. *Requests* the International Steering Group referred to in Annex IX of the Settlement, which is attached as Annex 1 to this resolution, to appoint the international civilian representative (ICR) in accordance with the Settlement, and *decides* that the ICR shall have the powers and authorities described in that Annex;

6. *Authorizes* the establishment of a European Union Rule of Law Mission to support implementation of the Settlement and promote the development of the police and justice sector in Kosovo, and *decides* that the Mission shall have the powers and authorities described in Annex X of the Settlement, which is attached as Annex 2 to this resolution;

7. *Decides* that the international security presence established under resolution 1244 shall continue to be authorized to carry out its responsibilities; that, effective as of the end of the 120-day transition period described in Article 15 of the Settlement, its powers and authorities shall be those of the international military presence (IMP) described in Annex XI of the Settlement, which is attached as Annex 3 to this resolution; and that it shall be authorized to use all necessary means to carry out its responsibilities;

8. *Urges* the ISG to consider carefully Kosovo's achievement of internationally-endorsed Standards, progress on creating the conditions in which displaced persons can return, resolution of the fate of missing persons, promotion of a spirit of inter-ethnic reconciliation, protection of the rights, security and culture of ethnic minorities, and other criteria that the ISG deems appropriate when making the determination described in Article 5 of Annex IX of the Settlement that will terminate the mandate of the ICR;

9. *Requests* the Organization for Security and Cooperation in Europe to continue to maintain a Mission in Kosovo, including a comprehensive field presence, to support the democratic development of Kosovo and the work of the ICR in accordance with the Settlement;

10. *Expresses* its appreciation to the international civil presence in Kosovo for its efforts during the period of interim administration of Kosovo under resolution 1244 (1999), and *decides* that the international civil presence shall implement the responsibilities assigned to it in accordance with the Settlement, and that its mandate shall terminate at the end of the 120-day transition period described in Article 15 of the Settlement;

11. *Urges* the Secretary-General to appoint promptly a separate Special Envoy to provide a report to the Secretary-General and the Security Council on the situation concerning refugees and internally displaced persons in the region, and on issues related to missing persons;

12. *Welcomes* the declaration adopted by the Kosovo Assembly on April 5, 2007, which accepted fully the obligations set forth in the Settlement and declared that its provisions shall be binding, and *demands that* Kosovo comply in full with those obligations, taking note in this regard of the particular importance of the provisions contained in the Settlement on Human Rights and Fundamental Freedoms and on the Rights of Communities and their Members;

13. *Urges* the parties to continue discussion on matters not involving final status;

14. *Requests* the ICR to report to the Council every twelve months, beginning with the first report three months into the transition period described in paragraphs 7 and 10 above;

15. *Decides* to remain actively seized of the matter.

PRILOGA Č: OSNUTEK RESOLUCIJE VARNOSTNEGA SVETA ŠT. 4

The Security Council,

Bearing in mind the purposes and principles of the Charter of the United Nations, and the primary responsibility of the Security Council for the maintenance of international peace and security,

Recalling its resolutions 1160 (1998) of 31 March 1998, 1199 (1998) of 23 September 1998, 1203 (1998) of 24 October 1998, 1239 (1999) of 14 May 1999, and 1244 (1999) of 10 June 1999, and the relevant Statements of its President, in particular its statement of 24 October 2005 (S/PRST/2005/51),

Recalling the Security Council's missions on the Kosovo issue, particularly the mission undertaken from 25 to 28 April 2007, which provided the Security Council with an opportunity to gain first-hand information on the situation in Kosovo, and its report of 4 May 2007 (S/2007/256),

Recognizing the specific circumstances that make Kosovo a case that is *sui generis* resulting from the disintegration of the former Yugoslavia, including the historical context of Yugoslavia's violent break-up, as well as the massive violence and repression that took place in Kosovo in the period up to and including 1999, the extended period of international administration under resolution 1244, and the UN-led process to determine status, and that this case shall not be taken as a precedent by the Security Council,

Reaffirming its commitment to a multi-ethnic and democratic Kosovo, which will reinforce regional stability,

Recalling the Guiding Principles of the Contact Group,

Recognizing the progress that has been achieved in the implementation of the standards for Kosovo, and *calling* for their continued implementation in accordance with the European Partnership and the Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement (S/2007/168/Add.1),

Reaffirming the urgent necessity for more progress on the return of internally displaced persons and refugees,

Underscoring its determination not to tolerate violence, provocation or intimidation,

Recalling the jurisdiction and mandate of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia, and the need for full cooperation with it,

Underlining the importance of the EU-Western Balkans Summit Declaration adopted in Thessaloniki in June 2003, and welcoming the reaffirmation by the European Union of its commitment to providing the countries of the region a concrete, tangible European perspective,

Reaffirming the important role of women in the prevention and resolution of conflicts and peacebuilding, as reflected in its resolution 1325 (2000) of 31 October 2000,

Acknowledging that the status quo in Kosovo is not sustainable,

Determining that the unresolved situation in Kosovo continues to constitute a threat to international peace and security,

Acting under chapter VII of the Charter of the United Nations,

1. *Expresses its appreciation to the Secretary-General's Special Envoy for his Report on Kosovo's Future Status (S/2007/168) and his Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement (S/2007/168/Add.1), and takes note of the declaration of the Kosovo Assembly of April 5, 2007, concerning the Special Envoy's proposals;*

2. *Welcomes the willingness of relevant states to undertake a 120-day period following adoption of this resolution of intensive engagement with the parties, in support of the Secretary-General and his Special Envoy, to determine whether common ground can be found, and affirms its readiness to review the situation further in light of those negotiations;*

3. *Welcomes the willingness of interested parties to appoint an International Civilian Representative ("ICR"), who shall be the same person as the Special Representative of the European Union; of the European Union to establish a European Security and Defense Policy Rule of Law mission ("ESDP Mission"); and of NATO to continue leading an International Military Presence ("IMP");*

4. *Expresses its appreciation to the international civil presence in Kosovo for its efforts during the period of interim administration of Kosovo under resolution 1244 (1999), and decides that the mandate of the international civil presence shall terminate at the end of a 120-day transition period following adoption of this resolution and that the existing international civil presence shall implement with the ICR and ESDP during this period all appropriate arrangements for the details and modalities of the transition;*

5. *Decides* that the powers and authorities of the ICR shall include powers and authorities to advance democratic, effective and inclusive governance and institutions, the rights of Communities and their members, decentralization of local government, justice and the rule of law, protection of religious and cultural heritage, protection of property rights and the general welfare of the people, and to supervise the decisions of the relevant authorities in Kosovo in this regard and ensure full respect for these principles, *calls upon* the ICR to establish appropriate mechanisms to help coordinate the activities of other international actors, and also *calls upon* other international actors to support the ICR's efforts, particularly by providing information relevant to the exercise of the ICR's functions;

6. *Authorizes* the establishment of a European Union ESDP Mission and *decides* that the Mission shall have powers and authorities set forth in Annex I of this resolution after the end of the transition period referred to in paragraph 4;

7. *Notes* that the international security presence established under resolution 1244 shall continue to be authorized to carry out its responsibilities for a 120-day transition period following the adoption of this resolution, and *decides* that after completion of this period its powers and authorities shall be those of the IMP and that it shall have the powers and authorities set forth in Annex II to this resolution, and that it shall be authorized to use all necessary means to carry out its responsibilities;

8. *Urges* the ESDP Mission and the IMP to provide mutual support and, together with the ICR, to coordinate closely on security-related issues in Kosovo;

9. *Decides* that the ICR and the ESDP Mission, and their personnel (and their families), premises, archives and other property, shall have the same privileges and immunities as are enjoyed by a diplomatic mission and its personnel (and their families), premises, archives and other property under the Vienna Convention on Diplomatic Relations, and that the IMP shall have the status, privileges and immunities currently provided to the international security presence under UNMIK Regulation 2000/47;

10. *Requests* the ICR to report periodically to the Council, beginning with the first report three months following the adoption of this resolution;

11. *Urges* the Secretary-General to appoint promptly a separate Special Envoy to provide a report to the Secretary-General and the Security Council

on the situation concerning refugees and internally displaced persons in the region, and on issues related to missing persons;

12. *Requests* the Organization for Security and Cooperation in Europe to continue to maintain a Mission in Kosovo, including a comprehensive field presence, to support the democratic development of Kosovo and the work of the ICR;

13. *Decides* to remain actively seized of the matter.

**ANNEX I:
ESDP Mission**

1. The ESDP Mission shall assist Kosovo authorities in their progress towards sustainability and accountability and in further developing and strengthening an independent judiciary and police, ensuring that these institutions are free from political interference and in accordance with internationally recognized standards and European best practices. It shall provide mentoring, monitoring and advice in the area of the rule of law generally, while retaining certain powers, in particular, with respect to the judiciary, police, customs and correctional services, under modalities and for a duration to be determined by the Council of the European Union.

2. The ESDP Mission shall, under the direction of the European Union Special Representative (EUSR), be authorized to:

a. Ensure that cases of war crimes, terrorism, organized crime, corruption, inter-ethnic crimes, financial/economic crimes, and other serious crimes are properly investigated according to the law, including, where appropriate, by international investigators acting with Kosovo authorities or independently;

b. Ensure that cases described in paragraph (a) are properly-prosecuted including, where appropriate, by international prosecutors acting jointly with Kosovo prosecutors or independently. Case selection for international prosecutors shall be based upon objective criteria and procedural safeguards, as determined by the Head of the ESDP Mission. International prosecutors shall serve in accordance with Kosovo law;

c. Ensure that cases described in paragraph (a) and property related civil cases are properly adjudicated, including, where appropriate, by international judges sitting independently or on panels with Kosovo judges in the court which has jurisdiction over the case. Case selection for adjudication involving international judges shall be based upon objective criteria and procedural safeguards, as determined by the Head of the ESDP Mission. International judges shall enjoy full independence in the discharge of their judicial duties and shall serve within the Kosovo judicial system in accordance with the law;

d. Ensure that decisions of cases described in paragraph (a) are properly enforced according to the law by the competent Kosovo authorities;

e. Assume other responsibilities independently or with the competent Kosovo authorities to ensure the maintenance and promotion of the rule of law, public order and security;

f. In consultation with the ICR, reverse or annul operational decisions taken by the competent Kosovo authorities, as necessary, to ensure the maintenance and promotion of the rule of law, public order and security;

g. Monitor, mentor and advise on all areas related to the rule of law, and the Kosovo authorities shall facilitate such efforts and grant immediate and complete access to any site, person, activity, proceeding, document, or other item or event in Kosovo;

h. Appoint ESDP mission personnel to perform the functions accorded to the ESDP Mission.

3. The Head of the ESDP Mission shall be appointed by the Council of the European Union.

4. The Head of the ESDP Mission may establish whatever presence he or she deems necessary, at a central and/or local level, to ensure full implementation of the tasks set out in section 2 of this Annex.

5. The ESDP Mission shall have a unified chain of command.

6. Kosovo shall facilitate all appropriate assistance to the ESDP Mission necessary for the efficient and effective discharge of its duties, including the provision of logistical and administrative support as necessary.

**ANNEX II
INTERNATIONAL MILITARY
PRESENCE**

1. The International Military Presence (IMP) shall be authorized to:
 - a. Ensure the security of Kosovo from external threats until Kosovo institutions can take responsibility;
 - b. Provide a safe and secure environment throughout the territory of Kosovo, in conjunction with the ICR and in support of the Kosovo institutions until such time as Kosovo's institutions are capable of assuming responsibility, on a case-by-case basis, for the security tasks performed by the IMP;
 - c. Supervise and support, with the assistance of others, the establishment and training of the Kosovo Security Force (KSF); this would include vetting potential members to ensure professionalism; striving to achieve appropriate ethnic representation, and, the right of sanction for inappropriate conduct of members of the KSF in coordination with the ICR;
 - d. Support, and coordinate closely with the work of the ICR, as well as providing military advice to the ICR;
 - e. Assist and advise with respect to the process of integration in Euro-Atlantic structures.
 - f. Within means and capabilities, and until tasks can be relinquished to others under programmes to be agreed, assist local authorities and the ICR in:
 - (i) Responding to violent extremists;
 - (ii) Ensuring freedom of movement;
 - (iii) Facilitating refugee return;
 - (iv) Removing, safeguarding and destroying unauthorized weapons;
 - (v) Protecting designated religious and cultural sites;
 - (vi) Conducting border monitoring duties as required; and
 - (vii) Providing support, on a case-by-case basis, to the international community and key civil implementation organizations, in the fulfillment of their respective mandates.
 - g. Supervise, monitor and have executive authority over the KSF until the Force is judged by the IMP, in coordination with the ICR, to be

self-sustaining and capable of fulfilling its assigned tasks in accordance with international standards.

h. In consultation with the ICR and Kosovo, have executive authority over the KPC, and to decide on the timing of the KPC's dissolution.

i. Continue the established practice of the current Joint Implementation Commission with the Republic of Serbia. Over time, the activities of the Joint Implementation Commission will be subsumed by a new Joint Military Commission with authorities from Kosovo and the Republic of Serbia to address military security issues of common concern.

j. Establish confidence-building measures between the KSF and defense institutions of the Republic of Serbia, in coordination with the ICR.

k. In the longer term, remain engaged with the KSF to provide advice aimed at Kosovo's further integration into Euro-Atlantic security structures and the involvement of elements from the security force in internationally mandated missions.

l. Support the development of structures and expertise in Kosovo to ensure the effective civilian control and management over the KSF, in particular in the areas of strategy development, force planning, personnel management, Planning, Programming and Budgeting (PPBS), exercise planning and procurement.

2. The IMP will operate under the authority and be subject to the direction and political control of the North Atlantic Council through the NATO Chain of Command. The IMP shall have a unified chain of command.

3. In fulfilling the IMP's responsibilities, the Head of the IMP shall have the authority, without interference or permission, to do all that he/she judges necessary and proper, including the use of military force, to protect the IMP and other designated personnel and to carry out its responsibilities. The Head of the IMP is the final authority in theater regarding military tasks of the IMP.

4. The IMP will have the following authorities:

a. The right to carry out its responsibilities as it deems appropriate, including the use of all necessary force where required and without further sanction, interference or permission;

b. The right to exercise complete and unimpeded freedom of movement throughout Kosovo, by any means;

- c. The right to re-establish immediate and full military control of the airspace (or parts thereof) should military requirements so dictate. The Head of the IMP will ensure that Civil Aviation Authority of Kosovo is fully informed about any such decision;
 - d. The right to conduct inspections of premises and facilities in connection with the fulfillment of its tasks;
 - e. The right to approve and supervise, in coordination with the ICR, the establishment of all non-police, security-related forces proposed by Kosovo;
 - f. The right to take action as it deems appropriate in support of its mandate.
5. In all cases, the authorities of the IMP will be kept under review and, after consultation with the relevant parties and decision by the NAC, adjusted accordingly, on a case-by-case basis, as Kosovo institutions develop capacity and increase ownership and responsibility.

PRILOGA D: OSNUTEK RESOLUCIJE VARNOSTNEGA SVETA ŠT. 5

**Belgium, France, Germany, Italy, United Kingdom,
United States of America:**

Draft resolution

The Security Council,

Bearing in mind the purposes and principles of the Charter of the United Nations, and the primary responsibility of the Security Council for the maintenance of international peace and security,

Recalling its resolutions 1160 (1998) of 31 March 1998, 1199 (1998) of 23 September 1998, 1203 (1998) of 24 October 1998, 1239 (1999) of 14 May 1999, and 1244 (1999) of 10 June 1999, and the relevant Statements of its President, in particular its statement of 24 October 2005 (S/PRST/2005/51),

Recalling the Security Council's missions on the Kosovo issue, particularly the mission undertaken from 25 to 28 April 2007, which provided the Security Council with an opportunity to gain first-hand information on the situation in Kosovo, and its report of 4 May 2007 (S/2007/256),

*Recognizing the specific circumstances that make Kosovo a case that is *sui generis* resulting from the disintegration of the former Yugoslavia, including the historical context of Yugoslavia's violent break-up, as well as the massive violence and repression that took place in Kosovo in the period up to and including 1999, the extended period of international administration under resolution 1244, and the UN-led process to determine status, and that this case shall not be taken as a precedent by the Security Council,*

Reaffirming its commitment to a multi-ethnic and democratic Kosovo, which will reinforce regional stability,

Recalling the Guiding Principles of the Contact Group,

Recognizing the progress that has been achieved in the implementation of the standards for Kosovo, and calling for their continued implementation in accordance with the European Partnership and the Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement (S/2007/168/Add.1),

Reaffirming the urgent necessity for more progress on the return of internally displaced persons and refugees,

Underscoring its determination not to tolerate violence, provocation or intimidation,

Recalling the jurisdiction and mandate of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia, and the need for full cooperation with it,

Underlining the importance of the EU-Western Balkans Summit Declaration adopted in Thessaloniki in June 2003, and welcoming the reaffirmation by the European Union of its commitment to providing the countries of the region a concrete, tangible European perspective,

Reaffirming the important role of women in the prevention and resolution of conflicts and peacebuilding, as reflected in its resolution 1325 (2000) of 31 October 2000,

Acknowledging that the status quo in Kosovo is not sustainable,

Determining that the unresolved situation in Kosovo continues to constitute a threat to international peace and security,

Acting under chapter VII of the Charter of the United Nations,

1. *Expresses its appreciation to the Secretary-General's Special Envoy for his Report on Kosovo's Future Status (S/2007/168) and his Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement (S/2007/168/Add.1),*

2. *Takes note of the declaration of the Kosovo Assembly of April 5, 2007, concerning the Special Envoy's proposals, and recalls the commitments therein to the rights of communities and their members ;*

3. *Welcomes the willingness of participants in the Contact Group, including the European Union, to encourage and facilitate a further 120-day period of negotiations following adoption of this resolution, in support of the Secretary-General and his Special Envoy, to determine whether common ground can be found, calls upon the parties to engage constructively, requests the Member States referred to above to brief the Council on developments, and affirms its readiness to review the situation further in light of those negotiations;*

4. *Welcomes the willingness of interested parties to appoint an International Civilian Representative ("ICR"), who shall be the same person as the Special Representative of the European Union, of the European Union*

to establish a European Security and Defense Policy Rule of Law mission ("ESDP Mission"); and of NATO to continue leading an International Military Presence ("IMP");

5. *Expresses its appreciation to the international civil presence in Kosovo for its efforts during the period of interim administration of Kosovo under resolution 1244 (1999), and decides that the mandate of the international civil presence shall terminate at the end of a 120-day transition period following adoption of this resolution and that the existing international civil presence shall implement with the ICR and ESDP during this period all appropriate arrangements for the details and modalities of the transition;*

6. *Decides that the powers and authorities of the ICR shall include powers and authorities to advance democratic, effective and inclusive governance and institutions, the rights of Communities and their members, decentralization of local government, justice and the rule of law, protection of religious and cultural heritage, protection of property rights and the general welfare of the people, and to supervise the decisions of the relevant authorities in Kosovo in this regard and ensure full respect for these principles, calls upon the ICR to establish appropriate mechanisms to help coordinate the activities of other international actors, and also calls upon other international actors to support the ICR's efforts, particularly by providing information relevant to the exercise of the ICR's functions;*

7. *Authorizes the establishment of a European Union ESDP Mission and decides that the Mission shall have powers and authorities set forth in Annex I of this resolution after the end of the transition period referred to in paragraph 5;*

8. *Notes that the international security presence established under resolution 1244 shall continue to be authorized to carry out its responsibilities for a 120-day transition period following the adoption of this resolution, and decides that after completion of this period its powers and authorities shall be those of the IMP and that it shall have the powers and authorities set forth in Annex II to this resolution, and that it shall be authorized to use all necessary means to carry out its responsibilities;*

9. *Urges the ESDP Mission and the IMP to provide mutual support and, together with the ICR, to coordinate closely on security-related issues in Kosovo;*

10. *Decides that the ICR and the ESDP Mission, and their personnel (and their families), premises, archives and other property, shall have the*

same privileges and immunities as are enjoyed by a diplomatic mission and its personnel (and their families), premises, archives and other property under the Vienna Convention on Diplomatic Relations, and that the IMP shall have the status, privileges and immunities currently provided to the international security presence under UNMIK Regulation 2000/47;

11. *Requests* the ICR to report periodically to the Council, beginning with the first report three months following the adoption of this resolution;

12. *Urges* the Secretary-General to appoint promptly a separate Special Envoy to provide a report to the Secretary-General and the Security Council on the situation concerning refugees and internally displaced persons in the region, and on issues related to missing persons;

13. *Requests* the Organization for Security and Cooperation in Europe to continue to maintain a Mission in Kosovo, including a comprehensive field presence, to support the democratic development of Kosovo and the work of the ICR;

14. *Decides* to remain actively seized of the matter.

ANNEX I: ESDP Mission

1. The ESDP Mission shall assist Kosovo authorities in their progress towards sustainability and accountability and in further developing and strengthening an independent judiciary and police, ensuring that these institutions are free from political interference and in accordance with internationally recognized standards and European best practices. It shall provide mentoring, monitoring and advice in the area of the rule of law generally, while retaining certain powers, in particular, with respect to the judiciary, police, customs and correctional services, under modalities and for a duration to be determined by the Council of the European Union.

2. The ESDP Mission shall, under the direction of the European Union Special Representative (EUSR), be authorized to:

a. Ensure that cases of war crimes, terrorism, organized crime, corruption, inter-ethnic crimes, financial/economic crimes, and other serious crimes are properly investigated according to the law, including, where appropriate, by international investigators acting with Kosovo authorities or independently;

b. Ensure that cases described in paragraph (a) are properly-prosecuted including, where appropriate, by international prosecutors acting jointly with Kosovo prosecutors or independently. Case selection for international prosecutors shall be based upon objective criteria and procedural safeguards, as determined by the Head of the ESDP Mission. International prosecutors shall serve in accordance with Kosovo law;

c. Ensure that cases described in paragraph (a) and property related civil cases are properly adjudicated, including, where appropriate, by international judges sitting independently or on panels with Kosovo judges in the court which has jurisdiction over the case. Case selection for adjudication involving international judges shall be based upon objective criteria and procedural safeguards, as determined by the Head of the ESDP Mission. International judges shall enjoy full independence in the discharge of their judicial duties and shall serve within the Kosovo judicial system in accordance with the law;

d. Ensure that decisions of cases described in paragraph (a) are properly enforced according to the law by the competent Kosovo authorities;

e. Assume other responsibilities independently or with the competent Kosovo authorities to ensure the maintenance and promotion of the rule of law, public order and security;

f. In consultation with the ICR, reverse or annul operational decisions taken by the competent Kosovo authorities, as necessary, to ensure the maintenance and promotion of the rule of law, public order and security;

g. Monitor, mentor and advise on all areas related to the rule of law, and the Kosovo authorities shall facilitate such efforts and grant immediate and complete access to any site, person, activity, proceeding, document, or other item or event in Kosovo;

h. Appoint ESDP mission personnel to perform the functions accorded to the ESDP Mission.

3. The Head of the ESDP Mission shall be appointed by the Council of the European Union.

4. The Head of the ESDP Mission may establish whatever presence he or she deems necessary, at a central and/or local level, to ensure full implementation of the tasks set out in section 2 of this Annex.

5. The ESDP Mission shall have a unified chain of command.

6. Kosovo shall facilitate all appropriate assistance to the ESDP Mission necessary for the efficient and effective discharge of its duties, including the provision of logistical and administrative support as necessary.

**ANNEX II
INTERNATIONAL MILITARY
PRESENCE**

1. The International Military Presence (IMP) shall be authorized to:
 - a. Ensure the security of Kosovo from external threats until Kosovo institutions can take responsibility;
 - b. Provide a safe and secure environment throughout the territory of Kosovo, in conjunction with the ICR and in support of the Kosovo institutions until such time as Kosovo's institutions are capable of assuming responsibility, on a case-by-case basis, for the security tasks performed by the IMP;
 - c. Supervise and support, with the assistance of others, the establishment and training of the Kosovo Security Force (KSF); this would include vetting potential members to ensure professionalism; striving to achieve appropriate ethnic representation, and, the right of sanction for inappropriate conduct of members of the KSF in coordination with the ICR;
 - d. Support, and coordinate closely with the work of the ICR, as well as providing military advice to the ICR;
 - e. Assist and advise with respect to the process of integration in Euro-Atlantic structures.
 - f. Within means and capabilities, and until tasks can be relinquished to others under programmes to be agreed, assist local authorities and the ICR in:
 - (i) Responding to violent extremists;
 - (ii) Ensuring freedom of movement;
 - (iii) Facilitating refugee return;
 - (iv) Removing, safeguarding and destroying unauthorized weapons;
 - (v) Protecting designated religious and cultural sites;
 - (vi) Conducting border monitoring duties as required; and
 - (vii) Providing support, on a case-by-case basis, to the international community and key civil implementation organizations, in the fulfillment of their respective mandates.
 - g. Supervise, monitor and have executive authority over the KSF until the Force is judged by the IMP, in coordination with the ICR, to be

self-sustaining and capable of fulfilling its assigned tasks in accordance with international standards.

h. In consultation with the ICR and Kosovo, have executive authority over the KPC, and to decide on the timing of the KPC's dissolution.

i. Continue the established practice of the current Joint Implementation Commission with the Republic of Serbia. Over time, the activities of the Joint Implementation Commission will be subsumed by a new Joint Military Commission with authorities from Kosovo and the Republic of Serbia to address military security issues of common concern.

j. Establish confidence-building measures between the KSF and defense institutions of the Republic of Serbia, in coordination with the ICR.

k. In the longer term, remain engaged with the KSF to provide advice aimed at Kosovo's further integration into Euro-Atlantic security structures and the involvement of elements from the security force in internationally mandated missions.

l. Support the development of structures and expertise in Kosovo to ensure the effective civilian control and management over the KSF, in particular in the areas of strategy development, force planning, personnel management, Planning, Programming and Budgeting (PPBS), exercise planning and procurement.

2. The IMP will operate under the authority and be subject to the direction and political control of the North Atlantic Council through the NATO Chain of Command. The IMP shall have a unified chain of command.

3. In fulfilling the IMP's responsibilities, the Head of the IMP shall have the authority, without interference or permission, to do all that he/she judges necessary and proper, including the use of military force, to protect the IMP and other designated personnel and to carry out its responsibilities. The Head of the IMP is the final authority in theater regarding military tasks of the IMP.

4. The IMP will have the following authorities:

a. The right to carry out its responsibilities as it deems appropriate, including the use of all necessary force where required and without further sanction, interference or permission;

b. The right to exercise complete and unimpeded freedom of movement throughout Kosovo, by any means;

c. The right to re-establish immediate and full military control of the airspace (or parts thereof) should military requirements so dictate. The Head of the IMP will ensure that Civil Aviation Authority of Kosovo is fully informed about any such decision;

d. The right to conduct inspections of premises and facilities in connection with the fulfillment of its tasks;

e. The right to approve and supervise, in coordination with the ICR, the establishment of all non-police, security-related forces proposed by Kosovo;

f. The right to take action as it deems appropriate in support of its mandate.

5. In all cases, the authorities of the IMP will be kept under review and, after consultation with the relevant parties and decision by the NAC, adjusted accordingly, on a case-by-case basis, as Kosovo institutions develop capacity and increase ownership and responsibility.

**PRILOGA E: GLAVNE TOČKE RUSIJE ZA OSNUTEK IZJAVE PREDSEDUJOČEGA
KEY ELEMENTS FOR**

A SECURITY COUNCIL PRESIDENTIAL STATEMENT ON KOSOVO

- Welcomes the report of the EU/Russia/US negotiating Troika submitted by the Contact Group to the Secretary-General on 7 December 2007.
- Expresses deep appreciation to the Troika for its intensive efforts with the delegations from Belgrade and Pristina to discuss Kosovo's status through six rounds of direct negotiations at the highest levels.
- Notes with regret that the parties have been so far unable to reach an agreement on Kosovo's future status. Shares, even so, the view of the Troika that the parties benefited from this period of intensive dialogue. It was an opportunity for them to build trust and to identify shared interests, in particular their desire to seek a better future through achievement of a European perspective.
- Reiterates that the Contact Group's Guiding Principles of November 2005 set up the framework for the status process, which is based on Security Council resolution 1244 (1999).
- Recalls the Secretary General's assessment that the status quo is not sustainable and that the international community must assist the parties to find a solution, which is timely, addresses the key concerns of all communities living in Kosovo and provides clarity for Kosovo's status.
- Stresses that it is up to Belgrade and Pristina to sustain their commitment to peace and dialogue and urges both parties to seek through responsible and realistic efforts a mutually-acceptable negotiated solution with creativity, boldness and in a spirit of compromise, refraining from unilateral status decisions fraught with destabilization of the situation in Kosovo and in the region.
- Reaffirms the commitment, contained in Security Council resolution 1244 (1999), to the objective of a multi-ethnic and democratic Kosovo, which must reinforce regional stability.
- Calls upon leaders of Kosovo and all of Kosovo's communities to accelerate efforts to implement UN-endorsed standards in order to deliver tangible benefits to all Kosovo's population with particular attention to the protection of minorities, creation of the necessary conditions for sustainable returns, preservation of cultural and religious heritage in Kosovo and promotion of reconciliation and confidence building among ethnic communities.
- Welcomes the undertakings made to the Troika by both parties to avoid violence, to refrain from incitement to violence and jeopardizing security in the region through provocative words or actions and calls on the parties to honour these commitments.
- Calls for close engagement of the Contact Group in support of continued negotiating process between Pristina and Belgrade in order to reach agreement on Kosovo's future status.

PRILOGA F: Pismo Srbije, naslovljeno na Predsedujućega Varnostnemu svetu, 12. februar 2008

PERMANENT MISSION OF THE REPUBLIC OF SERBIA TO THE UNITED NATIONS
СТАЛНА МИСИЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ПРИ УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА
854 FIFTH AVENUE, NEW YORK, NY 10065 TEL: 212 879-8700 FAX: (212) 879-8705

N° 150-1/2008

12 February 2008

Excellency,

Upon the instruction of my Government, I have the honour to request, in accordance with Article 35 of the Charter of the United Nations, an urgent meeting of the Security Council of the United Nations to consider an extremely grave situation in the Serbian province of Kosovo and Metohija where we witness the final preparatory activities for a unilateral declaration of the independence by the Provisional Institutions of Self-Government that would constitute a violation of UNSC resolution 1244 and the territorial integrity of the Republic of Serbia, a member-State of the United Nations, and endanger the maintenance of international peace and security.

H.E. Mr. Vuk Jeremić, Minister for Foreign Affairs of the Republic of Serbia, intends to participate in this meeting of the Security Council of the United Nations.

Please accept, Excellency, the assurances of my highest consideration.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Pavle Jevremović'.

Pavle Jevremović
Ambassador
Permanent Representative

H.E. Mr. Ricardo Alberto Arias
President
Security Council
United Nations
New York

PRILOGA G: Pismo Rusije, naslovljeno na Predsedujućega Varnostnemu svetu, 12. februar 2008

Постоянный Представитель
Российской Федерации
при
Организации Объединенных
Наций

Permanent Representative
of the Russian Federation
to the United Nations

136 East 67th Street
New York, NY 10065

№ 89

New York, « 12 » February 2008

Excellency,

I have the honour to support the request contained in the letter of the Permanent Representative of the Republic of Serbia to the United Nations addressed to Your Excellency today.

In accordance with Rule 2 of the Provisional Rules of Procedure of the Security Council I have furthermore the honour to request you to convene an urgent meeting of the Security Council on Thursday, 14 February 2008, to consider the dangerous developments caused in Kosovo (Serbia) by the preparatory activities of the Provisional Institutions of Self-government for a unilateral declaration of independence.

I would be grateful if the present letter were circulated as a document of the Security Council.

Please accept, Excellency, the assurances of my highest consideration.

Sincerely yours,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Vitaly Churkin'.

Vitaly Churkin

H.E. Ambassador Ricardo Alberto Arias
President of the Security Council
Permanent Representative of Panama
to the United Nations

New York